ملي درسونه

[illegible]

پوهنيز، څېړنيز او شننيز بحثونه

ليکوال

محمد اسمعيل يون

۱۳۹۴ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي درسونه

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ ال کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : ملي درسونه

لیکوال : محمد اسمعیل یون

خپروندی : د افغانستان ملي تحریك، فرهنگي څانگه

وېبپاڼه www.melitahrik.com

کمپوز : فیاض حمید

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۴ ل کال

د تحریك د خپرونو لړ: (۹۳)

د لیکوال د خپرونو لړ: (۳۸)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریك سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیك

ګڼه	سرليك	مخ
۱	د تحريك يادښت	۱
۲	ملي درسونه يو ژوندی پوهنتون	۲
۳	ملي درسونه او دا اثر	۵
۴	ملت	۹
۵	پوښتنې او ځوابونه	۱۷
۶	انتخابات او احتمالات	۳۳
۷	پوښتنې او ځوابونه	۷۱
۸	انتخابات او خطرات	۸۰
۹	پوښتنې او ځوابونه	۱۰۳
۱۰	وېښونه او جنجالونه	۱۱۳
۱۱	پوښتنې او ځوابونه	۱۲۳
۱۲	لوزونه او عملونه	۱۲۹
۱۳	پوښتنې او ځوابونه	۱۶۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحریك د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریك دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریك په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریك ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سلو عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریك هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریك له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله

د افغانستان ملي تحریك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي درسونه

یو ژوندی پوهنتون

ملي درسونه چې زه يې په ټولو لړيو کې ګډونوال او لېوال وم، د ځوانانو د فکري خوځښت، سياسي شعور او د مظلوم اکثريت د ويښتابه لپاره د افغانستان په معاصر تاريخ کې يو بې ساری، رغنده او ټاکنده فکري او مدني خوځښت و.

د ملي درسونو لړۍ د افغانستان ملي تحريك او ژوندون ټلوېزيون دمشرتابه په نوښت يوه مهالنۍ جوړه شوې خپرونه وه، چې د کنفرانس بڼه يې درلوده، د هېواد قومي مشرانو، د سياسي چارو مبصرينو، فکري ويښو ځوانانو او د ملي تحريك غړو به پکې برخه اخيسته.

په دې پروګرام يا خپرونه کې به د هېواد د ملي مسايلو او ملي ارزښتونو په اړه د وتلي او منلي فرهنګي شخصيت او د ملي تحريك د مشر ښاغلي پوهنوال محمد اسمعيل يون له خوا لېکچر ورکول کېده، کنفرانس دوه برخې لرلې: يوه برخه يې د استاد يون له خوا د لېکچر برخه وه او دويمه برخه يې د ګډونوالو له خوا له استاد څخه پر اړوندې موضوع پوښتنې وې او همدارنګه د هغوی نظريات. د ګډونوالو پوښتنو ته به د يون صيب له خوا هر اړخيز او د قناعت وړ ځوابونه ورکول کېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مهالني کنفرانسونه به په يو مياشتني زماني بهير کې يو ځل له ژوندون ټلويزيون څخه خپرېدل، چې په لږ وخت کې يې د هېواد او نړۍ په ګوټ ګوټ کې ډېر مينه وال او لېوال پيداکړل، د يوه ژوندي پوهنتون بڼه يې خپله کړه، د ملي درسونو دا ارزښتناکه او ګټوره خپرونه ان په (سي ډي ګانو) کې هم ثبت او مينوالو ته وړاندې شوه . دې خپرونې په چټکۍ سره د هېواد په لر او بر کې ليدونکي پيداکړل.

په دې غونډه کې به پر ډېرو ګرمو ملي مسايلو؛ ډېر سپين، ناپېيلی، څرګند او بې طرفه بحث کېده او د افکارو تبادله به کېده؛ همدا ملي درسونه وو چې د افغان ملت سياسي شعور يې نور هم پسې لوړ کړ او افغانانو کې يې د هېوادپالنې روحيه را ژوندۍ کړه، ځوانانو کې يې فکري خوځښت راوست او ټولې نامشروع واکمنې ډلې يې ونګولې، دې درسونو تر ډېره بريده مثبته پايله او اغېزه درلوده.

د ملي درسونو ټول مواد مستند او موثق وو او کوم اټکلونه هم چې کېدل د وخت په تېرېدو تر ډېره سم وختل او پر واقعيت بدل شول. د ملي درسونو په دې پروګرام کې تردې دمه پينځه لويې خپرونې او کنفرانسونه جوړ شوي چې هرې خپرونې يې نږدې دوه ساعته وخت درلود .

تر اوسه پورې د ملي درسونو د لړۍ پينځه کړۍ ترسره شوي، چې (ملت يا ملت جوړونه او ملتپالنه، د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات، انتخابات او خطرات، اوټونه او جنجالونه او همدارنګه لوزونه او عملونه) پروګرامونه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لپاره یاد درسونه دومره په زړه پورې او ګټور وو، چې په دوو یا دریو ساعتونو کې به ما د ستړیا احساس هم نه کاوه. له یادو درسونو څخه زما په شمول ډېرو هېوادوالو دومره څه زده کړل چې د ډېرو کتابونو په مطالعې به یې نه وي زده کړي. پر یوې خبرې باید اعتراف وکړم چې ماته خو ملي درسونه دومره ګټور وو چې ان زه یې د سیاسي علومو د ماسټرۍ دورې معادل ګڼم.

یوه ملګري مې، چې په ننګرهار کې اوسېږي او خپرونه یې له ټلوېزیون څخه ننداره کوله، راته وویل چې د ملي درسونو له پینځو خپرونو څخه یې دومره څه زده کړي چې ان د پوهنتون په دوره کې یې نه وو زده کړي، نوموړی وایي چې: ((ملي درسونو زما ملي روحیه پیاوړې کړه او په ما کې یې د هېوادپالنې نوې ساه پوه کړه، په ځانګړي ډول یې پښتنو ځوانانو ته د حق غوښتنې او حق ساتنې او حقپالنې ارزښتناك درس ورکړ)).

زه په دې کار لاډېر خوښ شوم چې قدرمن استاد ملي درسونو ته کتابي بڼه ورکوي، تر څو راتلونکي نسل ته د یوه ارزښتناك درس په توګه پاتې شي، زه نه غواړم تر دې ډېرې خبرې وکړم. ستر واکمن ته لپه پورته کوم او استاد ته د اوږده او خوشاله ژوند لپاره دعا کوم.

ویاړلی اوسې!

امید حیران

پلازمېنه کابل، خپله مېنه

۱/۳/۱۳۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي درسونه او دا اثر

د (۱۳۹۲ل) کال په بهیر کې د (ژوندون ټلویزیون) مشرتابه پرېکړه وکړه چې د درسونو او بحثونو یوه داسې لړۍ پیل کړي چې موخه یې د ملي ارزښتونو، واقعیتونو او حقیقتونو تشریح او توضیح وي. څرنګه چې په تېرو څو لسیزو کې زموږ ملي هویت، ملي ویاړونو او ارزښتونو ته ډېر زیانونه اړول شوي وو، نو د ملي ارزښتونو پالنې، ځلونې او روښانونې ته خورا زیاته اړتیا وه. ددې هدف لپاره مو د هېواد یو شمېر مطرح مخور شخصیتونه، سیاستپوهان، ټولنپوهان، ادبپوهان، تاریخپوهان او ټبر پوهان په پام کې ونیول، د هغو یو لست مو هم برابر کړ، له ځینو سره مو خبرې هم وکړې او ددې درسونو موخه او ګټه مو ورته تشریح کړه، څرنګه چې تر دې دمه لا هم د هېواد دښمنه عناصرو، ملت ضد او افغان ضد اشخاصو واکمني په مستقیم او نا مستقیم ډول غځېدلې وه، یو عام وهم او ډار پر عامه ذهنیت خور و، نو ځکه خو یوازې له دوه دریو تنو پرته نورو کسانو دې بحثونو ته زړه ښه نه کړ. ځینو وویل دا ډول بحثونه به نور ((حساسیتونه)) هم راوپاروي، ځینو نور وویل، په یوه ((مناسب)) وخت کې به دا ډول بحثونه پیل کړو، ځینو نورو نورې پلمې وکړې، هغه څو تنه چې زړه یې وو دې بحثونو کې ونډه واخلي د هغوی هم زړه کېده هم یې ساړه کېدل، په زغرده یې نه ویل چې سل په سلو کې راځم، خطر او ګواښ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان منم، هغوی به هم د مطالعې او زیات دقت د اړتیا په پلمې د نور ډېر وخت غوښتنه کوله، لنډه دا چې بېلا بېلې پلمې او یا په اصطلاح مجبوریتونه، وېرې او مضر مصلحتونه ددې سبب شول چې هر څه ماته په خپله پاتې شي، زه مجبور شوم چې په خپله دې ډول بحثونو ته اوږه ورکړم، ما ویل ځه که په دې بهیر کې کوم ګوابښ او خطر را پېښ شو، نو زه به یې خپله وګالم، خطرونه به هم بې ارزښته او کموهمه کړم او که څه ځانګړی ګوابښ پېښ نه شو، نو نور به هم زړه ښه کړي، زړور به شي، په دې ډول به نورو ته لاره خلاصه شي. ما لومړی بحث له (ملت، ملت پېژندنې، ملي هویت) او د ملي ارزښتونو له پالنې پیل کړ، په بحث یا درس کې ګڼو ځوانانو برخه اخیستې وه، هغوی هم خپل نظریات مطرح کړل او هم یې خپلې پوښتنې وکړې، د پوښتنو، ځوابونو او نظریاتو په تبادله کې ډېر مهم، ناویلي، ناسپړلي او ضروري مسایل مطرح شول او د موضوع ډېر نور ګوټونه روښانه شول. د درس یا بحث په پای کې ګډونوالو غوښتنه وکړه چې دا بحثونه باید دوام پیدا کړي، تر هغه وروسته مونږ وپتېیله چې بحثونه باید تر ډېره بریده علمي او تحلیلي بڼه خپله کړي او سیاسي رنګ پرې غالب نه شي. تر لومړي درس یا بحث (ملت) وروسته څلور نور بحثونه (انتخابات او احتمالات، انتخابات او خطرات، وټونه او جنجالونه، لوزونه او عملونه) داسې راغلل چې سیاسي رنګ یې درلود، له شننې او ارزونې پرته یې چاره نه وه. که څه هم دې مسایلو خپل ملي ارزښت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهمیت درلود ، خو څرنګه چې د ورځې ګرمې سیاسي موضوعګانې هم وې، نو ځکه یې د سیاسي انځور رنګ زیات بربښېده.

دا درسونه له تحلیل، ارزونې او وړاندوینې او د ګډونوالو له پوښتنو سره مل وو ، دې بحثونو پر انتخاباتي بهیر او د خلکو د ذهنیتونو پر روښانتیا خپل خپل اغېز درلود ، یو زیات شمېر هېوادوالو ، د ټلېفون، برېښنالیک، فیسبوک، لیکونو او مستقیمو تماسونو له لارې په ډېر ټینګار سره ددې ډول بحثونو د غځونې غوښتنه وکړه، خو زما د خپلو بوختیاوو او ځینو نورو ستونزو له امله ددې بحثونو په غځونه کې یو څه ځنډ راغی، ددغه ځنډ په بهیر کې یو زیات شمېر هېوادپالو افغانانو له ما څخه هیله وکړه چې دا درسونه یا بحثونه د هغو له اړوندو نظریاتو ، پوښتنو او ځوابونو سره یو ځای په یوه ټولګه کې چاپ کړم، دادی ما د خپلو هېوادوالو دا غوښتنه ومنله او له کوم تصرف پرته کټ مټ دا بحثونه په یوه ټولګه کې چاپوم. په دې بحثونو او اړوندو پوښتنو او ځوابونو کې مې ځکه کوم بدلون رانه وړ چې دا بحثونه د خپلې زمانې د یوه واقعیت په توګه په خپله بڼه پاتې شي. دا بحثونه له ژوندون ټلوېزیون څخه په تصویري بڼه خپاره شوي او هم یې ځینې برخې د برېښنایي رسنیو له لارې په لیکنۍ بڼه خپرې شوې دي او دا دی دلته یې بشپړه لیکنۍ بڼه خپرېږي. موږ هیله من یو زموږ نور مشران او پوهان دې بحثونو ته دوام ورکړي، خدای (ج) دې ماته هم وس راکړي چې دا بحثونه پسې وغځوم، سره له دې چې دا ډول بحثونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو اشخاصو پر زړه نه اوارېږي او طبيعي خبره ده چې ځينې اشخاص رښتيا او واقعيتونه نه شي زغملای، خو زموږ دا دنده ده چې خپل ولس له واقعيتونو او حقيقتونو خبر کړو، د ملي يووالي د ټينګښت لپاره خپلې هڅې وکړو، خپل ملي هويت په ښه ډول وځلوو او تر کومه ځايه چې زموږ وس وي ملت، هېواد او ملي هويت ته ورپېښې خطرونه او ګواښونه رفع او دفع کړو.

د افغان ولس د غښتلتيا

او د ملي هويت د لا ځلا په هيله

ستاسو يو يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت

(لومړی درس)

په تېره یوه لسیزه کې په هېواد کې د (ملت، ملیت، ملتپالنې، ملت جوړونې او ملت غندنې) په باب بېلا بېل او مختلف بحثونه شوي دي، یو شمېر ملت ضد ډلو لا ان په افغانستان کې د (ملت) مفهوم هم نفي کړی او داسې لید لوري وړاندې کوي، چې په هغو کې د واحد ملت له منلو چورلټ انکار کوي، دا ډلې د ملت لپاره خپل خپل تعریفونه لري، خپلخوښي تعریفونه، له ملت څخه انکار او د جعلي یا تصنعي ((ملي اتلانو)) راټوکول ددې ډلو د ویناوو څرګند ټکي دي.

د دوی په مقابل کې، که واقعیتونه او حقیقتونه هر ډول دي، خو د واقعیتونو د بیان لپاره زړور او مدبر ملتپال ګروپونه او یا هم شخصیتونه ډېر کم دي چې د ملت ضد ډلو د څرګندونو پر وړاندې رښتیا ووایي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقعیت بیان کړي، ځیني ځانساتي بیا د خپل ډار منطق ته دا سپېروني هم ورکوي چې ((والله نو هغوی چې هر څه وايي، ودې وايي پروا نه کوي ، موږ خو ملي وحدت غواړو که موږ د هغوی ځواب ووایو ، موږ به هم د هغوی غوندې شو ، نو پرېږده چې هر څه وايي...)) د ځانساتو منطق که هر څه دی، خو دا یو حقیقت دی چې دوی د ملي یو والي په خاطر دا خبره نه کوي، بلکې خپل ډار د (ملي وحدت) تر چتر لاندې پټوي، ملي یووالی خو پر دې ټینګېږي چې د ملت ضد عناصرو پر ضد شعوري، هر اړخیزه او دقیقه مبارزه وشي، یو ځوک چې زموږ پر هېواد یرغل کوي، موږ به یې په دې خاطر دفاع نه کوو چې موږ له یرغلګرو سره مساوي ونه ګڼل شو؟

د ملي هویت مسله هم همداسې ده، یو څوک چې د ملت پر ملي ارزښتونو ملنډې وهي او د هېواد د زرګونو کلونو یووالي او ملي ارزښتونو ته سپوره الفاظ کاروي او موږ بیا په دې پلمه چې موږ ته هم څوک د هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سترګه ونه ګوري، واقعیتونه نه وایو ، زما په نظر دا د یوه کمزوري ایمان نښه ده، خیر په هر ډول د ملت ضد اشخاصو لاره خپله ده، د ورځچارو او ځانساتو خپله او د ملتپالو افغانانو خپله. ددې لپاره چې د هېواد ځوان پښت د لوست لپاره یو څه وړاندې کړو ، ښه به وي چې تر (ملت) وړاندې او وروسته رغنده جوړښتونو ته اشاره وکړو او د هغو پر تعریف لنډه رڼا واچوو.

فرد: یو ځانګړی شخص دی، له نورو څخه جلا ځانګړي ضرورتونه او هدفونه لري او پر بل چا یا شخص د وېشنې وړ نه دی. لکه څنګه چې په ژبه کې (غږ) د ژبې تر ټولو کوچنی واحد دی او پر نورو اجزاوو د تجزیې وړ نه دی، دغسې (فرد) د بشري ټولنې تر ټولو کوچنی، وروستنی او نه تجزیه کېدونکی واحد دی، هر شخص په واقعیت کې د یوې کورنۍ، خېل، قبیلې، قوم، ملت، امت او بشریت بنست جوړوي.

کورنۍ: په انساني ټولنه کې د افرادو هغې ډلې ته وایي چې په یوه کور کې ژوند کوي او یو بل سره د وینې شراکت یا ارتباط لري، کورنۍ د بشري ټولنې یو واحد دی. ځینې بشر پوهان بیا مور او اولادونه یانې (مېړه، ښځه او اولادونه) چې د یوې کورنۍ هسته ګڼل کېږي او تر دې لږ څه په لویه کچه، خپل او خپلوان چې په یوه ګډ ځای کې اوسېږي، دې ډول جوړښت ته (کورنۍ) وایي. د کورنۍ یو بل تعریف په دې ډول دی: د پلار، مور او اولادونو په ګډون د افرادو یوه ډله ده چې معمولاً د پلار تر ریاست لاندې ژوند کوي، ددې تر څنګ (کورنۍ) لږ په لویه کې داسې تعریفوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپلو خپلوانو په ګډون د افرادو هغې ډلې ته ویل کېږي چې یو بل سره ارثي اړیکي لري.

یو بل تعریف یې هم شته: کورنۍ د انسانانو هغه ټولنه ده چې د یو مشترک اصل له مخې سره راټوله شوې ده.

خېل: په ډېرو قومونو او ملتونو کې د (خېل) پوړۍ نه شته، خو په پښتو کې دا پوړۍ ډېره څرګند ده او موږ د پښتنو په هره قبیله کې څو څو خېلونه لرو، خېل په دې ډول تعریفېږي: د څو کورنیو یوه ټولګه ده چې واحده منشې لري، خېل په یوه محدوده جغرافیه کې اوسي او زیات جغرافیایي وسعت نه لري.

قبیله: د څو کورنیو، خېلونو، ټبرونو یا طایفو یوه ټولګه ده چې ګډ اقتصادي اړیکي او د وینې ګډه ریښه لري. د قبیلې یو بل تعریف دادی: د کورنیو داسې یوې ټولګې ته ویل کېږي چې مشترک نیکونه ولري او دا نیکونه واقعي بڼه لري.

ځینې نور بیا قبیله په دې ډول تعریفوي: یو ټولنیز جوړښت دی چې څو کلي، ناحیې او خېلونه رانغاړي، مشترک فرهنګ، واحده ژبه، ګډه ځمکه او واحد نوم لري، طبیعي خبره ده چې ګډ اقتصادي اړیکي لري او جغرافیایي محدوده یې نسبتاً پراخه ده.

قوم: د قبیلې په انډول لوی ټولنیز تشکل دی چې کېدی شي له څو قبیلو څخه جوړ وي، نسبتاً عصري ژوند او صنعتي اقتصاد لري. ځینې بشر پوهان بیا قوم په دې ډول تعریفوي: د انسانانو هغه ډله ده چې د اصل و نسب ګډه ریښه لري، ګډ فرهنګ، ګډه ژبه، او ګډ چلند لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتنيو جوړښتونو تر څنګ په افغاني پښتنې ټولنه کې د پښې، تپې، ګونډۍ، ټبر، پلرنۍ او ځینې نورې نومونې او جوړښتونه هم شته چې زیاتره په نورو ملتونو او قومونو کې دا ډول جوړښتونه نه شته، دا ډول جوړښتونه تر ډېره بریده په عربو، پښتنو او ځینو نورو قومونو کې ترسترګو کیږي.

ملت: ملت ته د قران کریم په (البقره) او (آل عمران) سورتونو کې اشاره شوې، په انګرېزي ژبه کې ورته (Nation) کلمه کارېږي، چې اصلاً د لاتیني ژبې له (Natio) څخه اخیستل شوې، د (تولد کېدو) مانا ښندي، د (ملت) همدا عربي شکل په پښتو او دري ژبو کې هم کارېږي، په پښتو کې (ولس) هم کارېږي چې له ملت سره تقریباً مترادفه کلمه ده، په ځینو ژبو کې (قوم) هم د ملت په مانا کاروي. ځینې پوهان وایي:

د ګڼو (سیاسي، اقتصادي، نظامي او کډوالۍ او نورو...) اړتیاوو له مخې د مشترکو وجوهاتو له امله د قومي ډلو مشارکت ته ملت ویل کېږي.

ځینې بشر پوهان بیا وایي: د قومونو هغې ټولګې ته ویل کېږي چې په واحده جغرافیه کې اوسېږي، مشترک ارزښتونه او ګډ عقاید لري.

ټولنپوهان په دې نظر دي چې د یوه نژاد او وینې پر بنسټ د یوه سوچه ملت جوړېدل ناممکن دي، دوی وایي: کېدی شي د یوه دین، یوه نژاد او یوې ژبې خلک په بېلا بېلو هېوادونو کې ژوند وکړي، خو مستقل ملتونه وي، دوی د ساري په توګه د (سویس) هېواد یادوي، چې خلک یې په الماني، فرانسوي، لاتیني او ایټالوي ژبو خبرې کوي، خو سویس یو ملت دی، ځینې بیا دې ډول ملتونو ته (قرار دادي) ملتونه هم وایي، امریکا

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحده ایالات ، کاناډا ، بلجیم او ځینو نور هم په دې ملتونو کې ګڼل کېږي، د بشرپوهانو په نظر: ((ګډه جغرافیا ، د یوه واحد دولت تابیعت، ګډې ګټې او زیانونه، ګډ ارزښتونه او باورونه د یوه ملت جوړونکي عناصر دي)) ځینې نور بیا خبره نوره هم رالنډوي او وایي: ((د یوه واحد دولت وګړي یو ملت دی))

ملت او ملیت یوه مانا لري؟ پر افغانستان باندې د پخواني شوروي تر یرغل وروسته د (ملیت) اصطلاح د یوه قومي تشکل لپاره وکارېدله، تردې وړاندې دا اصطلاح په دې مانا نه کارېدله، د روسانو هدف دا و چې د افغانستان لږکیو قومونو ته د (ملیت) په نامه د هویت یوه نوې بڼه ورکړي او هغوی ګڼې په دې اصطلاح کې لږ شان لوی وښیي او له پښتنو سره یې د کمي انډول کچه برابره کړي، روسانو په دې اصطلاح کې خپل سیاسي اهداف درلودل، د کلمې د حقیقي مفهوم له مخې (ملیت) قومي یا ټولنیز جوړښت نه دی، (ملیت) (Nationality) ده او (ملت) (Nation) دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ملیت) پـه واقعیـت کـې د (ملـت) څرنګـوالی او جـوهر تشـریح کـوي، خـو روسانو دا کلمه دلته د قوم او ملت تر منځ د یوه بل تشکل لپاره وکارولـه. د ساري په توګه لـه یوه جرمن څخـه کـه وپوښتل شي هېـواد دې کـوم دی، هغه به وایي جرمني، (ملیت) (Nationality) دې څه دی؟ نو هغـه بـه ووایـي (جرمن) یم، یا لکه لـه کـوم افغـان څخـه چې په بهر کې د (ملیت) پـه بـاب وپوښـتل شي نـو هغـه بـه ووایـي افغـان یـم. پـاتې دا چې (ملیـت) د (ملـت) تشریح ده نه قومي تشکل.

امت: تر (ملت) نسبتاً لویه دایره ده، کېدی شي د څو ملتونو یوه ټولګـه پـه کې راټوله وي، امت په لغت کې (هر څیز) ته ویل کېږي، پـه اصـطلاح کې د هغو خلکو مجموعې ته ویـل کېـږي چې ګډ اعتقـادي، سیاسـي او معنـوي ارزښتونه لري، ځینې بیا (امت) همغې ډلې ته وایي چې واحد امام ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (امت) کلمه په قران کريم کې (۶۴) ځله راغلې ده، د مشر، لارښود، نمونه، دين او ائين ماناګانې رانغاړي، يا د انسانانو هغې ډلې ته وايي چې د يوې عقيدې پلوي کوي.

د (اسلامي امت) مفهوم هم له همدې مانا څخه الهام اخلي، (اسلامي امت) په پراخ مفهوم سره هغه خلک دي چې ګډ اعتقادات او واحده قبله لري، حضرت علي (رض) ديني او الهي ټولنې ته امت وايي.

د اسلام په سياسي نظرياتو کې د (امت) اصطلاح کارېږي او هغو خلکو ته چې د نژاد، رنګ او ژبې له توپير پرته په اسلامي حکومت کې اوسېږي، ټولو ته اسلامي امت وايي، د امت اساسي بنسټ اعتقاد دی، نه رنګ، ژبه، وينه او نژاد.

بشريت: په بشري تشکل کې د بشريت اصطلاح هم کارېږي، تر اسلامي امت وروسته د بشريت اصطلاح يوه لويه او پراخه دايره رانغاړي، د بشر هر ډول، په هر اعتقاد چې وي، ټول په دې دايره کې شاملېږي، بشريت په حقيقت کې د (بشر) څرنګوالی ښيي، لکه (مليت) چې (ملت) توضيح کوي.

د پورته اصطلاحاتو له تعريفونو څخه هدف دا و چې کله کله ځينې خلک له ټولنيزو اصطلاحاتو څخه ناسمه ګټه پورته کوي او يوه ټولنيزه اصطلاح هم د سياسي غرضونو لپاره کاروي، دا هره اصطلاح ځانته پراخه توضيح او تشريح غواړي، خو په دې ليکنه کې يوازې په لنډيز سره ورته اشاره وشوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت

(لومړی درس)

پوښتنې او ځوابونه

کمــال ســادات (د سیاســي چارو کارپوه: په نوره نړۍ کې بېلابېل مذهبونه او ژبې وي، مګر خپل وحدت یې ساتلی، خو دلته زموږ هېواد کې هر قوم ځانته ملیت وایي؟ ملت جوړولو لپاره څه کول پکار دي؟

ځواب: زموږ د ملت تر منځ اصلاً نفاق نه شته، نفاق د ځینو سیاسیونو او سیاسي ډلو تر منځ دی، روسانو دلته د قوم پر ځای د (ملیت) کلیمه وکاروله، ((ملیت)) اصلاً قومي یا ډله ییز شکل نه دی، ((ملیت)) د یوه شي جوهر څرګندوي، انګریزي کې ورته نېشنلټي (Nationality) وایي لکه ((انسانیت)) چې د (انسان) جوهر څرګندوي یا ((حیوانیت)) چې د (حیوان) جوهر څرګندوي ، دغسې د (ملیت) کلمه هم د (ملت) جوهر څرګندوي، لکه څنګه چې ما په بېلابېلو وختونو کې دې ټکي ته اشاره کړې ده، روسانو ددې لپاره چې د افغان قومونو تر منځ تصنعي تساوي رامنځته کړي نو یو شمېر وړو قومونو ته یې د (ملیت) کلیمه وکاروله او بیا یې د ټولو قومونو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا کلمه وکاروله، دا کلمه د ژبپوهنې له مخې د کوم قومي تشکل مانا نه ښندي، بلکې د یوه مفهوم تشخص او ځانګړتیا څرګندوي، د ملي وحدت ټینګښت اصلاً د حکومتونو کار دی، خو دلته په تېرو لسیزو کې اصلاً په خپله حکومتونه او د هغو متصدیان د ملي نفاق سبب شوي دي، نو کله چې دلته ملي حکومتونه جوړ شي، د ملي یووالي لپاره اساسي کارونه تر سره کېدی شي.

مسعود سروري:(د ملي تحریك غړی) په دې وروستیو کې ځینو خلکو ته د ملي قهرمانانو لقبونه ورکړل شوي، حال داچې هغوی وایي موږ ملت نه یو! او افغانان نه یو او بله پوښتنه مې داده اچې ځینې خلك تاسو ته متعصب وایي، ولې؟

ځواب: ځینې خلك ملت نه مني خو ((ملي قهرمان)) یې مني! دوی خپله زموږ مشکل حل کړی، ځکه چې ملت نه وي، قهرمان یې اتومات نه شته، بل دلته دوه پراډاکسه (ضدین) واقع کېږي.تاسو به داسې پیغمبر نه وي لیدلی چې امت ونه لري، داسې پاچا به مو نه وي لیدلی چې ملت ونه لري او داسې امام به مو نه وي لیدلی چې مقتدیان ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره د تعصب په اړه، ريښتيا وينا ترخه وي، نو څوك چې رښتيا وايي، هغه نورو ته مجرم او تعصب ښكاري،د(تعصب) كلمه له (عصب) څخه اخيستل شوې، عصبيت هم له همدې كلمې څه جوړ شوی او متعصب هغه چاته ويل كېږي چې عصبي ناروغي ولري او زه د خدای ج په فضل شكر دی له بشپړې روغتيا څخه برخمن يم او كه په خپله ژبه خبري كول، زده كړه كول ليك او لوست كول تعصب وي،

بيا خو له پښتنو پرته د دنيا نور ټول خلك متعصبين دي، ځكه يوازې پښتانه دي چې په خپله ژبه خبرې نه كوي. په خپله ژبه خبرې كول او تعليم كول دا د هر چا حق دی، الله ج داحق وركړی دا زموږ بشري حق هم دی، موږ دغه الهی او بشري مسلم حق غواړو! او څوك چې ددې حق ضد دي اصلي تعصب هغوی كوي، نه موږ. موږ چاسره ستونزه نه لرو او نه د بل پرحق تيری كوو خو بل چاته هم دا حق نه وركوو، چې زموږ حقوق تر پښو لاندې كړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لایق شاه ځدراڼ، یو تن مدني فعال: د قومونو د وحدت او ملت جوړونې لپاره څه کول په کار دي؟

ځواب: قومي ستونزو ته لمن وهل دوه عوامل لري: کورني او بهرني. اصلاً د ملت په متن او بطن کې ستونزه نشته، لومړی باید خارجي لاسونه لنډ کړل شي او دا کار هغه وخت ممکن دی چې دلته ملي حکومتونه وي په ملي حکومتونو کې دا ډول اشخاص چې تفرقه اچوي خپل قوت له لاسه ورکوي، ملت ضد مسایل د روسانو د یرغل پر مهال په افغانستان کې ګرم شول او دلته یې خپل لاسپوڅی لرل او تر یرغل وروسته نوره هم لمن ورته ووهل شوه خو نوی نسل ددې توان لري چې دامشکلات حل کړي.

عطاالله خان حیران: ځینې کړی او پردیپال افراد د پښتون شتوالی نه شي زغملی او د پښتون د کلیمې ترڅنګ له افغان کلیمې سره هم مخالفت لري او ځینې خلك ځان ته دافغان پرځای ((افغانستاني)) وایي، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي چې افغان پښتون ته وايي ستاسې نظر پرې غواړم؟

ځواب: مترادفات په ژبه کې شته، خو حقيقي مترادفات نه شته،ژبپوهان وايي يوه کليمه چې د بلې کليمې پرځای سل په سلو کې مانا ورکړي دا په ژبه کې نه شته. پښتون په ټول افغان کې داخل دی، لکه څنګه چې افغان پشه يان،نورستاني، سکان، تاجك او نور ټول په افغان کې شامل دي دغسې نور قومونه هم د افغان په لويه دايره کې ځايېږي. موږسره محکمه وايو، خو غټه محکمه نه وايو، ان نهه لس کليمې په يوې مانا استعمالېږي، لکه فلانکی ډېر ستر سړی شو،ډېر لوی سړی شو،ډېرنيك سړی شو،ډېر هوښيار سړی شو، يانې د يو کس لپاره مو څو کليمې وکارولې، خو دا حقيقي مترادفې نه دي، يانې چې ځای يې راشي بيا داکليمې خپل خپل ځای لري او مانا يې هم تغيرېږي، دا يو شمېر پښتون ضد عناصر داکارونه کوي،دوی د منطق له مخې دومره کمزوري دي چې د ژبپوهنې اصول او قواعد هم نه منې.افغان واحده کليمه ده؛ اشتقاقي نه ده،د تجزيې وړ نه ده.

لکه، افغان نوم دی او افغانستان د مکان نوم دی، يانې هغه سيمه چې افغانان پکې اوسېږي.

لکه څنګه چې د (ګل) لپاره (ګلستان) مکان دی،يانې د ګلو سيمه، دګلو ځای اوس موږ داسې ويلای شو چې ګل نه وي او ووايو لاړشه ښارته د ګلانو کوڅې نه موږ ته څو ((ګلستاني)) راوړه ايا دامنطق منې؟!!

ته چې ګل نه منې نو ((ګلستاني)) يې بيا څه مانا؟

چې افغان نه منې ((افغانستاني)) څه مانا؟ افغانستان خو مکاني نوم دی چې له لغوي پلوه يې تجزيه کړې بيا هم افغان پاتې کېږي اصل خو پر خپل ځای دی، ته خو يې اصل سره مخالف يې، ددې لپاره چې له افغان کليمې سره حساسيت وښيې، يوه نا منطقي دايره طی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی یو غلط دلیل راوړي چې ((چراپاکستاني میګیم))! داخبره باید په علمي ډول واضح شي چې ځینې نومونه دي او ځینې مکان نومونه چې مابعد یې له یوې ریښې څخه چې نوم دی یا قوم دی ارتباط لري، له هغې ریښې څخه جوړ شوی، صفت څخه نه دی جوړ شوی، افغان نوم دی او افغانستان مکان نوم دی یانې هغه سیمه چې افغانان پکې اوسېږي. لکه تاجک –تاجکستان، ازبك ازبکستان. پاتې شوه د پاکستان خبره، پاکستان خو د ملت نوم نه دی او نه دقوم نوم دی، بلکې د مذهبي اساساتو پر بنا جوړ شوی یو هېواد دی. هلته (پاك) صفت دی او (ستان) د اوسېدو ځای یانې پاکه سیمه، نه د هغو خلکو په نوم چې پکې اوسېږي.

اکثره چې دلته سیاسي بحثونو کې کېني دوی ژبپوهان نه دي په ګرمو احساساتو غږېږي.افغانستان دافغانانو په نوم جوړشوی، افغان او افغانستان ته څوك متبادل نه شي غوره کولای.

ځینې خلك وایي داخو دیو قوم نوم دی،زه به تاسې ته د امریکا مثال درکړم ((امریکا)) د تلفظ په لږ تغیر یو ایټالوي ګرځندوی دی چې د یو شخص نوم دی، دنړۍ دومره لوی هېواد د یو شخص په نوم جوړ شوی، خلك ورسره حساسیت نه ښیي! او که دلته د یو قوم په نوم جوړ شوی وي دوی یې نه مني. اول خو موږ ورته قوم نه وایو د ملت نوم دی نه د قوم، افغان کلیمه پر ټولو افغانانو چې دلته اوسېږي اطلاقېږي، او که بیا هم دوی وایي چې نه . خو بیا زه وایم زه ډېر یم زما په نوم یادېږي، لکه یو باغ د نرګیسو باغ دی ډېر پکې د نرګېسو ګلان دی نور ګلان هم پکې شته خو د نرګیسو باغ په نوم یادېږي ځکه د نرګېسو ګلان پکې ډېر دي،اوس موږ نشو ویلای چې د نرګیسو، لاله،کشمالیو باغ موږ وایو د نرګېسو باغ نور ګلان هم پکې شته دي او ښایسته پرې هم ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امید حیران:استاده! ځینې رسنۍ زموږ په هېواد کې د ملي ګټو،ملي هویت،ملي ارزښتونو او ملي کولتور پرضد خپرونې کوي، حکومت د کوم مصلحت له مخې ددې ډول افغان ضد رسنیو مخه نه نیسي؟

ځواب: داحکومت له بن ترکنفرانس نه نیولې تر اوسه پورې د مضر مصلحت پر بنسټ جوړ شوی، چې دا کار د ملت په ګټه نه و،په ډاګه وایم دا کار ددې سبب شو چې اوس ایران تر بل هر هېواد ان تر امریکا هم دلته ډېر نفوذ پیدا کړی او زموږ په هېواد کې ملي،ژبینو کولتوري،مذهبي حساسیتونو ته لمن وهي، د حکومت په چارو کې فوق العاده ونډه لري، ایران ترامریکا هم د حکومت په رګ رګ کې ننوتی،موږ څو ځله اعلان وکړ چې راځئ ژوندون ټلوېزیون وارزوئ چې اقتصادي منابع له کومه کوي؟ بیا به دا فورمول پر ټولو تطبیق کړو، خو څوك حاضر نه شول، ځکه موږ پوهېدو چې دلته ځینې رسنۍ شته چې په بشپړه توګه د ایران ګټو ته کار کوي. د پاکستان حکومت هم د افغانستان سرسخته دښمن دی، نه د پاکستان خلك، دواړو هېوادو کې ځینې عناصر شته چې موږ سره دښمني لري، باید غم یې وخوړل شي.

میوند ارین(د افغان یون ولسي سراسري خوځښت غړی): کله چې ملت رامنځته شي دوه ارزښتونه لري: مادي او معنوي، افغانستان کې دغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوو ارزښتونو ته څومره پاملرنه شوې؟

ځواب: ارزښتونه خو افغانستان کې تراوسه پورې حاکم دي، که حاکم نه وای موږ نه پاتې کېدو،د افغانستان شمال او جنوب، شرق او غرب ټول ګډ کلتور او مستحکم ديني، مذهبي او نور اړيکي لري. ګاونډيو داکوښښ کاوه چې زموږ اسلامي او ملي ارزښتونه له منځه يوسي،داملت خپلو ارزښتونو ته ژمن پاتې شوی،دا ټولنه يوه عقيدوي ټولنه ده، زموږ دين اسلام دی او ۹۹،۹سلنه خلك مسلمانان دي، ان عربستان کې تر دې کچې نه دي.

مذهبي وحدت بله د ياد وړ خبره ده، پښتانه ،تاجك،ازبك په مذهب کې سره يو دي، اهل تشيعه که په مذهب کې بېل دي خو له نورو افغانانو سره په دين کې يو دي، که تاجك د هزاره ورورنو سره په مذهب کې جلا دي خو په ژبه کې سره يو دي، دوی د يوې غالۍ ګلان دي، ځينې کړۍ شته چې د محوې لپاره يې هڅې کوي، خو دې ملت کې همدا ارزښتونه دي چې ملت يې ساتلی.

(خاطره، د مېرمن ادبي بهير غړې): ځوانانو ته پکار دي چې ملي يووالي ته کار وکړي، خو ځينې پرديپال شته چې زموږ ملي وحدت، ملي ګټو، ملي اتلانو ته سپکې سپورې خبرې کوي البته د بيان له ازادۍ نه په ناسمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټې اخيستو سره ، ځينې خلك بيا په ټلوېزيونونو کې ناست دي دوی ته وايي چې ستاسې نظر ته په احترام سره، ايا کنځاوو ته تاسو احترام کوئ؟ ايا داسې مرجع شته چې ددې ډول ګډوډيو مخه ونيسي؟ او ايا ارزښتونو ته توهين اوسپکاوی کول د بيا ن ازادۍ کې شته که نه؟ځکه دا د ژبني تعصب له مخې کېږي ياني زموږ مشران چې ددوی له ژبې څخه نه دي، دوی ورته توهين کوي؟

ځواب: اول خو د اساسي قانون له مخې د بيان ازادي تر هغه حده پورې جواز لري چې د بل چا ازادي زيانمنه نه کړي، ياني هره هغه ازادي چې بل څوك زيانمن کړي بيا د بيان دا ډول ازادۍ جواز نه لري او هلته د قانون په چوکاټ کې د بيان ازادي ده، د ملي اتلانو خوندي کول او د واقعي ملي اتلانو خوندي کول ، ځکه چې دې کې بايد يو تفکيك وشي، د (واقعي) کلمې پر کارولو هم شايد ځينې خلك اعتراض ولري چې يو شی به تاته واقعي ښکاري، موږ ته واقعي نه دی، خو خير په مجموع کې، هغه شخصيتونه چې د حکومتونو له خوا موسمي اتلان وي د هغو په باره کې د نظر اختلاف شته، خو چې د ملت تر منځ کوم اتلان وي د هغو په باب د نظر اختلاف نه شته، دې ډول اتلانو د سوونو کلونو په نتيجه کې ځانونه تثبيت کړي دي، هغو ته حکومت القاب نه دي ورکړي، خپله خلکو ورکړي دي، افغانستان کې له بده مرغه چې قضايي يا عدلي ارګانونه ډېر فعال نه دي، په نورو ځايونو کې ددې لپاره حل لارې شته دي. مثال (سلمان رشتي) د دنيا يو ليکوال و، په اسلامي ټولنه کې ورته خلك د تنفر تر حده پورې په سپکه سترګه ګوري او ډېرې زياتې اشتباه ګانې ترېنه شوي دي، پرته له شيطاني ايتونو څخه چې د اسلام ستر پيغمبر (ص) ته پکې سپکاوی شوی، ده نور کتابونه هم ليکلي دي، يو کتاب يې د (راجيو ګاندي) کورنۍ په باب دی، دا ليکوال د هغو شخصي حريم ته ورداخل شوی و، هغوی پرې عريضه وکړه، په لندن کې په يوه محکمه کې (سلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

رشتي) جريمه هم شو، کتاب يې هم سانسور شو، معافي يې هم وغوښته او ډېر زيات تاوان ورته ورپېښ شو، حتی تر دې پورې چې زړه يې و بيا هېڅکله د چا پر وړاندې داسې هڅه ونه کړي، افغانستان کې توهين او تحقير اوس عادي خبره ده، اوس ځينې کسان چې ټلوېزيونونو کې ناست وي داسې تصور کوي چې زه به يو چاته توهين او تحقير وکړم يو شمېر حساسيتونه به راوپارېږي، نو زه به دې کې مطرح شم، دلته متأسفانه عدليي او قضايي ارګانونه حاکم نه دي، بايد هغه حاکم شي او حل لار يې راوباسي، که نه دې کې حق تلف کېږي، حق دې ته وايي چې، يو شی له تانه کم شي او ته متضرر شي نو ستا د ژوند همغې برخې ته موږ حق وايو، نو دا چې د يو چا په ستاينه او د بل په غندنه وخت مصرفوي يو طرف ته زيان اړوي، نه دا خپله حق تلفي ده، البته دا خبره د يادونې وړ ده چې حتی که يوه محدوده ډله يا محدوده سيمه يا ولسوالۍ هم يو مشخص شخص ته احترام ولري د هغو خلکو په خاطر چې هلته اوسېږي د هغوی په خاطر بايد کوشش وشي چې دې شخص ته توهين ونه شي، د دنيا ډېر غټ غټ مثالونه موږ لرو چې له تشريح يې تېرېږم، خو مجموع کې دا همغه ډلې دي چې موږ ترې شکايت کوو، هغوی يوازې يو شخص نه، بلکې ټول ملت ته توهين کوي، يو سړی دوه ځلې د اطلاعاتو کلتور وزير پاتې شوی، سړی ورته نه وايم، بلکې يو شخص ځکه سړيتوب، خو ډېر لوی معيار دی، يو شخص دوه ځله د اطلاعاتو کلتور وزير په توګه او يو ځل د ټلوېزيون د رييس په توګه پاتې شوی، په همدې ګډوډۍ کې هغه په ټلوېزيونونو کې کېني او وايي چې ((ما ملت نيستيم))، نو ته د چا د اطلاعاتو کلتور وزير وې، ملت نشته، دولت نشته مګر ته پکې وزير يې، نو دغسې اشخاص دي، چې هېڅ منطق نه لري، خو خدای تعالی يې په خپله ښېره وهي، خو د الله پاك اوسېله ډېره ده، زموږ تنګه ده، موږ وايو چې لږ ژر يې ووهي، که نه دغومره چې يې دوی وشرمول په دنيا کې هېڅوك نه دي شرمېدلي، خو بيا هم نه شرمېږي، وايي شرم د هغو دی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شرم وپوهېږي، د دوی مشکل په همدې ځای کې دی، نو موږ باید عدلي او قضايي ارګانونه تقویه کړو، چې هغو کې خصوصاً د رسنیو قوانینو ته باید ډېر پام وي، دې کې چې متضرر شخص هر څوك وي كه هغه حكمي وي يا حقيقي وي چې هغه بيا دعوه اقامه کړای شي، اوس نو دا دویم پړاو يې زموږ په قوانينو کې واضح نه دی، څو ورځې مخکې یو جنګسالار پر موږ عريضه کړې وه، ويل يې چې د دوی په ټلوېزيون (ژوندون) کې دده په نظر چې زه توهين شوی يم، هماغه خبرې موږ د اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ورته بېرته واچولې، د همغه جنګسالار خپلې خبرې، نو موږ ويلې که توهنېږي، نو خپله ده ځان توهين کړی، که دا ښې خبرې وي، نو موږ څخه دې تشکر وکړي، که خرابې وي، نو خپله ده ځان توهين کړی، په عوض ددې چې ته عريضه وکړې هغه عريضه کړې وه، بيا موږ خوشاله په دې وو چې په دې وطن کې داسې يوه مرحله رامنځته ته شوه، چې يو جنګسالار پر قلموال باندې عريضه کوي، موږ وويل دا دواړه عريضې دې ځارنوالۍ ته دې راجع شي، ځارنوالۍ ويل، وس مو نه رسېږي، نو هغې مرجع ته چې ته عريضه کوې، هغه مرجع تر اوسه دومره کوشېره شوې او دومره قوي شوې نه ده چې قانون حاکم کړي، نو لږ وخت پکار دی چې دې مسايلو ته سمه پاملرنه وشي.

عصمت الله پښتون: د افغان ملت جغرافيايي حدود کوم دي، د افغان ملت د څه په نوم يادېږي، د افغان ملت کلمه څومره پخوانۍ ده، ايا د افغانستان تر جوړېدو پخوا افغان ملت شتون درلود که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:یوه مسله چې په ځینو رسنیو کې یادېږي، چې: ((ما از این خاطر ملت نیستیم که جغرافیه ما مشخص نیست)) نو تاسو وګورئ ، مانا دا چې ستا د جغرافیې یوه برخه د بل چا تر تاثیر لاندې وي، دلته به ملت نه وي؟ د پنځوس کلونو شاوخوا کې جرمني سره دوه بېل بېل هېوادونه وو، چې یو یې تر زیاته حده د روس یا پخواني شوري تر کنټرول لاندې و، او بل یې نیمه ازاد و یا د امریکایانو تر چتر لاندې یې فعالیت کاوه، ایا جرمن ملت نه و؟ دوو جلا جلا جغرافیو کې یو واحد ملت اوسېده، په جبر باندې سره وېشل شوی و، مګر ملت خو و، یمن پر دوو برخو: شمالي او جنوبي سره ویشل شوی و، ملت په کې نه و؟ کوریا په جبر باندې وېشل شوې، شمالي او جنوبي، ایا ملت په کې نه شته؟ نو زموږ یو طبیعي سرحدونه دي او یو هغه چې اوس یې موږ باندې په زوره، د فشار په نتیجه کې تپلي، خو ملت نه دي منلي، مګر حکومتونو د ناچارۍ له امله ورسره سر خوځولی، زموږ طبیعي سرحدونه له امو څخه تر اباسینه دي، دا زموږ طبیعي سرحدونه دي، څو چې په دې طبیعي سرحدونو کې زموږ حاکمیت ونه چلېږي، دلته دایمي ثبات راوستل هم اسانه کار نه دی، ځکه همدغه ګاونډیان او د هغوی کورني تالیختي به مداخله کوي او هر وخت به بې ثباتي رامنځته کوي، دا ستا طبیعي حدود دي، بیا په دې طبیعي حدودو کې تقریباً (۳۶۰۰۰۰) کیلو متره مربع ساحه چې په جبر باندې بېله شوې ده، او اوس ستا تر حاکمیت لاندې نه ده، خو زموږ د ملت یوه برخه په کې اوسېږي، موږ په رسمي ډول په دغه اوسنۍ جغرافیه کې ژوند کوو، موږ ادعا لرو او هغه د نړیوالو قوانینو د ټولو ارزښتونو له مخې چې په نړۍ کې د یو ملت د یووالي لپاره په کار دي، خو زور نه لرو، هانګ کانګ سل کاله انګلستان سره و، مګر چین یو مقدر هېواد و، انګرېزانو هانګ کانګ نه خوشې کاوه، د هانګ کانګ وروستی ګورنر (والي) یو انګرېز و، کله چې یې هانګ کانګ پرېښودو په سترګو کې یې اوښکې راغلې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیانیه یې نه شوه ورکولی، ویل یې زه هغه بدبخته والي یم چې زما د حاکمیت په موده کې هانګ کانګ چین ته حواله شو، دا باید نه وای سپارل شوی، مګر چین زور درلود، چین طاقت لاره، په دنیا کې مطرح و، سل کاله یې صبر وکړ، خو بیا هم له خپلې ادعا څخه تېر نه شو او هانګ کانګ یې راخپل کړ، موږ هم دوه سوه کاله صبر کوو، خو د دې مملکت د یوې برخې سند یا قباله چاته نه ورکوو. نو دلته چې په دې ټلوېزیونو کې کېني ((صیب ما خو کشور بې عرض و مرض هستیم))، وروره یوه اشغال شوې برخه ده، په فلسطین کې یوه برخه اسرائیلو اشغال کړې، بله برخه کې یې فلسطینیان اوسېږي، موږه هم دغسې یو، چې زموږ د خاورې یوه برخه انګرېزانو اشغال کړې وه اوس یې پاتې مړي یا میراث خور ته پاتې ده، بیا به ګورو سره، کله چې مو وس پیدا شو، زور مو زیات شو، منطق قوي شو، نړۍ کې د افغانستان وزن زیات شو، بیا به دا خپله حقوقي دعوه مطرح کوو، د ملتونو په تاریخ کې دا سل کاله هېڅ شی دي.

پاتې شوه د افغان کلمه، د افغان کلمه زرګونه کاله قدامت لري، څوك چې یې ډېر مخالف دي، د فردوسي شاهنامه کې دې وګوري، سربېره پر دې ډېر پخوا د افغان کلمه په الماني ژبه کې راغلې، د غرو د اوسېدونکو په مانا، اسلامي اثر (حدود الهام) کې، د ابو ریحان البیروني په اثارو کې، د فروخي سیستاني په اثارو کې او نورو ګڼو اثارو کې د افغان کلمه راغلې ده، د یو ملت په توګه راغلې، یو خوا یې (توران) یا (ترکان) یادول، بله خوا یې (افغانان) یادول، د دنیا غټ مفکرین د افغان پر کلمه وياړي، علامه اقبال لاهوري چې د دنیا غټ اسلامي مفکر دی، هغه پر افغانیت وياړي، مګر دلته داسې خلك شته چې د افغانستان شیره زبېښي، مګر د افغان کلمې سره مخالف دي، په هره ټولنه کې دا مکروب وي، په وجود کې هم مکروب وي، دا نو دا مانا نه لري چې موږ مکروب ته تسلیم شو، تداوي او وقایه به یې کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارین پکتیار: استاده! دولس کاله مخکې د پېښور په کتابتونو کې ما یو کتاب واخیست چې د زړونو او دماغونو ماینونه نومېده، په هغه وخت کې ما یو تخنیکي ماین پېژانده د زړونو او دماغونو ماینونو سره بلد نه وم،نن افغان ولس ته زېری ورکوم یو نوښت یې شروع کړ، د استاد په مشرتوب به دغه نوښت پر مخ ځي، استاده زما پوښتنه دا ده چې کوم عوامل ملت سره ګنډي او کوم عوامل دي چې ملت سره وېشي؟

ځواب: مخکې مو یادونه وکړه چې یو معنوي ارزښتونه دي چې هغه په عقایدو کې، په دین کې، په مذهب کې، په بېلا بېلو فرقو کې خلاصه کېږي، یو اقتصادي مسایل دي چې د یوې ټولنې یا یو ملت افراد ورڅخه ګټه اخلي یا ورڅخه متضرر کېږي، څومره چې په یوه ټولنه کې اقتصادي سوکالي رامنځ ته کېږي د یو ملت د پیوستون لارې چارې ورسره زیاتېږي، خوست یو ولایت دی چې هغه کې لږه اقتصادي زرغونتیا راغلې ده، د افغانستان له بېلابېلو ولایتونو څخه ورته خلك ورځي پرته له دې چې څوك ورڅخه پوښتنه وکړي چې د کوم ولایت یې، د کومې سیمې یې، په کومه ژبه خبرې کوې، هلته کار کوي، څوك دکانداري کوي، څوك هوټل کې کار کوي، څوك بل کار کوي، ملت سره وتړل شو، همدا ډول په شمال کې کانونه دي، خلك ورځي هلته کار کوي، د اقتصادي ګټو په خاطر، څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې اقتصادي ګټې زياتېږي په مملکت کې د ملت د افرادو تر منځ مينه، محبت او تړون رامنځته کېږي، تاسو ګورئ اوس، امريکې ته چې خلك ورځي، دلته چې ډېر ځان ته توريالی وايي که د امريکې ګرين کارت چا ورکړ، نو هلته ورځي، ځکه هلته اقتصادي سوکالي ده، هلته ګوره معنوي سوکالي نه شته مګر اقتصادي سوکالي شته، ښې ټولنې، ښه ملتونه او هېوادونه هغه دي چې مانيزه او مادي سوکالي ولري، په ځينو هېوادونو کې مادي سوکالي زياته ده، په ځينو کې کمه ده، په ځينو کې بيا برعکس، افغانستان داسې هېواد دی چې روهي تکيه يې زياته ده، پر دين باندې د خلکو ډېره تکيه ده، که بل قوم وای او دومره فشار پرې راغلی وای، نو له سره پاشل کېده. نو موږ که غواړو دا ملت سره سوکاله وساتو، واحد يې سره وساتو، بايد اقتصادي پلانونه ولرو، چې ملت د اقتصادي ګټو له خاطره داسې سره وتړل شي چې يو بل نه ګټه ورسوي، وګورئ ورور له ورور سره تر هغه وخته ښه وروري کوي چې اقتصاد يې ښه وي، بېلتون او تربګني هغه وخت رامنځته کېږي چې اقتصاد يې د کمزورتيا خواته لاړ شي. څوك چې چا سره دوستي کوي نو وايي چې تاکې مې دا ګټه ده، انسان چې دی د ګټې تابع دی، (ماکيا ولي) يو لوی مفکر دی هغه وايي، انسان د خپل پلار قاتل هېرولی شي، خو د خپلو شتمنيو لوټوونکی نه شي هېرولی، ياني د انسان خصلت داسې دی چې هغه د خپلو ګټو تابع دی، څومره چې ګټې د خلکو زياتې شي، دې وطن سره دخلکو مينه پيدا کېږي او ملت د يووالي طرف ته ځي.

محمد نواز حقيقت، د هېواد د ماشومانو د ادب بابا: ډېر

خوشاله شوم چې د ژوندون ټلوېزيون په نوښت باندې داسې ښوونيز او د کار موضوع د تدريس لپاره عملي شوې ده او ملګري هم حاضر دي. په افغانستان کې فعلاً ناخوالې موجودې دي او هره خوا جنګونه هم دي، اساساً لکه عنوان چې نوشته دی (ملي درسونه) له داسې ملي درسونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخــه ځوانـــان محرومـــه دي او د افغانستان هغه اساسي ارزښت نه پېژنـــي، بایـــد دې کـــار تـــه دوام ورکـړای شـي، زه دغـه یـوه نقطـه عرض کوم، د افغان او افغانستان پـه نامــه، د افغــان کلمــه، اســتاد عبــدالحی حبیبــي وایــي چــې (۱۷۰۰)کالـه کېـږي چـې د افغـان کلمه کـارول کېږي او د افغانسـتان کلمـې (۷۰۰) کالـه کېـږي چـې دا کلمه په افغانسـتان کې او پـه نـږدې شـاوخوا هېوادونـو کې او پـه نـړۍ کې اسـتعمال شـوې ده، زه غـواړم یـوه بلـه خبـره اضـافه کـړم، زه خپلـه ګـوار کوهستانی یم، او د نورستان یا د نورستانو له قوم سره نژدې اړیکي لـرم، (ګواري) ژبه یوه (اریایي) ژبه ده چې (سنسکریت) ژبې او (اریك) ژبې تـه یـې سلسله رسېږي، په (ګواري) ژبه کې دا اوس هم پښـتنو تـه د (اوګـان) کلیمـه کارول کېږي، زه فکر کوم چې دا کلمـه (افغـان) خپلـه د (اوګـان) کلمـه ده، فقـط د (و) پـر ځـای فعـلاً (ف) کـارول کېـږي او د (ګ) پـر ځـای (غ) کـارول کېږي، دا یـوه سـوچه افغـاني اریـایي کلمـه ده او لـه(۱۷۰۰)کـالو څخـه یـې ډېر وخت کېږي چې دا نوم کارول شوی دی.هغه څوك چې د افغان له کلمې سره او د افغانسـتان له کلمې سره حساسیت ښیي، دا باید وپېژنـو چـې دا د پردیو مزدوران دي، غلامان دي او د دوی ویسـتل لـه دې خاورې څخـه یـوه ضروري خبره ده او دا د افغانانو یوه فریضه ده، زه نور څه نه وایـم، دغسـې پوهنیزو او څېړنیزو پروګرامونو ته باید ادامه ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات

(دویم درس)

ټاکل شوې د (۱۳۹۳ل) کال دوري پر (۱۶)مه نېټه د ولسمشرۍ او ولایتي شوراګانو ټاکنې ترسره شي، دا ټاکنې خپل خپل مشکلات او ننګونې لري، خو داسې اټکل کېږي چې له ننګونو او ستونزو سره سره به انتخابات تر سره شي، د ولسمشرۍ د ټاکنو په باب لا وار د مخه رڼې او نا رڼې سروې ګانې شوي او وړاندې کېږي، دا انګېرنې او سروې ګانې اکثره پر اټکلونو ډډه لګوي، ما هم وغوښتل د ځینو واقعیتونو، حقیقتونو او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمپاین د اوسني بهیر په رڼا کې د ولسمشرۍ د اوسنیو نوماندانو د راتلونکو دریځونو په اړه ځینې وړاندوینې او اټکلونه وکړم، دلته یوازې

د ولسمشرۍ پر نوماندانو بحث کوم، د ولایتي شـــوراګانو د ټـــاکنو پـــر څرنګوالي څه نه وایم او نه زموږ د ملي درسونو دا ځانګړی بحث ددې جوګه دی چې ټولو پوښتنو ته ځواب ووایي، خو مخکې تر دې چې د اټکلونو او احتمالاتو پر بنسټ پر ولاړ بحث خبرې پیل کړم، غواړم د ټاکنو د قانونیت او مشروعیت په باب څو مهمو ټکو ته اشاره وکړم:

د انتخاباتو قانونیت: په افغانسان کې د انتخاباتو د قانونیت تر ټولو غټه او معتبره سرچینه د افغانستان اساسي قانون دی. ددې قانون (۴، ۳۳، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۷، ۸۳، ۸۴، ۸۵) ماده په مستقیم او نامستقیم ډول د انتخاباتو او د هغو د څرنګوالي یادونه کوي:

۴ مه ماده: په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري، چې په مستقیم ډول یې په خپله یا یې د استازو له لارې عملي کوي.

۳۳ مه ماده: د افغانستان اتباع د انتخابولو او انتخابېدلو حق لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۰ مه ماده: د جمهوري رياست کانديد د خپلو مرستيالانو نومونه د ځان له کانديدولو سره يو ځای ملت ته اعلاموي.

۶۱ مه ماده: جمهور رئيس د رايې ورکوونکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقيمو رايو له لارې په سلو کې تر پنځوسو زياتو رايو په ترلاسه کولو انتخابېږي.

• د جمهور رئيس وظيفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کال د غبرګولي په لومړۍ نېټه پای ته رسېږي.

• دجمهور رئيس د کار تر پای ته رسېدو دمخه د نوي جمهور رئيس د ټاکلو لپاره انتخابات له دېرشو تر شپېتو ورځو پورې موده کې کېږي.

• که چېرې په لومړي پړاو کې له کانديدانو څخه يو هم ونه کړای شي چې په سلو کې تر پنځوسو زياتې رايې ترلاسه کړي، انتخابات د دوهم ځل لپاره د انتخاباتو نتايجو دنېټې تر اعلان وروسته د دوو اوونيو په اوږدو کې تر سره کېږي، دا ځل هغه دوه تنه کانديدان په انتخاباتو کې برخه اخلي چې په لومړي پړاو کې يې تر ټولو زياتې رايې ترلاسه کړې وي.

• د انتخاباتو په دويم پړاو کې هغه څوک چې د رايو اکثريت ترلاسه کړي، جمهور رئيس ګڼل کېږي.

• که چېرې د جمهوري رياست يو کانديد د رای ګيرۍ د لومړي يا دويم پړاو په جريان او يا تر انتخاباتو وروسته او يا د انتخاباتو د نتايجو له اعلان څخه پخوا مړ شي، نوي انتخابات د قانون له حکمونو سره سم کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۲ مه ماده: څوك چې جمهوري رياست ته کانديد يږي، بايد د لاندنيو شرطونو لرونکی وي:

۱- د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږېدلی وي او د بل هېواد تابعيت ونلري.

۲- د کانديدو پر ورځ يې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي.

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنايت په ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي.

• هېڅ شخص نشي کولای له دوو دورو زيات د جمهور رئيس په توګه وټاکل شي.

• په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رئيس د مرستيالانو په برخه کې هم تطبيقېږي.

۶۷ مه ماده: • د جمهور رئيس د استعفی، عزل، مړينې او يا په صعب العلاجه ناروغۍ د اخته کېدلو په صورت کې چې د وظيفې د اجرا مخه نيسي د جمهور رئيس لومړی مرستيال د جمهور رئيس واکونه او وظايف په غاړه اخلي.

• جمهور رئيس خپله استعفی په خپله ملي شورا ته اعلاموي.

• د صعب العلاجه ناروغۍ تثبيت د هغه طبي هئيت له خوا کېږي چې ستره محکمه يې ټاکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• په داسې حالاتو کې د نوي جمهور رئيس د ټاکلو لپاره په درې مياشتو کې دننه ددې اساسي قانون د يوشپېتمې مادې له حکم سره سم انتخابات کېږي.

• د جمهور رئيس مرستيالان ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم کولای شي ځان جمهوري رياست ته کانديد کړي.

۸۳ مه ماده: د ولسي جرګې غړي د خلکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقيمو انتخاباتو له لارې انتخابېږي.

• د ولسي جرګې د کار دوره د پنځم کال د چنګاښ په لومړۍ نېټه د انتخاباتو د اعلان څخه وروسته پای ته رسېږي او نوې شورا په کار پيل کوي.

• د ولسي جرګې د دورې تر ختمېدو دمخه له دېرشو څخه تر شپېتو ورځو پورې موده کې د ولسي جرګې د غړو انتخابات کېږي.

• د ولسي جرګې د غړيو شمېر د هرې حوزې د نفوسو د شمېر په تناسب زيات نه زيات تر (۲۵۰) کسانو پورې دی.

• انتخاباتو په قانون کې بايد داسې تدبيرونه ونيول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازيتوب تامين کړي او د نفوسو په تناسب دې له هر ولايت څخه په اوسط ډول لږ تر لږه دوه ښځينه وکيلې په ولسي جرګه کې غړيتوب ترلاسه کړي.

۸۴ مه ماده: د مشرانو جرګې غړي په لاندې ډول انتخاب او ټاکل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د هرې ولايتي جرګې له غړيو څخه يو تن د مربوطې جرګې په انتخاب، د څلورو کلونو لپاره.

۲- د هر ولايت د ولسواليو د جرګو له غړيو څخه يو تن، د مربوطو جرګو په انتخاب، د دريو کلونو لپاره.

۳- پاتې دريمه برخه غړي د معلولينو او معيوبينو د دوو تنو او کوچيانو د دوو تنو استازيو په ګډون د هېواد له خبيرو او تجربه لرونکو کسانو څخه د پنځو کلونو لپاره د جمهور رئيس له خوا ټاکل کېږي.

- جمهور رئيس له دې اشخاصو څخه په سلو کې پنځوس ښځې ټاکي.

- هغه شخص چې د مشرانو جرګې د غړي په توګه انتخابېږي، په مربوطه جرګه کې خپل غړيتوب له لاسه ورکوي او دده پر ځای د قانون له حکمونو سره سم بل شخص ټاکل کېږي.

۸۵مه ماده: دا ماده د ملي شورا د غړيتوب لپاره د کانديدانو شرايط په ګوته کوي. د ولسي جرګې لپاره د عمر (۲۵) کاله او د مشرانو جرګې لپاره (۳۵) کاله قيدوي.

۸۶ مه ماده: د ملي شورا د غړيو انتخاباتي وسيقې، د انتخاباتو د څارنې خپلواک کميسيون له خوا د قانون له حکمونو سره سم څېړل کېږي.

دغه راز د اساسي قانون (۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۰۰) ماده د ولسي جرګې د داخلي چارو لپاره انتخاباتي عناصر لري.

د اساسي قانون شپږم فصل، (۱۱۰)مه ماده د لويې جرګې په باب ده، په دې ماده کې راغلي چې لويه جرګه د ملي شورا له غړيو او د ولايتونو او ولسواليو د جرګو له رئيسانو جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۸ مه ماده: د ولایتي جرګو په باب ده.

دغه راز په اساسي قانون کې په ځینو نورو ځایونو کې هم په ضمني او تلمیحي ډول د انتخاباتو او یا د انتخابي جرګو د جوړښت او په هغو کې د رایو څرنګوالي ته اشاره شوې ده.

د افغانستان تر اساسي قانون وروسته دقانونیت بله مرجع د انتخاباتو هغه قانون دی، چې د انتخاباتو د خپلواك کمیسیون له خوا جوړ شوی او دې اساسي قانون کې یې د جوړېدو سپارښتنه شوې: دا قانون تر ډېرو بحثونو او جنجالونو وروسته د ملي شورا له خوا تصویب شوی او ولسمشر توشیح کړی دی.

د انتخاباتو مشروعیت: د انتخاباتو تر قانونیت وروسته بل مهم ټکی چې د انتخاباتو لپاره ډېر مهم دی، هغه د ټاکنو مشروعیت دی. د ټاکنو د مشروعیت لپاره دغه لاندې څو ټکي ډېر مهم دي:

- **د انتخاباتي کمیسیون ناپېیلتوب:** کوم شی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه دادی چې د انتخاباتو ناظمین باید بې طرفه، ناپېیلي او ناګوندي اشخاص وي، چې د ټولو کاندیدانو د باور وړ وګرځي.

- **شفافیت:** بل ټکی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه د انتخاباتو د پروسې یا بهیر شفافیت دی، هر ډول، ابهام، شك او د پوښتنو نه ځوابونه د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **د رايو کميت:** د رايو وړ اشخاصو او رايو ورکوونکو د شمېر زياتوالی د انتخاباتو له مشروعيت سره مستقيمه رابطه لري، څومره چې د ثبت شويو اشخاصو او رايه ورکوونکو شمېر زيات وي، همغومره پر پروسې د خلکو د باور ثرګندوييي کوي او د ټاکنو مشروعيت قوي کېږي.

- **د امکاناتو متوازن او متناسب وېش:** که چېرې د انتخاباتو چارواکي ټولو سيمو ته انتخاباتي امکانات په متوازن او متناسب ډول ونه وېشي، نو طبعاً يوه خوا يا ځينې کانديدان په کې زيان ويني، عدالت نه رامنځته کېږي او دا کار د ځينو خلکو د نارضايتۍ سبب ګرځي.

- **د شکايتونو اورېدنه او ځوابونه:** د انتخاباتو په بهير کې او د نتيجو تر اعلان وروسته که د معترضينو غوښتنو او شکايتونو ته معقول ځواب ورنه کړای شي او د هغوی مشروع غوښتنې او پوښتنې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم ډول ځواب نه شي، نو طبعاً د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسېږي. د پورتنیو یادو ټکو ترڅنګ یو شمېر نور مسایل هم شته، چې د انتخاباتو مشروعیت ته ګټه او زیان رسولای شي، په مجموعي ډول معمولاً همغه انتخابات بریالي او درست ګڼل کېږي، چې قانونیت، شفافیت او مشروعیت ولري.

ددې زیات احتمال شته چې اوسنۍ ټاکنې به پوره قانونیت، مشروعیت او شفافیت ونه لري، خو داسې ښکاري چې هم حکومت او هم نړیواله ټولنه تر بلې هرې لارې، کمزوري او ناشفافه انتخابات هم ښه او غوره لار ګڼي او ځانته د ورو پوزه، ما غوښتل چې د ټاکنیزو سستمونو په اړه هم خبرې ولرم، خو د وخت د کمښت له امله په دې بحث کې ځای نه شم ورکولای، اوس راځم د ولسمشرۍ نوماندانو ته.

۱- **د نوماندانو د انصراف یا کمښت اټکل**: مخکې هم داسې اټکل کېده چې پوره یوولس کاندیدان به تر پایه خپله ټاکنیزه مبارزه ونه غځوي، قیوم کرزی لومړی نوماند و چې خپله انتخاباتي ویکټه یې له لاسه ورکړه. پرته له دې چې کومه منډه تر سره کړي، په صفر کې اوټ شو، د دا ډول نورو ویکټو احتمال هم شته. اټکل کېږي چې د وري تر (۱۶) مې نېټې به په ترتیب سره او یا هم لږ وړاندې وروسته، (هدایت امین ارسلا)، (محمد نادر نعیم)، (جنرال رحیم وردګ)، (داود سلطان زوی)، (ګل اغا شېرزی) او (قطب الدین هلال) هم د بېلا بېلو تعاملاتو او امتیازاتو په مقابل کې له خپلې نوماندۍ لاس په سر شي، ددې حقیقت په پوره تطبیق سره به یوازې څلور نوماندان، (ډاکټر اشرف غني احمدزی)، (ډاکټر عبدالله عبدالله)، (ډاکټر زلمی رسول) او (استاد عبدالرب رسول سیاف) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکنیز ډګر پاتې شي او که پورتني اټکل پوره سم ونه خېږي، نو کېدی شي، (ګل اغا شېرزی)، (قطب الدین هلال) او د دوی پر ځای کوم بل یو پاتې شي ،د نوماندانو وروستی نوملړ (۵-۷) پورې اټکلېدی شي، پورتنو نوماندانو کې کېدی شي (ګل اغا شېرزی) او (قطب الدین هلال) تر هغو نورو څلورو لږ زیاتې رایې ولري، خو اصلي مقابله به د ډاکتر احمد زي، ډاکټر عبدالله، ډاکټر رسول او استاد سیاف تر منځ وي او په دې څلورو کې بیا د لومړنیو دریو او په لومړنیو دریو کې بیا د ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر عبدالله او یا هم ډاکټر احمدزي او زلمي رسول تر منځ وي، د ډاکټر عبدالله او زلمي رسول تر منځ هم په دویم پړاو کې د سیالۍ ضعیف احتمال شته، نو ددې یوولس نوماندانو د لومړني سیاسي انتخاباتي کمپاین ریاضي په دې ډول اټکلېدی شي.

۱۱ - ۱ = ۱۰

۱۰ - ۴ = ۶

۶ - ۲ = ۴

۴ - ۱ = ۳

۳ - ۱ = ۲

۱ x ۱ =۱

کله چې مو ږ د دریو (۳) اساسي نوماندانو اټکل کوو او د هغو د ټیم جوړښت ته نظر کوو، نو د هغو ترکیب د یوه مثلث بڼه خپلوي، یا هم په ساده مثال د (ریکشا) په شان جوړښت لري، چې یو ټایر یې مخکې او دوه ورپسې وي، دې نوماندانو کې ډاکټر عبدالله عبدالله، ډاکټر زلمی رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ډاکټر اشرف غني احمدزی شامل دي، د دوی هر یو سیاسي مثلث خپل خپل ممیزات او ځانګړنې لري چې دلته به هر یو له څو اړخونو وارزو:

۱- د ډاکټر عبدالله عبدالله د ټیم جوړښت:

لومړی دا مثلث له سیاسي پلوه ارزو:

د سیاسي ترکیب له مخې د اسلامي جمعیت. (۸۰) په سلو کې برخه د ډاکټر عبدالله تر شا ولاړه ده، اسلامي وحدت ګوند (۵۰) په سلو کې او اسلامي حزب کې (۳٪) په سلو کې د ډاکټر عبدالله عبدالله ملاتړ کوي، یانې د عبدالله ترکیب:

(c) ketabton.com: The Digital Library

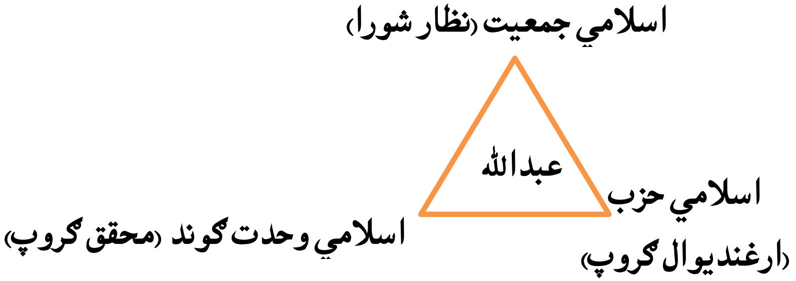

اسلامي جمعیت ۸۰٪

اسلامي وحدت ۵۰٪

اسلامي حزب ۳٪

سیمه ییز ترکیب:

له سیمه ییز پلوه دا مثلث د افغانستان ډېرې برخې نه رانغاړي، تر ډېره حده د هېواد مرکزي برخې او څه نا څه د شمال ځینې برخې تر پوښښ لاندې نیسي.

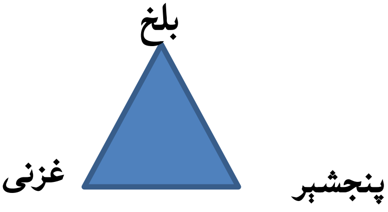

مذهبي ترکیب: ډاکټر عبدالله+ انجنیر محمد خان سني مذهبه او محقق شیعه مذهبی دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مذهبي پلوه کولای شي د هېواد زياته برخه تر پوښښ لاندې راولي، له مذهبي پلوه دا ترکيب کومه خاصه ستونزه او نيمګړتيا نه لري.

قومي ترکيب: سره له دې چې ډاکټر عبدالله عبدالله اوس ځان ډېر په تاجک قوم پورې نه تړي، ددې ترڅنګ پښتون هويت هم نه په ډاګه کوي، خو عبدالله عبدالله که ځانته له تاجک پرته هر څومره د بل قوم رنګ ورکوي، څوک يې نه مني، هغه څوک چې د جمعيت او نظار شورا په خم کې رنګېدلای وي او يو زيات شمېر پښتون ضد اشخاص يې هم تر څنګ ولاړ وي، ډېره سخته ده چې د پښتنو په ذهن کې د هغه پښتون تصوير کېنول شي، حقيقت هم دا دی چې پښتانه هېڅکله ډاکټر عبدالله ته د پښتون په سترګه نه ګوري، بلکه ستونزه يې داده چې په تاجکو کې هم دی يوازې په پنجشېر درې پورې تړلی دی. که له ډاکټر عبدالله سره د تاجکوالۍ تصور نه وای او ځان يې پښتون ګڼلی، نو بيا خو انجنير محمد خان ته اړتيا نه وه چې هغه دې د لومړي مرستيال په توګه وټاکي، د هېواد اوسنيو جنګي، قومي او سياسي واقعيتونو ته په پام سره هېڅ بل کانديد دا کار نه دی کړی، چې له يو قوم څخه دوه تنو ته دې په يو ترکيب کې ځای ورکړي.نو د ډاکټر عبدالله د ټيم ترکيب د قومي هندسې له مخې دغه بڼه خپلوي.

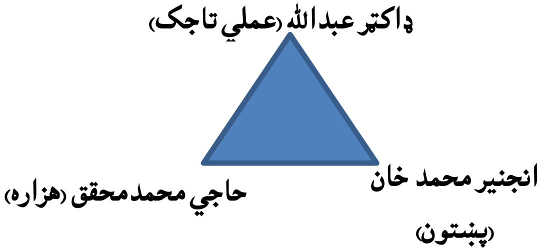

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترکيب کې د ډاکټر عبدالله اصلي رايې په تاجک مېشتو سيمو کې خوندي دي.

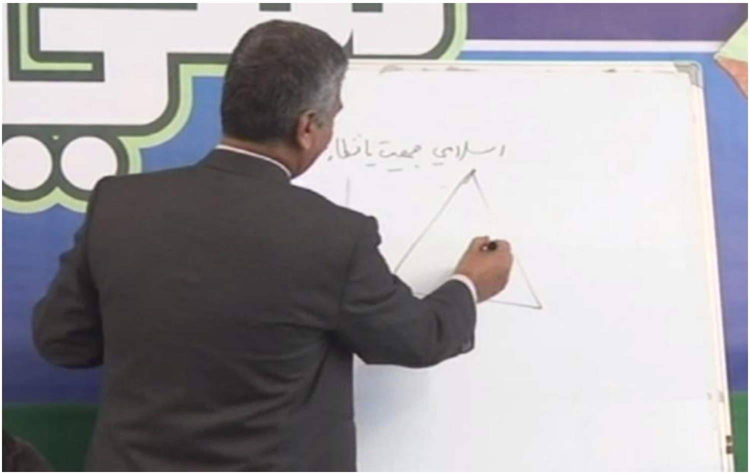

عبدالله کولای شي له قومي پلوه په تاجک ټبر کې په سلو کې تر (۸۰٪) رايې راخپلې کړي. محقق هم کولای شي د هر سلو هزاره ګانو له جملې څخه (۵۰٪) رايې راخپلې کړي، خو د انجنير محمد خان رايه په پښتون مېشتو سيمو کې صفر ته نږدې ده، عيناً لکه احمد ضيا مسعود چې څومره رايې له پنجشېر څخه ولسمشر کرزي ته راوړې د انجنير محمد خان حال هم همدا ډول دی، نو د عبدالله قومي رايې په دې ډول محاسبه کېدی شي.

تاجک: ۸۰٪

هزاره: ۵۰٪

پښتون: ۰٪ ته نږدې ياني په سلو کې له (صفر) څخه تر (يو) پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

البته په خپله ډاکټر عبدالله عبدالله له یو شمېر پښتون مېشتو سیمو څخه پام ور رایې اخیستلای شي، خو نه د انجنیر محمد خان په واسطه، د انجنیر محمد خان سیاسي یا مذهبي رایې، د حکمتیار په لارښوونه قطب الدین هلال او قومي رایې یې ټولې اشرف غني ته ځي.

ژبنی ترکیب:

د ژبني ترکیب له مخې د عبدالله مثلث دوه ضلعې فعالې دي، خپله عبدالله په (دري) او (پښتو) غږېدلای شي، لومړی مرستیال یې په پښتو او دري او دویم مرستیال یې په دري غږېدلای شي. د ژبني ترکیب له مخې په ډېر ضعیفه موقعیت کې نه دی.

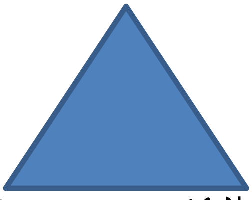

د ډاکټر عبدالله ژبنی ترکیب

عبدالله: دري ۹۰٪. پښتو: ۱۰٪

محمد خان: پښتو: ۹۰٪ . دري ۱۰٪

محقق: دري ۱۰۰٪ پښتو صفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ډول ژبني ترکیب اکثریت پښتنو ته د ډېر زیات تائید وړ نه برېښي، خو د ژبني ترکیب له مخې د عبدالله ټیم د زلمي رسول تر ټیم په قوي دریځ کې دی.

د مسلکي ترکیب له مخې: ډاکټر عبدالله او انجنیر محمد خان رسمي تعلیم لري، خو محقق که څه هم رسمي تعلیمي اسناد نه لري، خو په دیني او اجتماعي علومو کې یې په شخصي تشبث ځان یو حد ته رسولای دی.

د ماضي ترکیب له مخې: ددې ترکیب درې واړه غړي په داسې تنظیمونو پورې تړلي، چې وخت پر وخت یې خپل منځ کې سره شخړې لرلې دي او بیا یې هم احتمال شته، خو اوس ټول واحد مجبوریت سره تړلي او تر ټاکنو پورې یې ډېر کم احتمال شته چې ټیم یې وپاشل شي او که پاشل کېږي هم، نو د انجنیر محمد خان په حذف به تمامېږي.

اقتصادي امکانات: د اقتصادي امکاناتو له مخې هم دا ترکیب په قوي دریځ کې دی، بهرني اړیکي او کورني امکانات، ددې سبب کېږي چې له اقتصادي پلوه له ډېرو ستونزو سره مخ نه شي، د زیاتې پانګې له مخې دوی کولای شي تر ټاکنو پورې خپل کمپاین په ښه ډول تر سره کړي او د ټاکنو پر ورځ خپلو پلویانو ته د ترانسپورت زمینه برابره کړي.

رسنیز امکانات: ډاکټر عبدالله د رسنیز فعالیت له مخې په قوي دریځ کې دی، (نور)، (راه فردا) او (نورین) ټلویزیونونه ورته په مستقیم ډول کمپاین کوي، ځینې نور ټلویزیونونه د تجارتي اعلانونو او ځینې نور هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپېيلتوب د اصل له مخې د عبدالله عبدالله کمپاين ته ګټه رسوي، په چاپي او راډيويي رسنيو کې هم په قوي دريځ کې دی.

بهرنۍ ملاتړ: اوسنۍ روسيه، تاجکستان، ايران، هند او ځينې اروپايي هېوادونه له ډاکټر عبدالله سره خواخوږي لري، خو دا په دې مانا نه ده چې دی دې ضرور له ټولو څخه مالي امکانات تر لاسه کوي، امريکا د تېر ځل په شان دا ځل له ډاکټر عبدالله څخه د يوې وسيلې په توګه کار نه اخلي، کېدی شي امريکا د تېر په انډول دا ځل په ټاکنو کې ډېره څرګنده لاسوهنه ونه کړي.

کاري ټيم: د اسلامي جمعيت او نظار شورا غړي د عبدالله عبدالله د کاري ټيم اصلي زړی جوړوي، دوی پر انتخاباتي مهارتونو او چلونو پوهېږي، د دولتوالۍ څه نا څه تجربه هم لري او د کمپاين څو ځلي عملي تجربه هم، دويم قوت يې د محقق اسلامي وحدت ګوند دی چې دا ډله هم د محقق لپاره په کمپاين کې خپله غوښنه ونډه لري.

خو په دې کمپاين کې انجنير محمد خان هم د مالي امکاناتو، هم د انګېزې او هم د نورو لازمو امکاناتو د نشتوالي له امله تر ډېره حده د عبدالله مټ نه شي پياوړی کولای.

انګېزه: د عبدالله د کمپاين اصلي زړی د کمپاين لپاره قومي انګېزه لري، خو دا انګېزه په ډاګه بيانولای نه شي، جهادي انګېزه د ټولو تر منځ تقسيم ده، د ولسواکي انګېزه لا هم د ولس پر ذهن دومره تاثير نه شي کولای، محقق هم د لږ کي هزاره څرګند شعار ځکه نه شي ورکولای چې هزاره لږ کي په هر ترکيب کې په ورته دريځ کې ځای لري، د فساد او بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدالتۍ پر ضد شعار او انګېزه د دوی له خولې ولس ته بې مانا ښکاري. د انګېزې پټ انتقال هم اسانه او موثر کار نه دی، د عامو تاجکانو پر حقوقو د پنجشېر درې انحصار، د دوی د قومیت شعار او انګېزه کمزوري کړې، نو په دې خاطر د عبدالله ټیم د انګېزې له بحران سره مخ دی، د انجنیر محمد خان موقعیت او د هغه ساتنه ډاکټر عبدالله ته په خورا درانه زیان تمامه شوې، د هغه حذف هم څه اسانه کار نه دی، لنډه دا چې که عبدالله د پورتنیو ټولو بریاوو او نیمګړتیاوو په پام کې نیولو سره ټاکنو ته لاړ شي، نو د ده د ټیم انتخاباتي سیاسي ریاضي او هندسي جوړښت به په دې ډول وي:

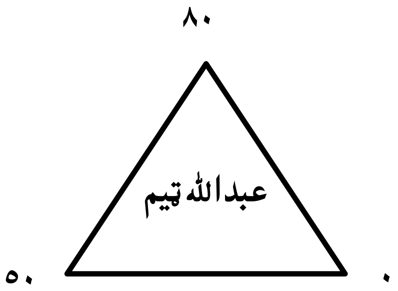

دا هغه حالت دی چې ډاکټر عبدالله د بشپړ بري پوړۍ ته نه شي رسولای. د عبدالله د مثلث یوه ضلعه نیمګړې او صفر ته نږدې ده. هر هغه ټیم چې د مثلث ټولې ضلې یې پوره وي، د بریالیتوب چانس یې زیاتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲: د ډاکټر زلمي رسول د ټيم جوړښت:

د زلمي رسول ټيم هم د يوه مثلث بڼه لري، دا به هم په لنډيز سره وڅېړو:

سياسي ترکيب: زلمی رسول د کوم تنظيم غړی نه دی، پخوا يې د روم د بهير او بيا د ولسمشر کرزي په حکومت کې د يوه تکنوکرات شخص په توګه کار کړی، کوم ايډيالوژيک خط نه تعقيبوي، خو ځان يو معتدل ملتپال شخص ګڼي، دا سې ملتپال چې د ملت له اکثريت سره يې تر ډېره حده ژبني او ټولنيز اړيکي پرې شوي، خو د نيکونو له تېرې ماضي سره د ارتباط له لارې غواړي خپله ولسي خلا ډکه کړي، لومړی مرستيال يې احمد ضياء مسعود، د اسلامي جمعيت او په تېره بيا د نظار شورا غړی دی، له سياسي پلوه يې دده په انډول ډاکټر عبدالله ته فکري او قومي خواخوږي ځو ځله زياته ده. دويمه مرستياله يې که څه هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي وحدت ګوند غړیتوب لري یا نه، خو د همغوی له ادرسه له ده سره یو ځای شوې، اسلامي جمعیت او اسلامي وحدت بیا په تېره ماضي کې خپل ناتصفیه شوي حسابونه هم لري، د سیاسي پیوند له مخې دا ترکیب معیوب ښکاري، اوس یو عاجل مجبوریت سره یو ځای کړي، څرنګه چې هر یو ته تر خپل استعداده پورته مقام ته رسېدلی او بل درې واړه د یو نرم ذهنیت لرونکي دي، نو ځکه د دې احتمال شته چې ټیم یې تر ټاکنو ورسي او که بریالی شي، نو د جنجالونو او ګوزارې په یوه موازي مسیر کې به حرکت کوي. د سیاسي ترکیب له مخې به دا ترکیب دا بڼه خپله کړي.

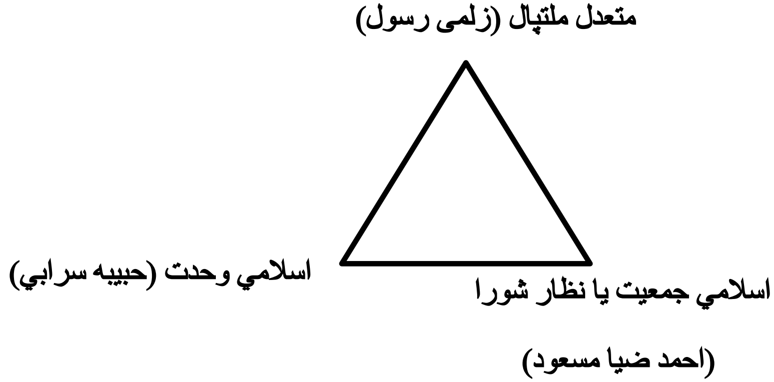

د سیاسي ترکیب له مخې د زلمي رسول د رایو احتمال په دې ډول دی.

متعدل ملتپال د زلمي رسول لپاره په سلو کې (۱۰٪) رایې

اسلامي جمعیت او نظار شورا د احمد ضیاء مسعود لپاره په سلو کې (۱۰٪) رایې

اسلامي وحدت د حبیبې سرابي لپاره په سلو کې (۲۰٪) رایې

(c) ketabton.com: The Digital Library

البته ددې اټکل هم شته چې د اسلامي جمعیت په سلو کې (۱۰٪) برخې محمد اسمعیل خان ته هم لاړې شي او که استاد سیاف ا انصراف وکړي، نو پاتې لس به یې بیا هم زیاته برخه ډاکټر عبدالله او څه یې هم احمد ضیا مسعود ته تللی شي.

د اسلامي وحدت ګوند د سیاسي برخې زیاته رایه محقق، په دویمه کته ګوری کې سرور دانش او په دریمه کې کېدی شي حبیبي سرابي ته لاړه شي، چې په سلو کې (۲۰٪) اټکلېدی شي، نو د زلمي رسول د سیاسي ترکیب وروستی نتیجه به دا شي.

۱- متعدل ملتپال په سلو کې (۱۰٪)

۲- اسلامي جمعیت په سلو کې (۱۰٪)

۳- اسلامي وحدت په سلو کې (۲۰٪)

نو په دې ډول به د سیاسي جوړښت له مخې تر ډاکتر عبدالله عبدالله په ضعیفه موقف کې راشي.

مذهبي ترکیب: د مذهبي ترکیب له مخې د اکثریت اهل تسنن او اقلیت اهل تشیع دواړه برخې لري، خو لکه څرنګه چې دوی ځانته د اعتدال ټیم وایي، نو ځکه یې مذهبي عنصر دومره قوي نه دی، دلته هم د ډاکټر عبدالله تر ټیم په ضعیفه موقف کې دی.

قومي ترکیب: که څه هم زلمی رسول له قومي پلوه ځانته پښتون وایي، خو پښتانه ورته د خپل استازي او بشپړ پښتون په سترګه نه ګوري، نو دده په مقابل کې چې هر بل پښتونه ولاړ وي، د پښتنو رایې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتومات همغه ته ورماتېږي، په پښتنو کې د اشرف غني احمدزي په مقابل کې دده رایه په نشت او یا هم په ډېره کمه کچه حسابېږي، دده لومړی مرستیال هم قومي رایه نه لري او یا هم ډېره کمه، ځکه چې د مرستیال قومي رایه یې اتومات ډاکټر عبدالله ته ځي، د جمهوري ریاست په لومړۍ دوره کې د احمد ضیاء مسعود رایه په صفر حساب وه، په دویمه کې فهیم خان په نشت حساب و او په دریمه کې هم د احمد ضیاء مسعود رایه بیا هم په همغه بڼه ده، لکه څنګه چې د عبدالله په ټیم کې انجنیر محمد خان د عبدالله پر اوږو بار دی، دغسې احمد ضیاء مسعود هم د زلمي رسول پر اوږو بار دی، البته جبیبه سرابي د هزارګانو یو څه قومي رایې راخپلولی شي، په دې ډول به له هرو سلو هزارګانو څخه نږدې (۵۰) رایې محقق واخلي، (۳۰) به سرور دانش واخلي او (۲۰) به حبیبه سرابي راخپلې کړي، په دې ډول حبیبه سرابي د قومي رایو له نظره د زلمي رسول په ټیم کې تر ټولو ښه مقام لري، دا مثلث کېدی شي دا بڼه خپله کړي.

زلمی رسول (نسلي پښتون)

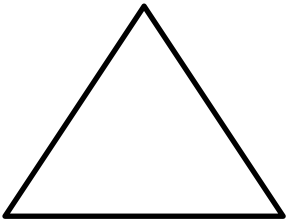

احمد ضیاء مسعود (تاجک)　　　　حبیبه سرابي (هزاره)

زلمی رسول په هر سلو پښتنو کې (۱۵٪)

احمد ضیا مسعود په هر سلو تاجکو کې (۲٪)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حبیبه سرابي په هر سلو هزاره و کې (۲۰٪)

د قومي ترکیب له مخې دا ټیم په خورا کمزوري موقعیت کې دی.

ژبنی ترکیب: د ژبني ترکیب له مخې دا ټیم په ټولو لسو ټیمونو او بیا وروسته احتمالاً په دریو، ځلورو یا پنځو ټیمونو کې تر ټولو کمزوری ټیم دی، په دې ټول مثلث کې یو تن هم په پښتو خبرې نه شي کولای، البته زلمی رسول یې د کاغذ له مخې لوستلای شي، خو که کاغذ یې باد یووړ، نو همغه د چارلي پاپلین سندره ورڅخه جوړېږي. د ژبني ترکیب له مخې دا ټیم دا بنه خپلوي.

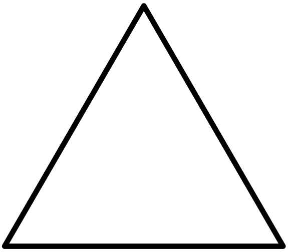

په دې ټیم کې د پښتو ونډه کېدی شي (۰،۲) وي، دا په داسې یو حالت کې چې په افغانستان کې ژبني حقوق یوې حساسې مرحلې ته رسېدلي، هېڅ پښتانه او نورو پښتو ژبو ته ددې ژبني ترکیب د صفر کچه د منلو وړ نه ده.

د ماضي ترکیب: له احمد ضیاء مسعود پرته چې سیاسي ماضي یې ټولو ته د منلو وړ نه ده او متنازعه ده، د زلمي رسول او حبیبې سرابي سیاسي ماضي د ډاکټر عبدالله عبدالله تر ټیم غوره بربښي، په سیاسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماضي کې دی ان تر نورو سیاسي سیالانو د مخه دی، خو دلته رایې یوازې د سیاسي ماضي له مخې نه کارول کېږي، که سیاسي ماضي د تائید یا رد وړ وه، نو دې ترکیبونو دا ښه نه شوه خپلولای.

اقتصادي امکانات: دا ټیم د مالي امکاناتو له نظره په ضعیفه موقف کې نه دی، یو شمېر پانګوال شته چې ورسره مرسته کوي او ویل کېږي چې لا هم ناڅرګندې منابع شته چې دده د کمپاین لګښتونه ورکړي، خو خپله زلمي رسول ددې لپاره پانګه نه ده ټوله کړې، ځکه چې دده په تصور کې هم نه و چې دی به ټاکنو ته ودرېږي.

د اداري فساد له مخې هم، دی یو پاک انسان دی، له ډېرو لوړو مقامونو یې هم ناوړه اقتصادي ګټه نه ده پورته کړې، لومړی مرستیال یې هم دده د اوږو بار دی، که هغه پیسې ولري هم، نو پر کمپاین یې نه مصرفوي، دویمه مرستیاله یې هم همداسې درواخله.

رسنیز امکانات: د زلمي رسول ټیم مشخص ټلویزیونونه، راډیو ګانې او د تبلیغ نورې ذرایع نه لري، د تبلیغاتي کمپاین خلا یې د پیسو په بدل کې په اعلانونو ډکه کړې، ایډیالوژیک بېز هم نه لري، چې ځینې ټلویزیونونه ورسره وړیا مرسته وکړي، البته متحد المال خبرونه یې طبعاً په ټولو ټلویزیونونو کې خپرېږي.

بهرنی ملاتړ: کېدی شي ځینې هېوادونه د زلمي رسول د اعتدال له مخې دده ملاتړ وکړي او یا ورسره خواخوږي ولري، خو دا ملاتړ به زیاتره تر ټاکنو وروسته وي، نه تر ټاکنو د مخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاري ټیم: کاري ټیم یې اکثره د ملي شورا له وکیلانو، یو شمېر پخو دولتي مامورینو، ځینو ځوانانو او د اسلامي جمعیت او وحدت ګوند له یو شمېر غړو جوړ دی، ټیم یې نا متجانس دی، خو نرم خلک په کې دي، ګوزاره کوي، اکثره په کې داسې اشخاص دي چې یوه نه یوه عارضه لري، په دې خاطر له ده سره یو ځای شوي چې د بریالیتوب په حالت کې ورسره ګوزاره وکړي، دې ډول اشخاصو د ډاکټر عبدالله او ډاکټر اشرف غني له وېرې ده ته پناه وروړې ده، ځینې په دې خاطر ورسره ملګري شوي چې فکر کوي دی د دولت کاندید دی او د بریالیتوب چانس یې زیات دی.

انګېزه: دا ټیم نه قومي انګېزه لري او نه هم ملي، د دوی انګېزه له مقابلو او سیالو کاندیدانو او د هغوی له چلند څخه د ځینو خلکو وېره ده، دوی اعتدال یوه انګېزه ګڼي او دا انګېزه هغه وخت کارنده رول لوبولای شي چې د افراط او تفریط دواړو خطرونه موجود وي.

نو په وروستۍ نتیجه کې ددې ټیم د رایو عمومي اټکل په دې ډول کولای شو:

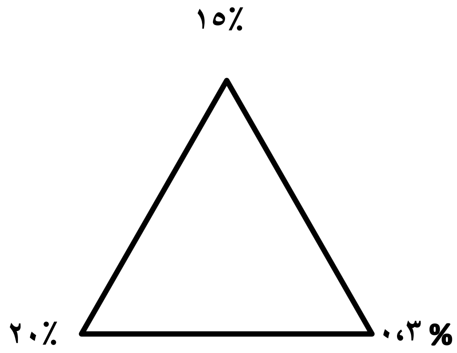

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د ډاکتر اشرف غني احمدزي د ټيم جوړښت:

د کانديدانو په منځ کې يو مطرح او زيات مطرح کانديد ډاکتر اشرف غني احمد زی دی، د اشرف غني احمدزي ټيم هم د يو مثلث بڼه لري، دلته به د دې مثلث پر بېلا بېلو ضلعو، جوړښت او څرنګوالي هم لږه رڼا واچوو.

سياسي ترکيب: په خپله ډاکتر اشرف غني احمدزی د کوم سياسي تنظيم غړی نه دی، خو د يو ملتپال تکنوکرات په توګه يې د تېرو (۱۲) کلونو په بهير کې د ملي سياسي بهيرونو د پياوړتيا لپاره مستقيمه او نا مستقيمه ونډه لرلې ده. لومړنی مرستيال يې (جنرال عبدالرشيد دوستم) له پيله بيا تر دې دمه (د افغانستان ملي اسلامي جنبش) په نامه د يوه سياسي جريان مشري کړې او دويم مرستيال يې د اسلامي وحدت ګوند د (کريم خليلي) د ګروپ يو اساسي او مرکزي غړی دی.
په دې ډول دا مثلث د يوه بشپړ سياسي او له يوه بل نيم سياسي مذهبي ګوند او د يوه ازاد سياستوال له يو ځای کېدو څخه رغېدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

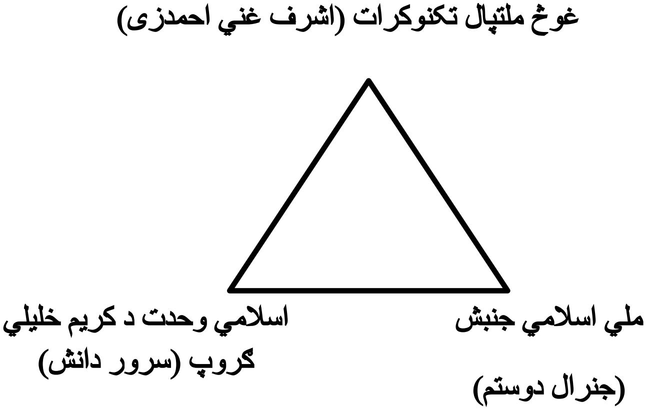

له سیاسي پلوه ددې ترکیب د رایو احتمال په دې ډول دی.

ملتپال تکنوکرات اشرف غني په سلو کې (۵۰٪)

ملي اسلامي جنبش (دوستم) د خپل ګوند او د ورته افکارو لرونکو اشخاصو په سلو کې (۹۰٪)

اسلامي وحدت ګوند (سرور دانش) ددې حزب په سلو کې (۳۰٪)

د سیاسي جوړښت له مخې دا ترکیب د ډاکټر عبدالله او زلمي رسول تر ټیمونو قوي بریښي.

مذهبي ترکیب: په مذهبي ترکیب کې هم دا مثلث څه خاص مشکل نه لري، د اکثریت اهل سنت او اقلیت شیعه مذهب دواړه برخې په کې محسوسې دي، سره له دې چې خپله د اشرف غني احمدزي او جنرال دوستم د مذهب پالنې عنصر د نورو کاندیدانو په پرتله زیات مطرح نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قومي ترکيب: د اشرف غني احمدزي په ټيم يا مثلث کې چې کوم څه د زيات قوت وړ برېښي هغه دا دی چې ددې مثلث يوه ضلع هم خالي نه ده، د اکثريت پښتنو او دوه نورو غټو قومونو ټولو تصوير په کې ښکاري، په نور يوه ټيم کې هم دا تصوير دومره روښانه نه دی، په دې ترکيب کې اشرف غني احمدزی په خپله د اکثريت پښتنو په سلو کې تر (۶۰٪) زياتې رايې را اخلي، دوستم د ازبکو په سلو کې تر (۸۰٪) زياتې رايې راخپلوي او سرور دانش هم په هر سلو هزاره و کې (۳۰٪) رايې راخپلولای شي.

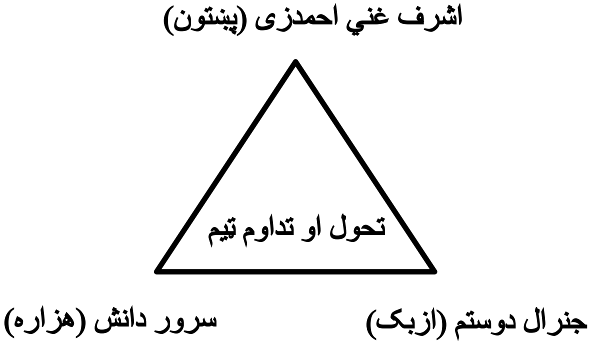

ددې ترکيب د احتمالي رايو د شمېر تصوير په دې ډول کارلای شو.

۱- اشرف غني د پښتنو د رايو تر (۶۰٪) زياتې رايې

۲- جنرال دوستم د ازبکو تر (۸۰٪) زياتې رايې

۳- سرور دانش د هزارګانو تر (۳۰٪) زياتې رايې

البته دا په دې مانا نه ده چې دا ټيم په نورو قومونو کې رايې نه لري او يا هم ډاکټر عبدالله او زلمی رسول په پښتنو او ازبکو کې رايې نه لري، خو دلته مونږ يوازې د غټو او زياتو رايو يادونه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبنی ترکیب: د ژبني ترکیب له مخې د تحول او تداوم ټیم تر ټولو ښه موقعیت کې دی، پښتو + دري+ ازبکي، دري واړه ژبې په کې په داسې ډول محسوسې دي، چې اشرف غني احمدزی پر پښتو او دري بشپړ حاکمیت لري، دوستم په ازبکي او دري خبرې کولای شي او پښتو د کاغذ له مخې لوستلای شي، سرور دانش د دري ژبې پوخ لیکوال دی او پښتو د کاغذ له مخې لوستلای شي. د ډاکټر زلمي رسول په ټیم کې د (پښتو) او د ډاکټر عبدالله په ټیم کې د (ازبکي) محرومیت، د ډاکتر اشرف غني ټیم ته د بریالیتوب یو بل چانس په لاس ورکوي.

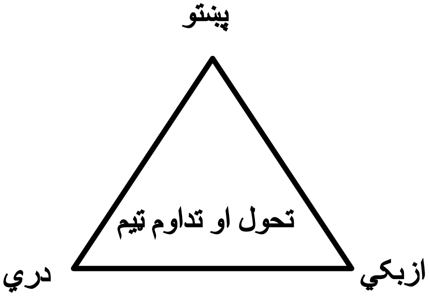

د (ډاکټر اشرف غني) په شتوالي کې (پښتو)، د (دوستم) په شتوالي کې (ازبکي) او د (سرور دانش) په شتوالي کې د (دري) حقوق خوندي دي.

ماضي ترکیب: د ماضي ترکیب له مخې د اشرف غني ټیم هم مصون نه دی. په دې ترکیب کې د اشرف غني مرستیالان هم د تېرو ترخو قضایا وو یوه برخه ګڼل کېږي، ددې ترکیب له مخې دوه نور مطرح کاندیدان هم ورته ستونزې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي امکانات: د اشرف غني احمدزي ټیم له اقتصادي پلوه په متوسط حالت کې دی، زیاته مرسته د ولس له خوا ورکول کېږي، د ولس د بېلا بېلو برخو ډېره کمه کمه بسپنه د غني مټ ډېر پیاوړی کوي.

رسنیز امکانات: د رسنیزو امکاناتو له مخې ډاکټر اشرف غني په قوي موقف کې دی، (اینه)، (نګاه)، (سبا) ټلوېزیونونه یې په بشپړ ډول مرستندویان او خپرندویان دي، (ژوندون راډیو ټلوېزیون) یې هم وړیا مرستندوی دی، رسنۍ یې د تجارتي اعلان په توګه غونډې تر پوښښ لاندې راولي او ځینې نورې رسنۍ یې د خپل ورځني خبري ضرورت پر بنسټ غونډې خپروي. په دریو ژبو د (تحول) ورځپاڼه، فیسبوک، محلي راډیوګانې او ویبپاڼې هم اشرف غني ته وړیا کمپاین کوي، په رسنیز ډګر کې تر ټولو زیات مطرح دی.

بهرنی ملاتړ: په خپله اشرف غني یوه نړیواله څېره ده، له نړیوال باور څخه برخمن دی، لویدیځه نړۍ کې خاص محبوبیت لري، خو کېدی شي د ګاونډیو هېوادونو ډېر خوښ نه شي، لومړي مرستیال سره یې د ترکیې، ازبکستان او یو شمېر نورو هېوادونو خواخوږي ردېدی نه شي، له دویم مرستیال سره یې کېدی شي ایران پخوانۍ خواخوږي ولري، خو اوس له اشرف غني سره د ودرېدو له امله دا خواخوږي کېدی شي پخوانی رنګ ونه لري.

کاري ټیم: د ډاکټر اشرف غني احمدزي کاري ټیم متجانس نه دی، له بېلا بېلو سیاسي او اتنیکي ډلو څخه جوړ شوی دی، په تېره بیا د کمپاین رسمي ټیم یې خپلې خپلې ستونزې لري، د کمپاین تشکیل یې هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنظیمـي غـړو پـه نـا متجـانس ترکیـب پوښـلی، پـه دې برخـه کـې ښـکاره ستونزې لري، خو څرنګه چې د ولس یوه درنه برخه په خپله د ډاکټر اشرف غنـي شخصـیت تـه درنـاوی لـري، نـو ځکـه یـې د کمپـاین د رسـمي غـړو نیمګړتیاوو او مرضونو ته دومره د چا پام نه کېږي.

انګېزه: د اشرف غني احمدزي ټیم د کمپاین لپاره پـوره انګېـزه لـري، هغـه بېلابېل محرومیتونه چې په تېرو (۱۳) کلونو کې رامنځتـه شـوي او همـدا رنګه مثبت پرمختګونه، د مثبتو هغو تداوم او د منفي هغـو بدلونـه د دوی لپاره د انګېزې ښه عوامل دي.

نو په وروستۍ نتیجه کې ددې ټیم د احتمالي رایو جوړښت دا ښه خپلوي.

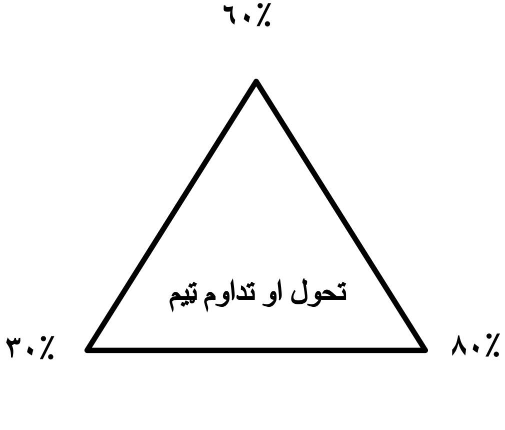

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: د استاد عبدالرب رسول سیاف د ټیم جوړښت:

استاد سیاف او د هغه کاري ټیم هم په هېواد کې د پام وړ رایې لري، خو دا رایې په دې کچه نه دي چې استاد سیاف یا بریالیتوب او یا هم د ټاکنو دویم پړاو ته ورسوي، که استاد سیاف تر ټاکنو وړاندې له خپلې نوماندۍ لاس په سر نه شي، نو د ډاکټر عبدالله پر رایو به منفي اغېزه وکړي، یو څه رایې به د ډاکټر اشرف غني او ډېرې کمې به د زلمي رسول هم راکمې کړي او که انصراف یې وکړ، رایې به یې په ترتیب سره یادو کاندیدانو ته لاړې شي. د قومي او جهادي ترکیب له مخې په ډېر خراب موقف کې نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: د قطب الدین هلال ټیم:

قطب الدین هلال هم د پاموړ رایې لري، که دی تر اخره پاتې شي، نو د سیاسي رایو زیان یې تر ډېره حده انجنیر محمد خان او د قومي رایو زیان یې ډاکټر اشرف غني ته رسي او که انصراف یې وکړ، نو د رایو اغېز یې هم په همدې ډول دی.

۶ پاتې نور پنځه کاندیدان:

پاتې نور پنځه کاندیدان یا ډېرې کمې رایې لري او یا هم یوازې محلي رایې، خو لکه څنګه چې د مخه مې وویل؛ د انصراف زیات احتمال یې هم شته.

راځو اوس وروستي تحلیل او نتیجې ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري کاندیدان تر ټولو زیات مطرح دي چې په ترتیب سره ورته اشاره کېږي.

۱- - ډاکټر اشرف غني احمدزی

۲- ډاکټر عبدالله عبدالله

۳- ډاکټر زلمی رسول

که پورتني دري او جمع دوه نور نوماندان او بیا جمع یو دوه نور نوماندان تر پایه ودرېږي، نو زیات احتمال دی چې ټاکنې دویم پړاو ته لاړې شي، د دغو واقعیتونو له مخې زیات اټکل دی چې د ټاکنو په دویم پړاو کې به ډاکټر اشرف غني احمدزی او ډاکټر عبدالله عبدالله یو بل سره سیالي کوي.

په دویم پړاو کې زیات احتمال دی چې ډاکټر اشرف غني به بریالی شي، د اشرف غني بریالیتوب او سني «پوزیشن» او «اپوزیشن» دواړو ته د زغملو وړ نه دی، هر څومره چې د اشرف غني د بریالیتوب چانس زیاتېږي، نو په پورتنیو معادلو کې هم د تغیر احتمال زیاتېږي.

یو بل احتمال هم شته چې که د نظار شورا او اسلامي جمعیت مشران دا درک کړي چې په وروستي تحلیل کې ډاکټر عبدالله عبدالله حتمي ماته خوري او ډاکټر اشرف غني حتمي بریالی کېږي، نو دوی پر دویم اپشن یا انډول هم فکر کوي، د دویم انډول لپاره دوی پر ډاکټر زلمي رسول فکر کوي، دوی تر اشرف غني احمدزي، زلمي رسول ته ډېره ترجیح ورکوي، د زلمي رسول په ترکیب کې عملاً اسلامي جمعیت او نظار شورا دخیل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی به د ډاکټر عبدالله د حتمي ماتې د احتمال په حالت کې هڅه وکړي چې ډاکټر عبدالله د زلمي رسول په ګټه تېر شي، ډاکټر عبدالله به د خاصو او زیاتو امتیازاتو په بدل کې انصراف وکړي. کله چې ډاکټر عبدالله عبدالله د زلمي رسول په ګټه تېر شي، نو د هغه په نتیجه کې به د زلمي رسول په ټیم کې د تاجکو او اسلامي جمعیت د رایو کومه خلا چې اوس محسوسه ده، هغه به ډکه شي، حکومتي امکانات به هم د دوی په خوا شي، اسلامي جمعیت به د تېرو (۱۳) کلونو په شان بیا له زعامت څخه تېر شي، خو قدرت به په بشپړ ډول ترلاسه کړي، د پښتون په نامه به یو څوک تش په نامه د یوه عنوان په توګه د واک په سر کې وي، خو د قدرت اصلي متن او محتوا به له دوی سره وي.

البته دا په هغه حالت کې ده چې د نظار شورا او اسلامي جمعیت ټول مشران سل په سلو کې پر دې باوري شي چې ډاکټر عبدالله نه شي بریالی کولای. البته که دوی د عبدالله د بریالیتوب چانس وګوري، نو بیا دوی هم د مملکت زعامت غواړي او هم قدرت. د اشرف غني د ټیم په وجود کې دوی هم زعامت له لاسه ورکوي او هم نامشروع قدرت، نو ځکه خو له ټولو هغو لارو چارو څخه کار اخلي چې د ډاکټر غني د بریالیتوب مخه پرې نیول کېدی شي، البته که ډاکټر اشرف غني احمدزی خپل انتخاباتي ټیم منسجم او مستحکم وساتي او د ولس پیوستون همداسې له ځان سره ولري، نو د عبدالله او د هغوی حکومتي او تنظیمي ملاتړي نه شي کولای، دده د بریالیتوب مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشر کرزي رول به څه وي؟

ظاهراً خو ولمسشر (حامد کرزی) وايي؛ په ټاکنو کې هېڅ ډول مداخله نه کوم، خو دا واقعیت هم نه شي پټېدلای چې که د ولسمشر ملاتړ او فشار نه وای، نه به زلمي رسول ځان نوماند کړی و او نه به قیوم کرزی د هغه په ګټه تېر شوی و، طبیعي خبره ده چې ولسمشر د خپل مابعد رول لپاره زلمی رسول تر ټولو مناسب شخص ګڼي، نه ډاکټر عبدالله او نه هم ډاکټر اشرف غني احمدزی هغه رول ته غاړه ږدي، چې ولسمشر کرزی

یې له زلمي رسول څخه هیله لري، خو دې سره سره بیا هم ولسمشر نه غواړي او نه هم کولای شي په ټاکنو کې ډېره څرګنده مداخله وکړي، البته د عطا محمد نور، صلاح الدین رباني او نورو جمعتیانو په مرسته به هڅه وکړي چې ډاکټر عبدالله د زلمي رسول په ګټه منصرف کړي، دا که څه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضعیفه احتمال دی، خو رېدلای هم نه شي، په دې حالت کې به ولسمشر په اسانۍ سره د زلمي رسول ملا وتړي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي مخې ته به تیرېږي تولې کړي. د ولسمشر تېرې ماضي ته په کتو سره، ده زیات وخت د پښتنو او ازبکو د خفګان په بیه اسلامي جمعیت، نظار شورا او د هغوی قومي ملاتړي خوشاله کړي. هزاره ګان د زلمي رسول او اشرف غني په ټیم کې ورته مقام لري، نو ځکه خو کرزي ته د هغوی خوشاله ساتل اسانه کار دی. پښتنو او ازبکو په تېره دوره کې تر هر چا زیاتې رایې ولسمشر کرزي ته ورکړې، خو په حکومت کې تر هر چا زیات بې برخې شول او ځای یې هغو کسانو ونیو چې د کرزي مخالفین وو او لا هم دي.

که کرزی په دې پوه شي چې اشرف غني حتمي ګټونکی دی، نو بیا کېدی شي خپل چلند بدل او ناپبیلتوب غوره کړي، که چېرې عبدالله منصرف نه شي او دویم پړاو ته زلمی رسول او اشرف غني ووځي، نو په دې حالت کې لومړی احتمال دادی چې اسلامي جمعیت، خبره په دې دلیل بحران ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوځي چې وو ايي، په رايو کې تقلب شوی او د دوی په اصطلاح ولې د يوه قوم دوه نوماندان سر ته ووتل؟ او دويم احتمال دادی چې عبدالله ته د احمدضيا مسعود پر امتيازاتو سربېره نور زيات امتيازات ومنل شي او تر هغه وروسته اسلامي جمعيت او تاجک ټبر د زلمي رسول ملاتړ وکړي.

په دې حالت کې به بيا مقابله يو حساس پړاو ته داخله شي. دا مهال که ډاکټر اشرف غني احمدزی خپل ټيم متحد وساتي او يا يې وساتلی شي او د دولت د مداخلو مخه ډب کړي، نو بيا هم احتمال شته چې ډاکټر اشرف غني احمدزی ګټونکی شي.

ددې ټول بحث وروستۍ نتيجه داده چې که ډاکټر عبدالله عبدالله له زلمي رسول سره دويم پړاو ته لاړل، نو زلمی رسول به ټاکنې وګټي، که عبدالله او اشرف غني دويم روند ته لاړل نو اشرف غني به ټاکنې وګټي، که زلمی رسول او اشرف غني دويم پړاو ته لاړل، نو اشرف غني به ټاکنې وګټي، وروستی وروستی تحليل دادی چې که حکومت هيڅ مداخله ونه کړي او کانديدان دوه يا درې پاتې شي او ټيمونه هم په همدې بڼه پاتې شي، نو زيات احتمال دی چې ډاکټر اشرف غني احمدزی به په اول او يا هم په دويم پړاو کې د ټاکنو ګټونکی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات

(دويم درس)

پوښتنې او ځوابونه

محمد شعيب جرأت: استاده!
څو ورځې مخکې له ايراني رسنيو او افغاني رسنيو څخه دا خبرونه خپاره شول چې ايران ويلي دلته ډېرى افغانان اوسېږي که افغان حکومت وغواړي، نو دوى ته هم د راى اچونې زمينه برابرولى شي، تر څو خپله رايه وکاروي. ايا دا يوه نا مستقيمه لاسوهنه نه ده چې د يو کانديد په ګټه رايه اچونه وشي؟

ځواب: ډېره مننه، د جمهوري رياست په لومړيو انتخاباتو کې هم، هلته په ايران او هم پاکستان کې مهاجرو غوښتنه وکړه، بيا ملګرو ملتو يو هيئت وټاکه، زه هم په هغه هيئت کې شامل وم، نو د پاکستان حکومت هم موافقه وکړه چې هلته دې ټاکنې وشي، په هغه وخت کې شرط دا و چې که پاکستان کې انتخابات کېږي نو ايران کې دې هم وشي او که په ايران کې کېږي په پاکستان کې دې هم وشي. نو بيا هغه وخت نتيجه دا شوه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو ملتو مصرف ومانه او په دوارو هېوادونو کې ټاکنې ترسره شوې. د ټاکنو کمیسیون ډېر پخوا اعلان کړی چې موږ نه شو کولای په دې دوارو هېوادونو کې انتخابات وکړو او هغه هېوادونه هم په اسانۍ دې ته نه حاضریږي چې هلته انتخابات وکړو. خو هغه لومړنیو انتخاباتو کې هغو هېوادونو همکاري وکړه، بالاخره هغه انتخابات ترسره شول، اوس خو د انتخاباتو کمیسیون مطلق اعلان کړی او په دې پاتې (۲۷) یا (۲۸) ورځو کې هېڅ مجال نه شته چې دې هېوادونو کې انتخابات وشي. البته که شفاف انتخابات نه یوازې په پاکستان او ایران، بلکې په خلیج او نورو هېوادو کې وشي، افغانان حق لري چې رایه ورکړي او د هېواد په برخلیک ټاکلو کې ونډه واخلي، خو په دې شرط چې د هغو هېوادونو لاسوهنه پکې نه وي.

مسعود سروري: استاده! په صفر اوټ کېدل یا وېکټ له لاسه ورکول ملت ته په ګټه دي که په تاوان؟

ځواب: د انتخاباتو کمیسیون چې کوم وخت ورته ټاکلی و که هغه وخت کې هر نوماند له خپلې نوماندۍ تېر شوي وای، نو ملت ته بې ډېره ګټه رسوله، ځکه کوم ووټ کارتونه چې چاپ شوي، پر هغو لګښت راغلی او د دوی عکسونه پکې دي، کاشکې که د انتخاباتو کمیسیون دا شرط ټاکلی وای که چا تر ټاکنو وروسته یو لک رایې یا کارتونه پوره نه کړل نو دغومره سلنه به د ټاکنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاوان ورکوي. او یا وروسته انصراف کوي، نو باید یو څه جریمه یې پرې ایښې وای، خو بیا هم چې ملت له نورې سرګردانۍ بچ شي دا هم د ملت په ګټه ده او یا که په لومړي پړاو کې درې یا څلور تنه راکم شي دا هم د ملت په ګټه ده، ځکه چې په انتخاباتو کې جنجالونه وي، مشکلات وي، تفرقه رامنځته کېږي، ناامني شته، قتل او قتال کېږي، نو په لومړي پړاو کې چې نوماندان څومره راکم شي ملت ته په ګټه ده.

رحمان الله، د ملي تحریک غړی: استاده مخکې ورور پوښتنه وکړه چې بهرمېشتو افغانانو ته که زمینه برابره شي او بل د بهر مېشتو افغانانو رایه اچونه د هېواد مېشتو افغانانو په شمول، څومره اغېزه لرلای شي د یو کاندید پر ګټنې باندې؟

ځواب: نور هېوادونه چې اتباع یې په نورو هېوادونو کې اوسېږي د هغوی ټولو لپاره یې زمینه برابره کړې، خو اکثره یې الکترونیکي انتخابات لري، نو هغوی ټول د هېواد په برخلیک کې برخه اخیستلای شي. که بهرمېشتو افغانانو ته هم دا زمینه برابره شوې وای، نو ډېره به ښه وای، د هغوی روحي پیوند به له افغانستان سره ټرل شوی و، د افغانستان برخلیک په ټاکلو کې به یې ځان محسوس ګڼلی و، له هر پلوه افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته او افغانانو ته په ګټه ده، خو اوس د محدودو امکاناتو په نظر کې نیولو سره که د افغانستان دننه کې هم عادلانه انتخابات وشي، د افغانستان په ګټه ده.

محبت الله حیات: لکه څرنګه چې استاد د دغو درېواړو کاندیدانو ترکیب وځېړه، نو تر ټولو کمې رایې اخیستونکی زلمی رسول و چې لس یا یوولس فیصده رایې اخیستونکی و او عبدالله عبدالله نوي (۹۰) فیصده رایه اخیستونکی و، نو څنګه به عبدالله عبدالله د زلمي رسول په ګټه تېر شي او بله خبره د عبدالله عبدالله په ټیم کې د پښتنو خبره هم مطرح ده چې محمد خان (پښتون) هم ورسره دی او خپله هم په پښتو لږ څه پوهېږي، خو د زلمي رسول په ترکیب کې هېڅوک په پښتو نه پوهېږي نو ایا امکان لري چې عبدالله عبدالله د زلمي رسول په ګټه تېر شي؟

ځواب: ښه پوښتنه ده، مورږ ویل چې یو ضعیفه احتمال دی، نو ډاکټر عبدالله عبدالله که چېرې یوازې د اشرف غني مقابلې ته پاتې شي په دویم راونډ کې، نو دوی خپله هم پوهېږي چې د اشرف غني ترکیب پوره دی انتخابات ګټي، نو بیا د دوی خپله ګټه هم په دې کې ده چې د زلمي رسول په ګټه تېر شي، نو هغه رایې چې دعبدالله دي هغه ټولې ځي زلمي رسول ته، ځکه چې زلمي رسول ته دوی ډېره ترجېح ورکوي، نظر اشرف غني ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له دې کبله که دوی د خپلې ما بعد ګټې په خاطر باندې دا وسنجوي، خو دا حتمي نه ده چې عبدالله د زلمي رسول په ګټه تېر شي او که زلمی رسول انصراف وکړي، نو د زلمي رسول رايې عبدالله ته نه ځي؛ دا رايې د عبدالله پخې دي په دويم راونډ کې هم نه زياتېږي ډېرې کمې به زياتې شي، هغه رايې بيا متناسبې دي مقابل کانديد ته هم بيا رايې ځي، نو اوس دا ترکيب که سړی وګوري يو مثلث، دوه ضلعې لري يو مثلث درې ضلعې لري، يانې د يو دوه بشپړې دي يوه يې کمه ده د بل دربواړه بشپړې دي بيا په دې کې هم داسې ده چې بايد قومي بېلانس هم په افغانستان کې په پام کې ونيسو دا چې اشرف غني په سلو کې د شپېته سلنه پښتنو رايې اخلي دا ډېرې زياتې راځي، ځکه چې مجموعاً دلته اکثر ډېر زيات دی او چې لومړی مرستيال يې د خپل په سلو کې اتيه رايې اخلي دا د همغه قوم په تناسب دي نه په مجموع کې، يا که عبدالله په تاجک مېشتو کې زياته رايه اخلي نو بيا مجموعاً هغه ټوله چې راجمع کړې تر دې نورو رايو څخه ډېره کمه راځي؛ نه مقايسه کېږي له هغې سره، نو که د يو ورکوټي قوم څوک سل په سلو کې رايه اخلي، نو کېدی شي تولې پنځوس زره رايې وي، خو که بل څوک د لوی قوم په سلو کې پنځوس رايه واخلي کېدی شي چې هغه شپږ يا اووه لکه رايې وي. نو دا تناسب موږ په هغه شکل مقايسه کړی و.

اسماعيل ازاد ، سياسي مبصر: يون صيب! دا کوم ترکيب چې د زلمي رسول دی ايا دا خو هغه پخوانی طرزالعمل نه دی چې ټولو جهادي او بحران کې ښکېلو ډلو په دې اتفاق کړی وي چې د کرزي په وجود کې زموږ د ټولو مفادات او کومې ناخوالې چې دوی کړې وي دا ټولې د وی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وجود کې حفظ وي، زلمی رسول چې د کرزي کاندید دی، دده په وجود کې هغوی په دغو دیارلسو کلونو کې د باعزته ملتونو په لړ کې افغانان د نړۍ مفسد ترین ملت معرفي کړ ایا دې ته به دوام ورکول نه وي؟

ځواب: تشویش هم دا دی اکثرو سره، بېشکه همدا اسې امتداد پیدا کوي،تردې هم په ضعیفه حالت کې، یو شمېر خلک چې دې دوه نورو کاندیدانو: عبدالله او اشرف غني ته تمایل لري هغوی وایي چې باید دغه حالت کې یو څه تغیر راشي، خو د زلمي رسول په وجود کې د دې اوسني حالت تداوم دی، تر دې هم په ضعیفه حالت کې. ځینې خلک چې ورسره ملګرتیا کوي دوی نرم خلک دي او دوی خپله هم وایي چې موږ نرم خلک یو چاته څه نه وایو. نو دغه نرمښت به ددې سبب شي چې پخوانی فساد امتداد پیدا کړي او د ټیمونو ترکیب څخه هم دا معلومېږي چې تحول به رامنځته نه کړای شي او د سختو حالاتو پر وړاندې به مقاومت ونکړای شي، همدا وېره چې تا سره ده اکثرو افغانانو سره ده، نو په دې توګه نوی حالت نه رامنځته کېږي د همغه پخوانی تداوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: اریـن پکتیـار: استاده! کـه لومړي پړاو انتخاباتو کې درغلي وشي او عبدالله عبدالله او زلمی رسول دویم پـړاو ته لاړ شي، پښـتانه خو بـه يې وزغمي، هم عـادت دي هـم ويـده دي، ازبـک بـه دغـه پـايلې ومنــي، د ازبکـو مخـه بـه څـوک ونيسي؟

ځــواب: مشــکل هـم همــدا دی، دې ترکیبونو د سیاسي رنګ په تناسب زیات قومي رنګ واخیست، نو پـه دې خاطر د مشکلاتو احتمال زیات دی. پـه نورمالو شرایطو کې د ډېر زیات مشکل احتمال کم دی، اوس که لومړي پړاو کې درغلي ونـه شي نـو د دې دوه کاندیـدانو (عبـدالله او اشـرف غنــي) ډېـر احتمـال دی بیـا کـه د دوی مثلثـونـو تـه ګـورو د ډاکټـر اشرف غني مثلث ټولې ضلعې پـوره دي، نـو احتمال شته چې زیاتې رایې وګټي، دا احتمالات چې مـوږ وایـو داسې نـه دي چې خامخا همدا احتمالات پـاتې کېږي، بلکې کـه حـالات همدا سې روان وي، نو تر یو څه حده همدا احتمالات ډېر زیات قـوي دي، کـه دوی د ولس واقعي رایې وګټلې نو بیا حالات د بحران لوري تـه نـه ځي ځکـه ولس بـه پـرې قـانع وي، خـو کـه د تقلب لـه لارې وړانـدې لاړ شي، نـو بیـا طبعـاً مشکلات پیدا کېږي، ځکه بیا یې پښتانه هم نه مني، ازبـک یې هم نـه مني، عبـدالله خـو بـه کېـدی شي زلمـي رسـول تـه پـه دې خوشاله وي چې د عبدالله چانس به په دویم راونډ کې زیات شي، خو که ډاکټر اشرف غنـي او ډاکټر عبدالله ووتل بیا د زلمي رسـول او ډاکټـر عبـدالله د ملګرتیـا احتمـال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر دی او هغه حلقې چې کار کوي کوښښ کوي چې اشرف غني دویم راونډ ته لاړ نه شي، زلمی رسول او عبدالله لاړ شي، نو بیا به په دې کې د بد او بدترین انتخاب وي.

پوښتنه: شریف الله ناصري د ملي تحریک غړی: استاده! دا یو منل شوی واقعیت دی چې ټاکنې تل له ګیلو، ننګونو او لانجو سره مخ وي، خصوصاً هغه هېواد کې چې ځلور دېرش کلنه متداومه جګړه پرې تېره شوې وي. دغه درې نوماندان چې ډېر تر سترګو کېږي او یا هم هر

سړی ترې د کامیابۍ تمه لري چې موږ هم دلته پرې ډېر بحث وکړ، ډاکټر اشرف غني، ډاکټر عبدالله او زلمی رسول، دا خو ښکاره خبره ده چې خدای نخواسته د عبدالله په کامیابېدو سره موجوده جغرافیه او دې کې موجوده اوسېدونکي له ستونزو او چیلنجونو سره مخ کېږي او د افغانستان حاکمیت او حتا بیرغ هم تر پوښتنې لاندې راځي. خو که راشو د ډاکټر غني او ډاکټر رسول په اړه ، په افغانستان کې د خارجیانو په موافقه او یا هم د دوی ګټې ساتل پکې مهم اړخ دی، د زلمي رسول اداره خو کټ مټ د ولسمشر کرزي او یا هم د هغه ځای ناستی لیدل کېږي او په افغانستان کې د مطبوعاتو لپاره د شخوند وهلو ښه موضوع ستراتیژیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټرون دی، یانې له زلمي رسول څخه به هم هغه توقع کېږي چې د ولسمشر کرزي دريځ به خپلوي چې پر هغه دريځ خو واقعاً افغانستان د ستونزو خواته ځي، خو که راشو اشرف غني ته، دا صحيح ده چې دوستم د ده مجبوريت و چې د نفوس يا د قوم استازولۍ لپاره يې له ځان سره ودراوه. نور که ګورو چې په ولاياتو کې وسلوال پاتې شوي، دده په دفترونو کې ليدل کېږي او ده ته کمپاين کوي، ايا ډاکټر غني به خپله اداري پاليسي هم په دوی جوړوي؟ يا به دا خلک په وچ ميدان پرېږدي او د عدالت پر بنسټ به پرېکړه وکړي؟

ځواب: خپله يې کتاب ليکلی (د عادلانه نظام لار) نو و به ګورو که کامياب شو د همغه کتاب لار خپلوي او يا هم بل حالت غوره کوي. د عامو افغانانو او کار پوه افغانانو وظيفه دا ده چې د دغه نظام د اصلاح لپاره يو ښه سړی کامياب کړي او بيا له ښه سړي سره مرسته وکړي چې اصلاحات راولي. نو ستونزې ټول ټيمونه لري، ملايکې نه دي، اکثره کانديدانو سره چې کوم کسان ملګري شوي د خپل شخصي موقف د تقويې لپاره ملګري شوي دي.دا ستونزې شته، خو موږ به بيا وګورو دوه پړاوه دي: چې يو د انتخاباتو تر ګټلو مخکې پړاو او بله تر انتخاباتو وروسته يا مابعد مرحله ده.

ډېره مننه کور مو ودان

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخابات او خطرات

(دريېم درس)

((خوږو ځوانانو او د غونډې قدرمنو ګډونوالو ملي درسونه د ژوندون ټلوېزيون د تحليلي بحثونو يا درسونو يوه لړۍ ده، انتخابات او خطرات، ددې درسونو د لړۍ دريېمه کړۍ ده. مخکې تر دې چې درس پيل کړم ښه به وي چې د تېر درس لنډيز ته لږ تم شو.))

لومړۍ برخه:

د تېر بحث ارزونه او کره کتنه:

تېره ليکنه وه: (انتخابات او احتمالات): هغه ليکنه زياتره پر اټکلونو او احتمالاتو راڅرخېده، څو مهمو ټکو ته اشاره شوې وه:

انصراف: اټکل شوی و چې انصراف به کېږي، له (۱۱) تنو څخه (۳) تنو انصراف وکړ، لومړنی شکل مو دا ډول اټکل کړی و:

(c) ketabton.com: The Digital Library

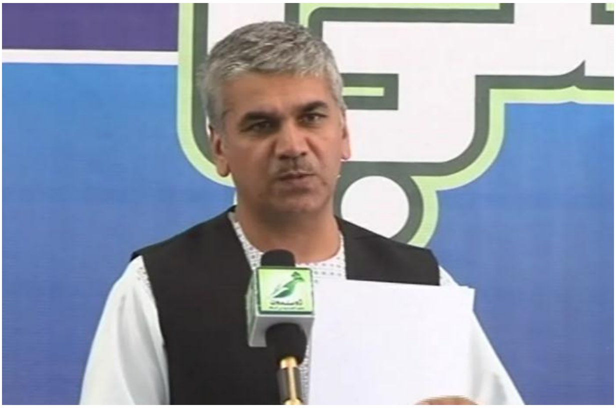

۱۱-۱=۱۰

۱۰-۴=۶

۶-۲=۴

۴-۱=۳

۳-۱=۲

۱ x ۱= ۱

دویم اټکل، مطرح کاندیدان وو:

۱- ډاکټر عبدالله عبدالله

۲- ډاکټر زلمی رسول

۳- ډاکټر اشرف غني احمدزی

۴- استاد عبدالرب رسول سیاف

۵- قطب الدین هلال

په دې کې (۳) کاندیدان: ۱- ډاکټر اشرف غني احمدزی ۲- ډاکټر عبدالله عبدالله ۳- زلمی رسول تر ټولو مطرح وو.

دریم اټکل دا و: جملې یې کټ مټ را اخلم: ((که پورتني درې او جمع دوه نور نوماندان او بیا جمع یو دوه نور تر پایه ودرېږي، نو زیات احتمال دی چې ټاکنې دویم پړاو ته لاړې شي، د دغو واقعیتونو له مخې زیات اټکل دی چې د ټاکنو په دویم پړاو کې به ډاکټر اشرف غني احمدزی او ډاکټر عبدالله عبدالله یو بل سره سیالي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم اټکل د سياسي ترکيب له مخې و:

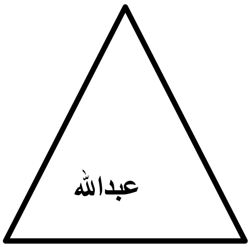

اسلامي جمعيت: ٨٠٪

اسلامي وحدت(محقق ډله): (٥٠٪)

اسلامي حزب (ارغنديوال): (٣٪)

د عملي کېدو پر مهال په دې اټکل کې يو څه توپير راغی.

له قومي پلوه تاجک ټبر په سلو کې تر (٨٠٪)، هزاره په سلو کې تر (٥٠) او پښتون تر (٠) پورته رايې ډاکټر عبدالله عبدالله ته ورکړې.

٥- د زلمي رسول د رايو وروستی اټکل داسې و.

په هر سلو پښتنو کې ١٥٪

په هر سلو تاجکو کې ٢٪

په هرو سلو هزاره کې ٢٠٪

دا اټکل واقعيت ته تقريباً نږدې وخوت، دا ټول چې سره راټول شي، کېدی شي مجموعي رايه يې ١١٪ شي چې اوس ډاکټر زلمي رسول ګټلې دي. البته په ډېر کم توپير.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د ډاکټر اشرف غني د رایو اټکل داسې و:

۱- په هر سلو پښتنو کې (۶۰٪)

۲- د جنرال دوستم په وسیله په هرو سلو ازبکو کې (۸۰٪)

۳- د سرور دانش په وجود کې په هرو سلو هزاره و کې ۳۰٪ . ددې اټکل دوه لومړنۍ برخې بېخي پوره وختې، یوازې دریمه برخه یې پر واقعیت بدله نه شوه، ان تر وړاندوینې ډېرې کچې ته راټیټه شوه. که د اټکل سم ختلی وای او د زیات تقلب مخه نیول شوې وای، نو پوره باور و چې د ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله تر منځ به د رایو تفاوت ډېر کم و.

کوم شی چې په تېر درس کې ورته زیاته نغوته نه وه شوې، هغه د نږدې (۱۲) لکه رایو سیستماتیک تقلب دی.

که چېرې د اشرف غني د ټاکنیز مثلث وروستۍ ضلع د دوو نورو په شان فعاله وای، زموږ د تېر درس احتمالات نږدې ۹۵٪ پر واقعیت بدلېدل، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس هم چې تېر بحث ته‌ول ارزوو ، نو په سلو کې ۸۵٪ یې عملي بڼه خپله کړې ده.

اوس راځو د دویم پړاو انتخاباتو او احتمالي خطراتو ته!

په دې پړاو کې د تېر پړاو په شان احتمالات ډېر زیات نه دي، یانې ثابته خبره ده چې په دوو کې به یې یو ضرور ګټي. خو ددې اټکل شته چې تقلب به کېږي. که چېرې د تقلب مخه ونیول شي، نو ددې احتمال شته چې د دواړو نوماندانو ترمنځ به واټن زیات نه وي. ښه به وي چې د تېرو ټاکنو نیمګړتیاوو ته هم لږ نغوته وکړو:

۱- **تقلب**: د قانون تر چتر لاندې ناقانونه او سیستماتیک تقلب؛ داسې یو تقلب چې صندوق ته د رایې تر اچولو وروسته یې تثبیت خورا ګران کار دی. عیناً لکه په دوه لیترو شیدو کې چې یو لیتر اوبه ورګډې کړې.

۲- **نظارت**: لکه څنګه چې ویل کېدل نظارت هغه شان ترسره نه شو. په تېره بیا د ډاکتر اشرف غني ټیم د رسمي نظارت له پلوه خورا کمزوری و. دا برخه یوازې پر ولسي نظارت ولاړه وه، چې نظارت یې په خپله خوښه و، خو د شکایت د ثبت او رسمي اعتراض حق یې نه درلود.

۳- **تصنعي جنګونه**: د معمول په څېر په ځینو سیمو کې مصنوعي طالبان پیدا کړای شول او په ځینو سیمو کې تصنعي جنګونه ونښتل، چې طبعاً دې کار د یوه مطرح کاندید طبیعي ووټ ته زیان ورساوه.

۴- **د ټاکنو کمېسیون د ځینو کارکوونکو لاسوهنه**: طبیعي خبره ده چې د ټاکنو کمېسیون یو شمېر مامورینو چې له پخوا څخه په دې کمېسیون کې کار کوي، د تقلب یوه اوږده پروسه یې تجربه کړې، د کمېسیون له نویو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مامورینو سره په همکارۍ د ځینو مشخصو کاندیدانو په ګټه درغلۍ ته لاره اواره کړه.

۵- **تر اصلي حالت پورته ووټ کارونه**: په ځینو ولایتونو کې تر اصلي حالت زیاتې رایې وکارول شوې، په مجموعي ډول (۱۰) داسې ولایتونه شته چې تر طبیعي ووټ پورته رایې په کې کارول شوي دي.

۶- **د شمېرنې بهیر**: د شمېرنې بهیر هم هغسې نه و چې اټکل یې کېده، تېرې تېروتنې یو ځل بیا په کې تکرار شوې. د شفافیت لپاره ټولې لارې چارې ونه کارول شوې.

۷- **دواړه کمېسیونونه**: دواړه کمېسیونونو په پیل کې اعلان وکړ چې په ټاکنو کې د پام وړ درغلي شوې ده، خو باطلې رایې بیا د پام وړ نه وې؟ اسمان لکه څنګه چې غوربېده، هسې ونه اورېده. که چېرې دواړو کمېسیونونو پاموړ توري رایې باطلې کړې وای، نو دویم پړاو کې به د نوماندانو پلویانو ډېرې درغلۍ ته زړه نه وای ښه کړی. خو اوس کېدی شي خبره معکوس شي.

۸- **د دولتي چارواکو لاسوهنه**: څوک غواړي او که نه چې دا واقعیت ووایي یا یې ونه وایي، خو دا یو واقعیت دی چې ګڼ شمېر دولتي چارواکو په ښکاره او پټه تر وروستي حده په ټاکنو کې د مشخصو کاندیدانو په ګټه لاسوهنه وکړه، ښه به وي چې په ډاګه یې نوم واخلو:

اسلامي جمعیت او نظار شورا چې په تېرو (۱۳) کلونو کې یې تر بل هر تنظیمه په حکومت کې ونډه زیاته ده، په دې تنظیم پورې اړوند چارواکو د خپل کاندید په ګټه لاسوهنه کړې ده. د اسلامي جمعیت تر څنګ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي حزب يوه برخه، اسلامي وحدت ګوند او ځينې نور تنظيمونه په ترتيب سره په دې ډله کې راځي:

١- **د انتخاباتي توکو نا عادلانه وېش**: له ځينو سيمو څخه دا شکايتونه وو، چې ووټ کارتونه کم وو. ځينو سيمو ته تر معياره پورته کارتونه وررسېدلي او همدارنګه ځينې نورې نيمګړتياوې.

خو له دې ټولو ستونزو سره سره، د هېواد امنيتي سياسي حالاتو ته په کتو سره بيا هم دا چې ټاکنيزو کمېسيونونو ټاکنې تر دې بريده ورسولې او نوماندانو له کوم جنجال پرته د ټاکنو لومړنۍ پايلې ومنلې، دا يو لوی بری او پرمختګ و، هم ټاکنيزو کمېسيونونو ته او هم ټول افغان ولس ته!

اوس راځم د ټاکنو دويم پړاو ته:

لومړی، ټاکنيز کمپاينونه:

دا کمپاينونه هغومره ګرم نه دي، لکه څنګه چې په لومړي پړاو کې وو. خو دا کمپاينونه پر دوو مطرحو کانديدانو سربېره (٨) نورو نوماندانو او ځينو نورو مشخصو مطرحو څېرو له ډېر سړښت څخه ژغورلي دي. اوس راځو ددې ډول اشخاصو تاثيراتو ته!

١- **رواني تاثيرات**: يو او بل کانديد ته د دا ډول اشخاصو اوښتل راوښتل خپل رواني تاثيرات لري، د هغو د پلويانو روحيه پياوړې او کمزورې کولای شي، خو بيا هم اصلي کار ولس سره دی.

٢- **سياسي تاثيرات**: دوو مطرحو کانديدانو چې په خپلو ټيمونو کې يې د سياسي، قومي او مذهبي عناصرو کومه نيمګړتيا او کمزورتيا احساسوله، دواړه هڅه کوي چې خپلې نيمګړتياوې په دې اشخاصو پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. دا اشخاص که څه هم اوسمهال ددې کاندیدانو سیاسي، قومي او مذهبي مشروعیت ته ګټه رسوي، خو د بریالیتوب په حالت کې دا ډول اشخاص خپله د بحران یوه سرچینه ده.

عملي تاثیرات: دا ډول اشخاص عملي تاثیرات نه لري، که لري یې هم نو ډېر کم دي. ځکه ووټ خو ولس سره دی. ولس لکه د رمې په شان نه دی، چې دوی یې کومې خواته بیایي، هغه به هم په پټو سترګو ځي، دوی هغه شان کمپاین او لګښت چې د ځان لپاره یې کاوه، اوسنیو دوو کاندیدانو ته نه کوي، یوازې په اینده نظام کې د ځان ځایونې لپاره هڅې کوي.

اوس راځم د عملي ټاکنو دویم پړاو ته!

لومړی ستونزو ته اشاره کوو:

لومړی احتمال دادی چې د خلکو شمېر به هغومره نه وي، لکه په لومړي پړاو کې چې و. د ولایتي شوراګانو نوماندانو د خلکو په هڅونه کې اساسي نقش درلود، هغوی اوس په دې بهیر کې نه شته. که چېرې دواړه کاندیدان قوي انګېزه تخلیق کړي، کېدی شي دا خلا څه ناڅه ډکه شي.

دویم احتمال دادی چې تقلب به د پخوا په انډول لا زیات شي، دا تقلب به پټ هم شي داسې چې د تېرو ټاکنو د ګډونوالو شمېر به ورته د دلیل په توګه راوړي.

دریېم احتمال دادی چې تصنعي جنګونه به پیل شي، مصنوعي طالبان به راوټوکول شي، د امنیتي ارګانونو تنظیمپالي اشخاص به هم د خپل کاندید په ګټه لاس تر زنې کېنني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم اټکل دا دی چې که چېرې ددې ټولو ستونزو مخه ډب نه شي، نو نامشروع ټاکنې به پر ولس تحمیل شي او دا به په خپله د یوه اوږده بحران لپاره لاره اواره کړي، نه یوازې بایلونکي کاندید ته به د منلو وړ نه وي، بلکې ولس به یې هم ونه زغمي.

اوس راځو د راتلونکو ټاکنو خطراتو ته!

۱- **ډاکتر اشرف غني احمدزی**: یو شمېر ډلې، اشخاص، د ځمکې مافیا، تنظیمونه او د لږکیو د حقوقو مدعیان د ډاکتر اشرف غني احمدزي له بریالیتوب څخه وېره لري.

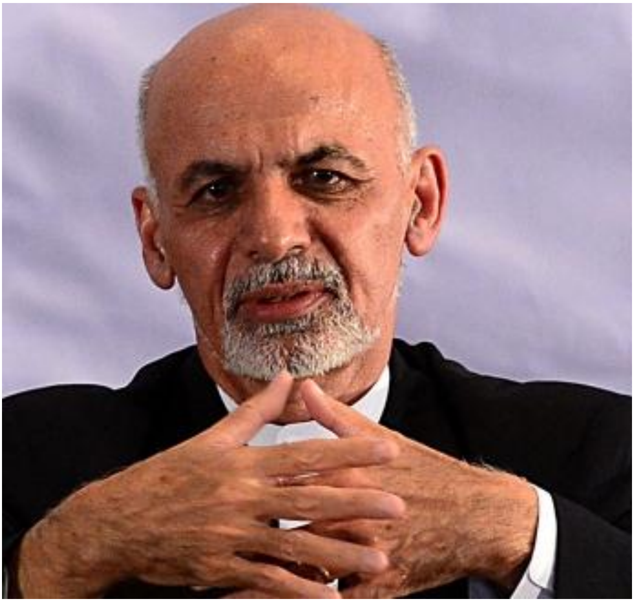

د قانون حاکمیت هم ځینو کسانو ته د زغملو وړ نه دی. دا کټګوري خلک له اشرف غني څخه تر حده زیاته وېره لري، خو له ډاکتر اشرف غني او د هغه له ټیم څخه چې کومه وېره ده، دا د هغه له اوسني عملي چلند او کرکتر سره سمون نه خوري، ځکه چې همدا اوس دده په ټیم کې ددې ډول اشخاصو عملي حضور، دا وېره تر ډېره حده نفې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاونډي هېوادونه هم د ډاکټر اشرف غني له بريالیتوب سره علاقه نه لري، په تېره بيا ايران او پاکستان، هغوی فکر کوي چې دده په وجود کې د افغانستان د سياسي او اقتصادي ثبات چانس ډېرېږي او داسې يو حالت سره هغوی جوړ نه دي، نو ځکه خو به په افغانستان کې د خپلو عملي پلویانو په واسطه د ټاکنو په بهير او دده تر احتمالي بريالیتوب وروسته حالت کې غټې خطرونه او ستونزې راولاړې کړي.

د نړيوالې ټولنې له نبض څخه معلومېږي چې د اشرف غني له بريالیتوب څخه نه وېرېږي، ان لېوالتيا ورسره لري. هغوی فکر کوي چې دده په وجود کې احتمالي ثبات د نړيوالې ټولنې لپاره يو ستر امتياز دی او کله چې نړيواله ټولنه له افغانستانه وځي، نو با ثباته افغانستان د دوی لپاره د بري يو سمبول ګڼل کېږي.

روسيه، ځينې شمالي ګاونډي هېوادونه د اشرف غني له بريالیتوب سره لېوالتيا نه لري، خو دده له مقابل نوماند سره ډېره لېوالتيا لري. ددې خطر شته چې امريکايان يو ځل بيا د بن د کنفرانس په شان روسيې او ايران ته د سياسي امتياز په توګه غوړه مړۍ ورکړي او دا کار به يو ځل بيا افغانستان له اوږده ناورين سره مخ کړي.

په خپله د اشرف غني احمدزي د ټاکنيز مثلث د دريواړو ضلعو پخلا او خوشاله ساتل او تر هغه وروسته د نورو فرعي او اصلي شخصيتونو هماهنګ ساتل او د هغو د غوښتنو خړوبول هم اسانه کارنه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **ډاکتر عبدالله عبدالله**: د ډاکتر عبدالله عبدالله بریالیتوب د بن تر کنفرانسه وروسته د اوسني حکومت تداوم دی، په یوه نوې او بله بڼه. په حقیقت کې په حکومت کې د اسلامي جمعیت غړو ته د هغو پاتې ځوکیو وېش دی چې تر دې دمه لا له نورو تنظیمونو یا شخصیتونو سره دي. قومي او تنظیمي انحصار د فساد تداوم او د اکثریت پر ضد له کینې ډک چلند ددې ټیم د اساسي هستې دي او اصلي ماهیت.

د پاکستان ایران، روسیې او شمالي ګاونډیو نیابتي نفوذ به بل عنصر وي، چې افغانستان به له سخت او اوږده ناورین سره مخ کړي. کېدی شي په خپله ډاکتر عبدالله د اوږدې سیاسي تجربې په رڼا کې له اکثریت پښتنو او ملي مسایلو سره تر یوه وخته په ډېر احتیاط چلند وکړي او ان تر ولسمشر کرزي به پښتنو مشرانو ته د زیات احترام لاره خپله کړي، خو خبره په هغې اساسي هسته کې ده. چې د نظار شورا په نامه یادېږي، جمعیت یې بل عنصر دی، د پښتنو او نورو قومونو پر وړاندې د دوی پخوانۍ کینه، بغض او عداوت هېڅکله نه شي پتېدلای. د داکتر

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله ټیم هم د اضدادو یو مجموعه ده ، چې هره شېبه یې د پخوا په څېر د پاشنې امکان شته، خو اوس راتلونکو امتیازاتو ته په هیله منتیا سره یو شوي، کله چې د امتیازاتو د وېش مسله رامنځته شي، نو لومړی د ډاکټر عبدالله عبدالله د ټاکنیز مثلث متضادې ضلعې او بیا تر هغه وروسته د واک و څواک نور مدعیان به ضرور په خپلو کې سره لوبړي او هېواد به یو ځل بیا د (۹۰) کلونو د تجربې غېږې ته ځي. دې ټولو اندېښنو ته په پام سره راتلونکې ټاکنې له خطراتو لرې نه دي.

خو که غواړو دا ټول خطرات رفع او دفع کړو، باید ښځې او نر، ځوانان او سپین ږیري ټول په ټاکنو کې ګډون وکړو، د تقلب مخه ډب کړو او یو قوي مشروع سیاسي نظام رامنځته کړو.

اوس راځو هغو اصطلاحاتو، نومونو، ترکیبونو یا ژبنیو جوړښتونو ته چې دلته باب شوي، په تېره بیا په وروستۍ لسیزه کې. دا نومونې زیاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارول کېږي. هر څوک ترې خپل تعریف او تعبیر لري او هر یو یې د خپلو ګټو لپار کاروي.

تعصب: له لغوي پلوه له (عصب) څخه رغېدلی، عصبیت، تعصب، متعصب هم له دې ریښې یا مصدري حالت څخه رغېدلي دي. تعصب عربي کلمه ده چې په پښتو او دري کې هم په ورته ماناوو کارېږي.

له اصطلاحي پلوه تعصب یو داسې عمل یا چلند دی چې له دغه یا هغه دلیل پرته له زیات حرارت او ګرمۍ سره ملګری وي. په تېره بیا په دیني، سیاسي، ورزشي او نورو چارو او هدفونو کې. (جورج سانتایان) چې یو فیلسوف دی، تعصب دا ډول راپېژني:

((له چا څخه چې هدف له یاده ووځي او بې ځایه هڅې پیل کړي، دې ته تعصب وایي.)) (وینسون چرچل) بیا وایي: ((متعصب هغه څوک دی چې نه شي کولای خپل نظر تغیر او یا خپل دریځ بدل کړي.))

زموږ په ټولنه کې بیا متعصب د ځینو کړیو له خوا هغه چاته ویل کېږي چې د یو مستقل دریځ خاوند وي، خپل نظر لري، که څه هم دا نظر د چا په زیان نه وي، له منطقه هم لرې نه وي، خو د معمول ظلم پر وړاندې ولاړ وي، همغه کارونه چې په اصطلاح پراخ نظري او نا متعصب یې کوي، دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم کوي، خو د ورته کارونو سرته رسوونکي پرې د تعصب ټاپه لګوي. په ژبنيو، قومي او ملي مسايلو کې پر هغو خلکو ډېر دا تور پورې کېږي چې ډېر ترې ځان ساتي. په افغانستان کې هر هغه څوک چې په پښتو ژبه د ليک، لوست، مکاتبې او مراودې غوښتنه لري او هغه هم په خپله د پښتنو لپاره، د هغه په باب دا اصطلاح ډېره زياته کارېږي.

افراط: له پوښ څخه د تورې په را ايستلو کې چټکتيا او تر حده تېري ته افراط وايي، په دري کې ورته (زياده روي) وايي. په اصطلاح کې هغه عمل دی چې تر ټاکلي حدوده او معياره پورته وي يانې داسې زياتوالی يا پورته والی چې اړتيا ورته نه وي.

خو په افغانستان کې بيا هغه چاته افراطي ويل کېږي چې د غيرت مالګه په کې زياته وي، د هر ناروا کار په مقابل کې غبرګون ښيي، پر وخت يې ښيي او ژر يې ښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفریط: د تفریط او افراط ریښه یوه ده؛ (فرط). تفریط د افراط مقابله مانا لري، یانې یو څوک چې تر حده زیات سست، پڅ او د عوامو په اصطلاح د هېڅ کار نه وي. د لټۍ او تنبلۍ وروستي حالت کې وي. خو زموږ په ټولنه کې څومره چې افراط په منفي او سیاسي مانا کارېږي، تفریط هغومره نه کارېږي. د اسلام مقدس دین د ارشاداتو له مخې افراط او تفریط دواړه ناروا دي. استاد الفت وایي، کله چې په ټولنه کې افراط او تفریط واکمن وي، د یوه پرځای به دوه تنه تلفات ورکوو: ((په یوه ورځ په یوه ساعت کې له یوې شفاخانې دوه جنازې راووتلې، هغه یو د کم خونۍ په وجه او دا بل د وینې فشار له امله مړ شوی و، د هغه جنازه څورو تنو په اوږه راخیستې وه، ددې بل جنازې پسې بې حسابه لوی او واړه موټر روان وو، هغه یوه وینه نه درلوده ځکه مړ شو، ددغه بل وینه زیاته شوې او تېزه شوې وه، ځکه یې ژوند ونه شو کړای))

زموږ په هېواد کې یو ځل یو شخص په دې خاطر چې ږیره یې لرله او خولۍ یې په سر کړې وه زنداني شو او شل کاله وروسته بیا په هماغه ځای کې یو بل شخص په دې خاطر چې ږیره او خولۍ یې نه لرله زنداني شو. دې ته وایي افراط او تفریط.

فاشیست: له (فاش) څخه چې لاتیني کلمه ده اخیستل شوی، په لاتین کې یې هغه تبر ته ویل چې میلې یې ورپورې تړلې او د روم پاچا ته به یې سپارلې، دا د قدرت نښه ګڼل کېده. پر (۱۹۳۲م) کال د (موسولیني) د سیاسي خوځښت نوم شو. وروسته دا د دیکتاتوري نظام نظریه شوه چې د پارلماني نظام، ولسواکۍ، لیبرالیزم او کمونیزم پر ضد کارېدله. د قدرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

انحصار د فاشیزم بله ځانګړنه ده. خو زموږ په ټولنه کې فاشیست له مظلوم ملت او مظلوم اکثریت سره د خواخوږي شخص لپاره کارول کېږي.

ملي: د ملت له کلمې سره تړلې کلمه ده، ملت د خلکو همغې ډلې ته وایي چې په خپل منځ کې ډېر زیات مشترک خصوصیات لري. (ي) نسبتي (یا) ده.

(ملي) د کلیمې په اساسي مانا هغه چاته ویل کېږي چې د ملت خصوصیات ولري، د هغه ګټې وپالي او له تعرضه یې خوندي کړي. کله کله دلته دا کلمه په همدې اساسي مانا کارول کېږي، خو په وروستیو وختونو کې دا کلمه اکثره په اوښتې او سرچپه مانا کارول کېږي. (ملي) همغه شخص ګڼل کېږي چې له خپلو ملي ارزښتونو او ان قومي ځانګړنو تېر شي، چو په خوله پاتې شي او هر څوک چې د ملت پر هویت بلوسي، د حساسیت د ټوکېدو په پلمه په هر څه ځان غلی کړي، په پښتنو کې بیا تر ټولو ملي همغه شخص ته ویل کېږي، چې په پښتو نه پوهېږي او یا پښتو نه وایي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ان که چا دې قوم ته سپکې سپورې هم وویلې، دی پرې سر ونه ګروي او ان د مقابل طرف خبره نوره هم تائید کړي. دا ډول ((ملي خلک)) اوس دومره زیات شوي چې ان افغانستان، افغان او ملي هویت ته څوک تروې ترخې وایي، نو دوی وایي غرض پرې مه لرئ چې ملي وحدت خرابېږي، دوی وایي پروا نه کوي، که هغوی دې مسایلو ته لمن وهي، نو موږ خو لویه اوسېله لرو، موږ باید حساسیت راونه پاروو. دا ډول خلک (بې غیرتی) ته (اوسېله او زغم) وایي.

احتیاط: احتیاط په یوه کار کې دقت او ځیرتیا ته ویل کېږي او داسې یو حالت دی چې د اشتباه او تېروتنې مخنیوی په کې کېږي، خو له هغې ورځې چې د افغانستان په سیاست کې د ((احتیاط)) کلمه داخله شوې، دا پر حقیقي مانا نه کارول کېږي. احتیاط د تفریط یو حالت ته کښته کېږي ان تر دې چې د یو معقول او ضروري کار د اجرا مخه نیسي.

یو شمېر سیاستوال او قلموال پر دې مضر احتیاط اخته دي، دومره احتیاط کوي چې تر دې احتیاطه نه احتیاط ټولنې ته په ګټه دی. عیناً لکه د شمي اکا احتیاط، د شمي اکا د احتیاط کیسه او محتوا به دې ډول ده:

((شمی اکا په کلي کې په احتیاط ډېر مشهور و، هر چا چې به کوم کار کاوه، نو ده سره به یې د احتیاط په اړه مشوره کوله. د ده له احتیاطي کارونو څخه یو دا و چې په موټر کې نه سورېده، پلی ګرځېده، ویل به یې هسې نه موټر چپه شي او که پلی لاړ شم وروسته به ورسېږم، ژوندی خو به یم، برق یې کور ته نه راوسته ویل یې کېدی شي برق شارټ شي، کور اور واخلي، تر هغه خو چې د څراغ رڼا ته کېنم ښه ده، که رڼا کمه ده، نو د کور د سوځېدو خطر خو نه شته. هوکې دی له عقله پیاده و، نو ځکه یې کور

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې توره تیاره وه.)) زموږ یو شمېر سیاستوال هم پر همدې مضر احتیاط اخته دي.

مصلحت: مصلحت په لغت کې صلح، صلاح، خیر او صواب ته ویل کېږي. ځینو د ګټو ترلاسه کول او د ضرر دفع کول هم مصلحت ګڼلی دی. یانې هر هغه کار چې ضرر په کې نه وي. بې ضرره او بې خطره ګڼه. په دې مانا چې هېڅ لوري ته په کې تاوان نه وي. خو د افغانستان په وروستیو سیاسي اصطلاحاتو کې دا اصطلاح اوس هغه عملي مانا نه ورکوي چې دا کلمه یې لري. دلته مصلحت په دې مانا کارول کېږي چې د یو چا حق بل چاته ورکول کېږي او دا کار بیا د ملي مصلحت په توګه انګېرل کېږي او که هغه بل څوک د حق چیغه پورته کوي، نو د هغه دا کار د ملي مصلحت ضد حرکت ګڼل کېږي.

دا وخت ددې خبرو نه دی: ځینې خلک یا اشخاص شته چې اني یا اوسنیو پېښو ته د ځواب ویلو جوګه نه دي، اوسنۍ پېښې راتلونکي ته پرېږدي، دا په داسې حال کې ده چې اوسنۍ پېښې اوس غبرګون او ځواب غواړي، راتلونکي کې بیا د نورو پېښو احتمال دی، نو که موږ ماضي په حال او حال په راتلونکو ځوابوو، نو یوه زمانه به شاته پاتې یو.

حساسیت: د حساسیت ریښه له (حس) څخه اخیستل شوې، احساسات، احساساتي، محسوس، حساس او نور ټول له همدې ریښې څخه اخیستل شوي دي. یو څوک چې یوه موضوع په دقت سره حس کړي، نو طبعاً ورسره حساس کېږي هم.

حساسیت دلته د معقول غبرګون په مقابل کې هم کارېږي. دلته هر هغه چاته احساساتي ویل کېږي چې د یوه موضوع درک ته رسېدلی وي او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغې د خطر په باب غبرګون ته تيار وي، دوی دا کار يو نامشروع کار ګڼي خو (بې حسي) بيا يو عقلانه کار بولي.

قوميت ته لمن وهي: يو شمېر خلک داسې هم شته چې غواړي پر مظلومو خلکو او مظلوم اکثريت خاورې واړوي، خو که تا د مظلوميت غږ پورته کړ، نو دوی درباندې د قومپالنې ټاپه لګوي. دا په داسې حال کې ده چې قوميت ته لا د مخه لمن وهل شوې، خو که ته غواړې دا لمن راټوله کړې، نو ځينې اشخاص بيا د تعرض لپاسه بيا تعرض کوي.

سياسي نزاکت: ((سياسي نزاکتونو)) هم د افغانستان سياسي بازار ډېر بد رنګه کړی دی. ځينې سياستوال يو لړ نامشروعې هڅې ترسره کوي، خو که تا اعتراض وکړ، چې ولې؟ نو پلويان يې وايي ځينې سياسي نزاکتونه دي، ضرور نه ده چې هغه اوس وويل شي.

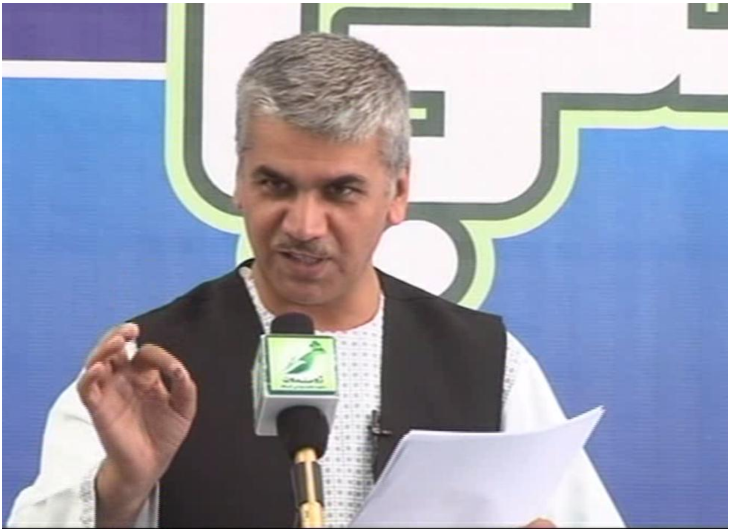

شخصي ګټې: يو شمېر خلک په دې خاطر چې د ملي ګټو د تثبيت او پاللو مخه ونيسي، پر مطرحو اشخاصو د شخصي ګټو د پاللو تور پورې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ښاغلو ته که وویل شي: کومې لارې چارې موجودې دي چې یو څوک هغه ترسره کړي او د شخصي ګټو له توره وژغورل شي؟

سیاسي تجارت: یو شمېر خلک چې د شخصیت د ودې او اقتصادي فقر له عقدې سره مخامخ دي، هر مطرح ملي او سیاسي شخصیت باندې د سیاسي تجارت تور پورې کوي، دوی ته هم باید دا پورته پوښتنه کېښودل شي: کومې لارې چارې شته چې د سیاسي تجارت او سیاسي خدمت ترمنځ توپیر وشي؟

موږ ته جنجال جوړوي: یو شمېر اشخاص دي چې نه په پنځوو کې حساب دي او نه یې څوک په خوله پیاز خوري، یو نیم کس چې کله هم د ملت د ملي داعیې غږ پورته کړي او د سر خطر ځان ته متوجه کړي، نو پر دوی لړزه راشي، فشار پر هغوی وي، خو وېره دوی احساسوي، بیا نو په خصوصي مجلسونو کې دا خبرې پیل کړي: والله نو دا خو یو شخص دی، موږ ته جنجال جوړوي، موږ ته غمونه کړي، سبا به موږ ته ستونزې وي، دې ښاغلو ته باید وویل شي چې تاسو ته نو اوس کله ستونزه ده چې سبا به وي. اوس مو کله ستونزې ته د ستونزې په سترګه کتلي چې سبا به ورته وګورئ، د تاسو پرون، نن او سبا ټول یو شان دي، چې پرون غلي وئ او نن غلي سیاست سبا به مو هم همدا حال دی.

ځان شهرت ته رسوي: شهرت، نېکنامي او بدنامي د یو مثبت او منفي عمل له اجرا څخه راټوکېږي، یو څوک چې د هېڅ ډول عمل جوګه نه وي، هغو ته له خبرو پرته نور څه نه پاتې کېږي. ((عمل ګران ګفتار اسان دی که پوهېږې)) شهرت، ذلت او نېکنامي د خدای (ج) له اړخه ده. یو چاته یې د عمل وس ورکړی، یو چاته یې د خبرو، یو چاته یې د دواړو او یو چاته یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هېڅ. هغوی چې د شهرت وړي دي او کار نه شي کولای، شهرت ته هم نه شي رسېدلای، نو هغوی ټول خلک د خپل ځان په هنداره کې ګوري، په داسې حال کې چې هدفمن خلک د هدف د تعقیب لپاره سر په لاس کې نیسي او کدوسري چې همېش د خپل سر د خوندیتوب په فکر کې وي، هغه هېڅکله په ټولنه کې سر نه شي پورته کولای.

هغه سر په سر کې کله حسابېږي
چې د سر خطر يې نه وي په خطر کې

قومونه په جنګ اچوي: دا ترکيب هم کله کله کارېږي، عجيبه خبره خو داده چې دا نومونه هم د هغو کسانو له خوا کارېږي چې پر قومي تعصب ککړ دي. يو څوک د ټول ملت چغه پورته کوي او يو بل بيا د يوه قوم او سمت چغې وهي، خو دا قومي عناصر بيا پر ملي عناصرو د قوميت تور پورې کوي. که چېرې يو ملي شخص د کوم قومندان يا جنګسالار يا فاسد نوم اخلي، نو د جنګسالار پلويان فوراً دې مسلې ته قومي رنګ ورکوي.

ملي وحدت: ملي وحدت چې د يوه هېواد د پيوستون، ثبات او ملاتړ لپاره تر ټولو مهم عنصر دی، په افغانستان کې پر خپله اصلي مانا نه کارول کېږي. دلته ملي وحدت د اکثريت د ځينې په مفهوم خلاصه کېږي. که اکثريت هر څومره ځپل کېږي، محرومېږي او مظلومېږي او د لږکيو د حقوقو يو شمېر مدعيان پړسېږي، نو دا حالات د دوی په نظر د ملي وحدت مسير تعقيبوي او که هر کله په دې بهير کې چا د اکثريت د مظلوميت چيغه پورته کړه او يا يې اعتراض وکړ، نو فوراً غږ پورته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هلئ ملي وحدت ته زيان ورسېد. ملي وحدت دلته د اکثريت پښتنو د خفګان په بيه تمامېږي او همدا مانا لري.

تبعيض ښه شی نه دی: دلته د تبعيض ياني توپيري چلند او تبعيض ضد مبارزو کې توپير نه کېږي. يو څوک ټوله ورځ تبعيض ته لمن وهي، خو که يو چا ورته وويل چې ولې؟ هغه فوراً وايي ولې تبعيض ته لمن وهې، ياني تبعيضيان دومره ماهر دي چې پر بې تبعيضه خلکو هم د تبعيض تور پورې کولای شي.

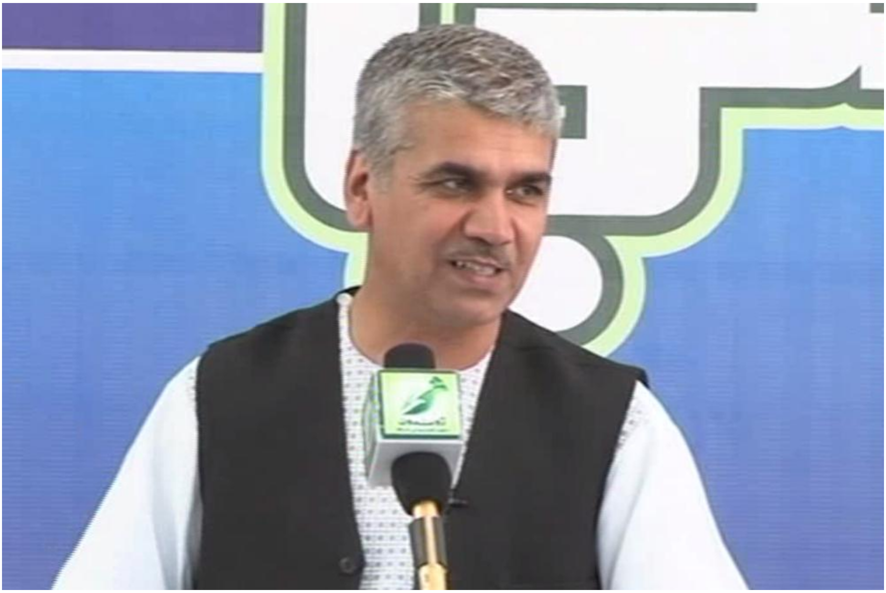

مجاهد: په تېرو درې نيمو لسيزو او په تېره بيا په دې تېرو (۱۳) کلونو کې چې د (مجاهد) له مقدس نامه څخه څومره نامقدسه ګټه پورته شوه، په نړۍ کې به يې سارى نه وي ليدل شوی. هغوی چې د روس پر وړاندې يې په جهاد کې خپل سرونه نذرانه کړل او يوه شېبه يې خپل مورچل پرېنښود، هغوی ته اوس څوک مجاهد نه وايي، هغوی چې د روسانو د يرغل پر مهال

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې لـه هغـوی سـره پروتوکولونـه درلـودل او د روس تـر وتلـو وروسـته یـې جنګونه پیل کړل، هغوی د جهاد پر وراثت کېناستل. عجیبه خبره خو لا پـه کې داده ځینې اشخاص چې د روسانو د وتلو پرمهال نوي تولد شوي او یـا هم هغه مهال ماشومان وو، هغوی تر ټولو زیات د جهاد ټیکه داران دي. د جهاد او مجاهد په نامه چې کومې ځورونې، ناروا وې، لوټ او تالان وشو، نـه یـوازې (جهـاد) او (مجاهـد) پـرې شـرمېږي، بلکـې ټـول انسـانیت پـرې شرمېږي، خو دا ښاغلي بیا هم پر دې ډول ((جهاد)) ویاړي.

جنګسالار: هغه چاته ویل کېږي چې له نامشروع وسلې او زور څخه ناقانونـه او نامشـروع ګټـه پورتـه کـوي. کلـه کلـه بیـا دې کـار تـه مقدس شعارونه او عنوانونه هم ورکوي. که ددې اشخاصو په باب چا هم د اعتـراض غـږ پورتـه کړ، نو د دوی له خوا پرې ډول ډول تورونـه پـورې کېږي اوخپلـه د سـپېڅلو دیني شعارونو او نورو قومي عنوانونو تر شا ځان پټوي.

نورې ګڼې اصطلاحګانې هم شته چې بل وخت بـه یـې وڅېړو. خـو اوس مـو دې پـورتنیو اصطلاحاتو او یا ترکیبونو ته په ډېر لنډیز سره اشاره وکړه.

اوس راځم، ستاسو نظرونو، وړاندیزونو، پوښتنو او ګروېږنو ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخابات او خطرات

(دریم درس)

پوښتنې او ځوابونه

مجیب الرحمن لحاظ: استاده !ځینې افراد او په ځانګړې توګه د اصلاحاتو او همپالنې ټیم ځینې غړې تاسې باندې د فاشیست او متعصب ټاپه لګوي؟ ولې دوی پر تاسو دا ډول تورونه پورې کوي؟

ځواب: دافغانستان مخالف زموږ مخالف دی او دافغانستان موافق زموږ دوست دی، که څوك ماته ووايي چې ته یو ډېر ښه ملتپال شخص یې، نو زه ډېر خوشالیږم، دوی که دا القاب موږ ته استعمالوي دوی زړه کې پوهیږي چې داصفات موږ کې نه شته، تاییدولای خو مو هم نه شي نو مجبوره دي داډول ټاپې ولګوي او تر شا یې ځان پټ کړي بل که ملتپالنه دوی په دې ډول تعبیروي چې د یو جنګ سالار د اس له خولې څخه یوه کېله راکاږې او په نیمروز کې یې یو سوی لوي خوارځواکي ماشوم ته ورکوې، که نشنلېست دې ته وايي بیا خو ښه خبره ده، دا زه یې نېشنلېست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امید حیران : ایا د ټاکنو په دوېم پړاو کې به دواړه مخکښ نوماندان یو ایتلافي حکومت جوړ کړي؟ او که ایتلافي حکومت جوړېږي دوه پړاوه ټاکنې څه مانا؟

ځواب: که ډاکټر عبدالله عبدالله په ټاکنو کې بریالی شي، نو بیا اړتیا نه لري چې ایتلافي حکومت جوړ کړي، ځکه دوی په حکومت کې ډېره زیاته ونډه لري او څوک به د بغاوت غږ نه شي پورته کولای چې د ټاکنو پایلې اخلال کړي او داسې قراین شته چې که ډاکټر اشرف غني احمدزی په ټاکنو کې په اکثریت رایو او په ستر توپیر هم بریالی شي، نو بیا به هم ایتلاف کوي او ورته اړتیا لري او داسې نښې نښانې هم شته چې که اشرف غني په کم توپیر هم بریالی شي، نو د عبدالله عبدالله ډله جنجال جوړولای شي) بغاوت کولای شي ځکه په حکومت کې هم همدوی دي، بیا به نړیواله ټولنه او په حکومت کې د ولسمشر کرزي په شمول ځینې محافظه کارې کړۍ دوی د ایتلافي حکومت جوړېدو ته وهڅوي، څنګه چې اسلامي جمعیت په حکومت کې غوښنه برخه لري نو ریفورم ته به زمینه برابره نه شي او هغو اشخاصو ته به لا ډېره ونډه ورکړل شي چې ان د افغانستان د ملي هویت مخالف دي او د کرزي حکومت غوندې به دا حکومت هم له ناخوالو او جنجالونو ډک وي، خو که د عبدالله رایې زیاتې شي نو د مشروعیت لپاره به یو شمېر پښتانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې چاپېر وي خو اصلي هسته به له هغو سره وي چې ان له ملي هويت سره مخالف دي.

قدرت الله بدلون: استاده! د جهاد مشران خو له ډاکټر اشرف غني سره دي او ډاکټر عبدالله سره خو هغه کسان دي چې د جهاد په وخت کې يا باډي ګاردان وو او يا عسکر وو او اوس پر خپلو مشرانو د کفر فتوا هم ورکوي.

ځواب: د جهاد اول نسل خلك او مشران اکثره ډاکټر صيب اشرف غني احمدزي سره دي، ډاکټرصيب عبدالله عبدالله سره هم دجهاد اول نسل شته، خو اکثره يې هغه دي چې په هغه وخت کې نوي ځوانان وو او دا د جهاد د وروستيو شپبو خلك دي کله چې روسان په وتو وو، نو دوی نوي ځوانۍ ته رسېدلي وو.

موږ ډاکټر اشرف غني سره وکتل، دخلکو د تشويشونو په اړه مو ورته وويل چې په اداره او منجمنټ کې دې مشکلات دي بايد اصلاح شي، ګڼ شمېر خلك، قومي مشران درغلي خو ببرته خفه راغلي، بايد سمون راشي خو اوس په دفتر کې ځينې واړه واړه سکرتران دې ددې جوګه نه دي چې د قوم مشران او عام خلك ترې خوشاله راشي، دوه خبرې دي، له ډاکټر صيب اشرف غني سره په ولس کې ظرفيت ډېر پراخ دی، خو په دفتر کې يې د جذب قوه ټيټه ده، خو بالمقابل د ډاکټر صيب عبدالله په ټيم کې د جذب قوه ډېره ده، خو په ولس کې يې ظرفيت ټيټ دی، نو د اشرف غني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټیم نه چې څوك خفه شي د عبدالله ټیم کې د جذب قوه ډېره ده اتومات یې ځان ته جذبوي، د عبدالله د ټیم له خوا هم موږ ته د ملاقات وړاندیز شوی کېدی شي ورسره و ګورو؛ هر چاسره ګورو، کتل خو مخالف سره وي چې منطق ورسره ووایو چې ستا په وجود کې افغانستان ته دغه خطر دی، موږ شفافیت ته هم حاضر یو که مناظره راسره کوي او یا کتنې، داخلي وي که خارجي ورسره ګورو خو خپل ځان په هېڅا نه خرڅوو، ځینې ستمیانو او مخالفینو سره منطق ته هم کینو چې ورته ووایو ؛ دافغانستان کوچ هم خورې او د افغانستان ملي هویت هم نه منې؟!ولې یې نه منې؟ موږ ولمسمشر کرزي سره هم کار کاوه خو تل به مو د افغانستان د ملي ګټو پر سر ورسره لانجې کولې، که هر کاندید وي چې د ملي ګټو نه یو سانتي هم تېر شي موږ یې مخالفت کوو او داعتراض حق هم لرو، موږ دفکر او عمل استقلالیت لرو.

ګل محمد پښتون: د میدان د ځوانانو د خوځښت مشر

استاده! په لومړي پړاو ټاکنو کې لویه ستونزه درغلي وه، چې ان کمېسیونونو هم ناپاکې رایې پاکې نه شوې کړای او بریالی نه شو، چې روڼتیا تضمین کړي، څرنګه چې د عبدالله عبدالله په ټیم کې هغه خلك دي چې په کورنیو جګړو کې ښکېل وو، ایا که دی په دوېم پړاو کې بریالي شي په هېواد کې به دا نسبي پرمختګ زیانمن نشي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که ولس پراخ ګډون وکړي کاندیدانو ته دا چې درغلي وکړي اړتیا نه پیداکېږي داخو خلك نه راووځي ځکه تقلب کېږي کله چې یو کاندید تقلب او درغلي وکړي، رسمي نظارت او نا رسمي نظارت د تقلب کچه ټیټولی شي، نارسمي نظارت ولس کوي او رسمي نظارت هغه دي چې کورني او نړیوال څارونکي، رسنۍ او د کاندیدانو استازي یې کوي، دا ټول د درغلیو د کچې په ټیټوالي کې مرسته کوي، د کمېسیون بشپړ ناپېلتوب ډېر ضروري دی او باید د ټاکنو کمېسیون مخکې تر مخکې کاندیدانو ته خپل هوډ څرګند کړي چې که درغلي مو وکړه هم مو تقلبي رایې باطلوو او هم سزا درکوو، اوس کمېسیون (۵۰۰۰) تنه کارکوونکي له دندو ګوښه کوي، ددرغلیو په تور، نو دوی خو هېڅ رایې باطلې نه کړې نو تقلب بیا چا وکړ؟

د ټاکنو کمېسیون په دې پوهېږي چې په اول پړاو کې درغلي شوې، خو دا چې کاندیدان سیاسي فشار لري او بل کمېسیون په دې پوهېږي چې هسې هم دوېم پړاو ته ځو، نو څه اړتیا ده چې رایې باطلوو نو همداوه چې یو ځل بیا یې کاندیدانو ته جرئت ورکړ، او که یو کاندید یې وبایلي، نو احتمال شته چې په هېواد کې د اور بلولو او کورنیو جګړو ګواښ وکړي او جنجال جوړ کړي.

پوښتنه: مطیع الله ستانکزی، د میدان ځوانانو د خوځښت یو تن غړی: د بن په کنفرانس کې روسانو پر دې تاکید کاوه چې ډېر واك باید جمعیت ګوند ته ورکړل شي د رباني په مشرۍ، دوی خو د جهاد په نوم ډېر لوړ لوړ القاب واخیستل، نو ولې روس بیا علاقمند دی چې دوی ته واك ورکړي؟ بل مقاومت څه ته وایي؟ او بله داچې که عبدالله عبدالله

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریالی شي د هېواد د نوم د بدلېدو او ډیورنډ لین د رسمي کېدو ګواښ هم شته! تاسې یې په اړه رڼا واچوئ!

ځواب: داخبره ما د اسلامي جمعیت له ډېرو غړو سره مطرح کړې، چې کله هم کوم روسي هیئت افغانستان ته راځي نو تاسې یې پنجشېر ته مه وړئ! ځکه دا تاسو ته خپله زیان اړوي، ځکه کله چې کوم انګرېز راشي هغوی د وزیر اکبر خان قبر ته نه ځي، ځکه چې مېکناټن یې وژلی او انګرېز یې مات کړی، نو تاسو چې څومره هم له روسانو سره نږدې کېږئ او د خپلو مشرانو قبرونو ته یې وړئ دا پر هغه واقعیت باندې د تایید مهر لګوي چې تاسو باندې تور دی یا واقعیت دی چې تاسې له روسانو سره خواخوږي لرئ، تاسو ګورئ چې روسان دوی سره ډېره خواخوږي څرګندوي او دوی هلته دفترونه لرل او (کولاب) کې یې نظامي اډه لرله داسې ته ډېره د تعجب وړ ښکاري چې یو مجاهد دې د روسي عسکرترڅنګ د یوه مسلمان پر ضد وجنګېږي، داخبرې د جمعیت له ډېرو مطرحو اشخاصو سره هم مطرح شوي چې تاسې په کولاب کې څه کول؟؟

دوی هغې دورې ته د مقاومت نوم ورکوي چې طالبانو سره پر جګړه اخته وو او هغې دورې ته لا هم نوم نه لري چې څلور نیم کاله پرې تېر شول؛ اسلامي حزب نورو تنظیمونو یا هماهنګۍ شورا سره پر جګړه اخته وو،نو داخو هماغه پوښتنه ده چې دوی ته راجع ده چې دوی هر څه کې ځان پاک ګڼي جهاد کې یې ګناه نه ده کړې، مقاومت کې هم پاک صفا پاتې شوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیموکراسي کې یې هم هېڅ نه دي کړي، نو سپیني کوترې دي افغانستان کې هېڅ نه غلا شوې، نه جنایت شوی! نو بیا افغانستان چا لوټ کړ؟ داخو هماغه پوښتنې دي چې دوی ته راجع دي او دوی یې ځواب نه لري، چې روس دې مات کړی او بیا روس تاته شپاړس نیم زره میلیارده افغانۍ چاپوي او ټولو خلقیانو او پرچمیانو ته یې په ۱۴ کلونو کې اوه سوه میلیارده چاپ کړي!! داته د کومې خواخوږۍ په وجه هلته ورسره دومره خوږ یې؟

کارمل روسان راوستل افغانستان ته او د افغانستان خاوره یې ورته په واك کې ورکړه، مګر دلته داسې تنظیمونه وو چې روسانو ورته خپله اډه په واك کې ورکړه، یانې دې کې شك نه شته چې طالبان د علم او تمدن او د ښځو د حقونو مخالف وو خو اسلام کې خو یې ځوك شك نه شي کولای، (البته په خپل تعبیر) یو مسلمان له کفر نه وسله اخیستله او د بل مسلمان په مقابل کې جنګېده او بیا یې هغه ته د ((مقاومت)) نوم ورکاوه! اوس لاد جهاد په انډول د مقاومت نومرې په حکومت کې ډېرې زیاتې دي.

موږ چې د سیاسي عدالت لپاره همدا خبره کوو چې هېڅ افغان تر بل افغانه لوړ نه دی، لوړتیا په کفایت، لیاقت او تقوا کې ده، نه داچې یو وایي ما لس ورځې جهاد کې تېرې کړي، بل ووایي ما مقاومت کړی بل ووایي چې ما په ډیموکراسۍ کې ښه سینګار کړی! نو دا غواړم او هغه غواړم، جهاد د ټولو افغانانو یو ارزښت دی، دا هېڅ شخص پورې تړلی نه دی، که څوك یې ځان وارث ګڼې نو ارزښتونه یې هم باید وساتي! ارزښتونه یې ولې نه ساتې؟ اوس چې دربانده یې نه تکلیف شته نه جنګ اوس یې نه شې ساتلای، نو د جګړې په وخت کې به دې څنګه ساتلي وای! خو اصلي خبره داده چې دوی جهاد نه دی کړی. له موږ سره یې د اختلاف وجه همدا ده، ټاپې چې پر موږ باندې لګېږي لوی علت یې همدادی چې موږ دغه اصطلاحګانې چې هر چا د ځان لپاره ویستلي دا موږ ته د منلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړ نه دي او نه دې ملت ته د منلو وړ دي، واحد ملت دی، ټولو جهاد کړی دی، د جهاد وراثت ، د جهاد معنوي ارزښت، د جهاد معنوي پانګه پر ټول ملت باندې د تقسیم وړ دي، هېڅ دره، هېڅ سیمه،هېڅ قوماندان ددې حق نه لري چې دا ارزښت ځانته منسوب کړي!

د ورځې یوازې شل زره توغندي پر جلال اباد باندې راتلل هغه خلك مجاهدین نه دي!؟

یوازې د ارغنداب پر متر متر باندې توغندي راتلل او هغوی د روسانو مقابل کې ولاړ وو، هغوی مجاهدین نه دي؟ او دا خلك نن د جهاد وراثت یوې محدودې سیمې پورې تړي.

بله خبره د پارلماني نظام کوي یانې دا چې د ولس ټوله رایه مشخصو وکیلانو ته راټوله شي او بیا مشخص وکیلان په پیسو واخیستل شي چې وروسته پرې ځان صدراعظم کړي د قضیې ماهیت همدادی، ټلویزیونونو کې ددوی ځینې غړي دي چې وایي موږ د افغانستان له نوم سره حقوقي ستونزه لرو دوی داخبره په رسنیو کې په ډاګه وایي، ددوی دافغانستان نوم نه خوښېږي، دوی څخه زموږ د ولسي وېره هم همدا وه که دوی واك ته ورسېږي او داعناصر پکې وي، دوی داکار کوي او ډاکټر عبدالله باید ولس ته ووایي چې داکوم خلك له تاسو سره دي ایا ته د هغو په نظر یې که نه؟ که نه یې څه تظمین ورکوې چې ددوی زهر له منځه یوړل شي او که چېرته له دوی سره ته هم موافق یې چې بیا ولس خپله لاره بېله کړي او څوك چې ورسره د جهاد په نوم تللي، ورنه بېل شي چې داخو د جهاد ارزښت نه دی، ته خو د افغانستان مخالفت کوې!

د یو څو ستمیانو پخوانۍ هیله داوه چې ډیورنډ کرښه پاکستان ته پرېښودل شي، موږ ورته د ((ډیورنډ)) زامن وایو، ډیورنډ؛ چې نوم یې انګرېز دی او بیا د انګرېز کرښه منم، نو تردې نه بله بې غیرتي خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېز او هېڅ نه شته، نو چې هغه دې ورته پرېښوده نوره هم ورته پرېږدي، بله ورځ ان هندوکش پورې راځي د سالنګ تونل کې به يې پاټک اچولی وي بله ورځ به پنجابي د امو سيند کې پښې وينځي، موږ پورته تر اټکه دعوه کوو موږ بايد داباسين په اوبو باندې خپل بوټان وينځو نه دا چې هغوی دلته راشي د امو په سيند کې خپلې پښې ووينځي.دا کېدی شي ځينو خلکو ته احساساتي خبرې ښکاره شي، ارمانونه چې دي دا په يوه ورځ نه پلي کېږي، له چين څخه هانګ کانګ انګرېزانو نيولی و، چين هغه وخت کې کم قدرته و، سل کاله انتظار يې وويست کله چې چين باقدرته هېواد شو بېرته يې ترې خپله خاوره ونيوله، نن (تايوان) هم نه پرېږدي، نن يې چاپان سره هم په ټاپوګانو جنجال دی، څوك خپله خاوره چاته نه پرېږدي، خو چې خاوره خرڅوي، ځان دې هم له خاورو جوړ دی، داسې خلك ځان هم خرڅوي، خو وېره په همدې کې ده چې خدای ج دې داسې کانديد نه کامیابوي چې د ډيورنډ ارمانونه پلي کړي او بل ډاکټر عبدالله چې وعدې ورکړې په کمپاين کې، چې موږ به ولايتونه جوړوو، نو اداري واحدونه چې جوړېږي دوه شيان پکې ډېر مهم دي يو نفوس او بل مساحت، داسې نه کېږي چې د سياسي غرض او سياسي مرض پربنسټ دې ولايتونه جوړ شي دا هېواد ته لوی مشکل دی، لکه پنجشير چې د سياسي ملحوظاتو له مخې ولايت شو، که داسې وي نو هرات ۶۲ زره کيلومتره مربع مساحت لري که پنجشېر سره يې مقايسه کړو نو هلته به تر ۶۰ زيات ولايتونه جوړ شي هلمند چې ډېر لوی ولايت دی هلته به به ۶۳ ولايتونه جوړ شي همداسې په فراه کې بايد ۵۷ ولايتونه جوړ شي، بدخشان کې به ۳۷ ولايتونه جوړ شي هلمند د نړۍ په کچه تر لسو هېوادونو ډېر مساحت لري، د يو اداري واحد جوړول که داړتيا پر بنسټ وي ښه خبره ده، خو که په سياسي او قومي فرمايش جوړېږي بيا خيانت دی، ته څه کاره يې چې وعدې ورکوي؟ کله کله سړی مجبور شي په زغرده واقعيتونه ووايي، که د عدالت پربنسټ وي خو پروا نه کوي خدای دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي چې پنجشېر نـه دوه ولایتونـه جـوړ شـي مـوږ پـرې اعتـراض نـه لـرو ځومره چې خلکو ته سهولت وي ښه ده، خو داسې نـه چې پـه هلمنـد کـې لـه دوو ولسواليو څخه له يوې نه بلې تـه ځې (۳۰۰) کیلو متـره فاصله ده او پـه يـو بـل ولایت کـې لـه يـوې ولسـوالۍ څخـه بلـې تـه (۳) کیلـو متـره، دا داساسي قانون خلاف ده ځکـه پـه اساسي قـانون کـې ټول خدمات متـوازن دي، موږ وايو چې يو اداري واحد بايد د ملت د اړتياوو پـر اساساتو جـوړ شي، دوی یې د قومیت پر اساس جوړوي.

د اباد افغانستان په هیله

تاسو ټولو نه مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وټونه او جنجالونه

(څلورم درس)

مـوږ تـر دې د مخـه درې ملـي درسـونه وړانـدې كـړي وو، چـې دوه يـې د انتخاباتو پر محور راڅرخېدل.

لومړی: انتخابات او احتمالات

دويم: انتخابات او خطرات.

د دواړو درسونو اصلي جوهر او محتويات تر ډېره حده پورې عملي شول او يا د عملي كېدو په حال كې دي، كومې وړاندوينې چې شوې دي په سلو كې (۹۵) عملي شوې.

اوس تر ټاكنو وړاندې ژمنو او حالاتو ته اشاره كوو.

۱- **ژمنې**: كله چې د ټاكنو د لومړي پړاو بشپړې نتيجې اعلان شوې، نو اكثره هېواد وال پر دې پوهېدل چې زياته درغلي په كې شوې، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څرنګه چې په حکومت کې اساسي کړی د یو مخکښ کاندید تر شا ولاړې وي، نو ځکه خو ټاکنیزې نتیجې له کوم اساسي تغیر پرته اعلان شوې. بیا وروسته دواړو مخکښو کاندیدانو ژمنه وکړه چې دویم پړاو ته به ځو، د ټاکنیزو کمیسیونو پرېکړې به منو او نتیجو ته به یې غاړه ږدو.

۲- ژمنې ولې ماتې شوې؟: د جوزا د (۲۴)مې نېټې د ماښام تر شپږو بجو دواړه نوماندان پر خپلو ژمنو ولاړ وو. ان ډاکټر صیب عبدالله عبدالله د ټاکنو په اړه خپل لومړني خبري کنفرانس کې وویل چې د ټاکنو نتیجه معلومه ده، اشاره یې خپل ټیم ته وه چې ګټونکی دی، خو کله چې د شپې ناوخته؛ هغه مهال چې خپلو ناظرینو یې له ټولو سیمو څخه ورته د ټاکنو د نتایجو پاڼې راوړې، نو خبره معکوسه شوه. کله چې یې نتایجو کې خپل تصویر ولید، نو د پلمې په لټه کې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ولې ضياء الحق امرخېل؟: تر يوسف نورستاني او ضياء الحق امرخېل د مخه ښاغلی فضل احمد معنوي او عبدالله احمدزی د ټاکنو اصلي متصديان وو. معنوي صيب لکه د بلخ د والي په شان خپله ځانګړې پاچاهي جوړه کړې وه او احمدزی هم د هغه د يو مامور حيثيت درلود.د معنوي صيب د انتخاباتي جنجالونو کيسه، د شهزاده سرای داستان او نورې په زرګونو درغلۍ له هېچا پټې نه دي. کله چې عبدالله احمدزی په خپله مخه لاړ او د معنوي د کار موده پايته ورسېده، نو د درغليو هغه تور لښکر چې د نظار شورا قومي تعصب او د اسلامي جمعيت سياسي تفکر يې په خټه کې اخښل شوی و، لا هم د ټاکنو د کميسيون ټول رګونه نيولي وو. د

ټاکنو کميسيون کې د پنجشېر درې او نظار شورا ونډه دومره څرګنده وه چې تا به ويل د نظار شورا کومې پوځي پوستې او يا هم سياسي دفتر ته ورننوزې، د معنوي او امرخېل لومړی ټکر هغه وخت رامنځته شو چې معنوي صيب غوښتل تر خپل تګ د مخه ټول انتخاباتي پوستونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظارشورا په افرادو ډک کړي، سره له دې چې د مامورينو تقرر د دارالانشا د رييس صلاحيت و ، هغه هم د يوه قانون او مقررې له مخې، خو معنوي صيب دا خبره نه منله، امرخېل معنوي ته وويل چې زه دلته د نظار شورا دفتر نه جوړوم؟ زه د انتخاباتو کميسيون ته افراد نيسم او هغه هم د لياقت پر اساس. خبره ان ولسمشر ته ورسېده. امرخېل وويل: هر څوک چې دلته د کارکوونکي په توګه مقررېږي، بايد د ټاکنو کميسيون د دارلانشاء د طرزالعمل له مخې او په اداري اصلاحاتو کې تر ازموينې وروسته مقرر شي. دې کار د معنوي د لاسوهنې مخه ونيوله او تر دې روسته چې هر څوک مقررېدل، د لياقت اصل په کې حتمي و. خو بيا هم هغه افراد چې ښاغلي معنوي د انتخاباتو په کميسيون کې د خپلې کمشنرۍ او بيا د رياست په دوو بېلابېلو دورو کې مقرر کړي وو، هغه لا پر خپل ځای پاتې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو وخت بیا داسې راغی چې د ټاکنو د خپلواک کمېسیون همدا رییس د ښاغلي عبدالله عبدالله د نظارت د ټیم عمومي مسؤل شو. ده په کمیسیون کې د خپلو پخوانیو ځای پر ځای شویو افرادو په وسیله داسې درغلي وکړه چې ان د ټاکنیزو شکایتونو کمیشنرانو وویل ، ډېرې درغلۍ شوي، خو موږ ته سخته ده چې پاکې رایې له ناپاکو هغو بېلې کړو. د معنوي صیب تبسم به تاسو هغه وخت لیدلی وي، چې ویل یې: ((رایها تغیر میخورد مگر جایگاه تغیر نمی خورد)). ښاغلي امرخېل او په مجموع کې د ټاکنو کمیسیون د اصلاحاتو او همګرایي ټیم تېرو درغلیو ته متوجه وو. همپالنې ټیم د تېرې درغلۍ په تعقیب غوښتل دا ځل بیا هم تر هغه زیاتې درغلۍ وکړي او بیا دا درغلي د خلکو له رایو څخه د دفاع په پلمه پټه کړي.) نو ځکه خو کله چې د ټاکنو نتیجې د دوی د خپلې محاسبې له مخې دوی ته په زړه پورې نه وې، نو د امرخېل پر ضد یې چغې پورته کړې، خو دا ځل د معنوي صیب په خوله کې نه تبسم و ، نه هم سوی تبسم او نه یې دا وویل چې ((جایګان همین است، تغیر نه می خورد ، خو رایها تغیر میخورد.)) هغه بل ځل مخکې تر دې چې د ټاکنو کمیسیون پر نتایجو بحث وکړي، معنوي صیب لکه د کمیسیون د یو برحال رییس په شان د نتایجو کمیت او کیفیت بیانوه، خو دا ځل یې وزرونه مړاوي وو.

شرطونه: د جوزا تر (۲۴)مې وروسته د شرایطو اېښودل پیل شول، لومړی د امرخېل د لرې کېدو خبره مطرح شوه، هغه چې له خپلې دندې لاس په سر شو، بیا نور شرایط مطرح شول، اوس نو هره ورځ یو نوی شرط وي او یوه نوې طرحه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزاحمتونه: لومړی ښار کې کېږدی، ووهل شوې، بیا یې مظاهرې وکړې، مخکې تر دې چې نتیجه اعلان شي، مظاهرې ته یې راودانګل، مظاهره یې ځکه تر نتیجې د مخه وکړه چې که نتیجه اعلان شوې وای، د دوی د پلویانو وزرونه به مړاوي شوي وو، فکر یې کاوه چې څوک به راونه وځي، بل روژه هم راروانه وه، نو له وارخطایۍ یې د جمعې پر ورځ په داسې ځای کې مظاهره وکړه چې نه یې په ټاکنو پورې اړه لرله او نه یې هم کوم پرېکړه لیک درلود. د مظاهرې اعلان یې د میلیونونو تنو و، خو عملاً په کې زرګونه تنه، په اعلانونو کې یې له پښتونستان واټ سره د خپل حساسیت د ښودلو له امله دې تاریخي ځای ته د (میدان فواره اب) نوم ورکړ او بیا یې د پښتونستان واټ لوحې هم زیانمنې کړې.

د حکومت مداخله: په تېرو (۱۳) کلونو کې چې هره ناپاکي د شمالټلوالې عناصرو او یا هم په حکومت کې نورو افرادو کړې، نو لاس یې په ولسمشر کرزي پاک کړی دی.

سره له دې چې ولسمشر کرزي د سترې سیاسي اشتباه په توګه، دې ډلې ته داسې امتیازات ورکړي چې هېڅ چېرې یې ساری نه شته، خو بیا یې هم د دوی ټولې غوښتنې پوره نه کړای شوې. اوس یې یو ځل بیا همغه زړه وسله او پلمه تکرار کړه چې کرزی او حکومت مداخله کوي. ښه دی د خدای فضل دی، نه قانوني صیب په حکومت کې شته، نه بسم الله خان، نه عطا محمد نور او نه د اسلامي جمعیت په زرګونو نور فعال اشخاص!!

حکومت په (۱۳) کلونو کې په خپله د عبدالله په شمول د اسلامي جمعیت له ټولو غړو پاک او مبرا و!!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاکنو کمیسیون: په (۱۳) کلونو هېڅ داسې ترکیب کې نه دی رامنځته شوی چې په هغه کې دې نظار شورا خپل استازي ونه لري، ان له نورو قومونو او کدرونو څخه به چې هم څوک ټاکل کېدل، نو د نظار شورا هوکړه به اخیستل کېدله، همدې کمیسیونونو ته راځو. د ټاکنو خپلواک کمیسیون په نهو غړو کې (درې) پښتانه او د شکایتونو کمیسیون په پنځو غړو کې یو تن پښتون دی. په دواړو کمیسیونو کې د اسلامي جمعیت غړي ثابت او څرګند دي، خو بیا هم شکایت. بیا هم شکایت او بیا هم امتیاز د نظار شورا د تفکر او سیاسي شخصیت اصلي محتوا ده.

فشارونه: موږ په تېرو درسونو کې هم اشاره کړې وه چې د شمالټلوالې اصلي زړی چې اوس د اصلاحاتو او همپالنې د ټیم په نوم یادېږي، د وضعې د اخلال او ډول ډول فشارونو د واردولو توان لري. موږ ویلي وو چې که ډاکټر عبدالله عبدالله تر اشرف غني کمې رایې وګټي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی به د تقلب په نامه انتخاباتي بهير تر پوښتنې لاندې راولي، وضع به اخلال کړي، او د يوه مشارکتي حکومت د جوړېدو هڅه به وکړي، يوه برخه به يې په حکومت کې وي او يوه برخه به يې له حکومته بهر، د تېرو (۱۳) کلونو تجربه به يو ځل بيا تکرار کړي.

اوس چې د ډاکټر عبدالله عبدالله رايې تر ډاکټر اشرف غني کمې دي، نو ډاکټر عبدالله او د هغه اړونده ډله غواړي د بېلابېلو فشارونو له لارې ددې رايو خلا ډکه کړي، تقلب پلمه کړي، له دولتي زور، سياسي فشار، فزيکي ټکرونو او ان د مقابل لوري د افرادو د فزيکي امحا ټول وړيانتونه وکاروي، دا ټول امکانات هغو عواملو برابر کړي چې په حکومت کې له تېرو (۱۳)کلونو راهيسې ځای پر ځای دي.

ټليفوني مکالمې: د ډاکټر عبدالله عبدالله ټيم څو ټليفوني مکالمې پيدا کړي يا يې جوړې کړي چې هغه د فشار د يوې وسيلې په توګه کاروي، دوی يوه پوښتنه مطرح کوي چې که دا غږ د امرخېل او د ځينو حکومتي چارواکو و، نو په انتخاباتو کې تقلب شوی، دلته بايد څو پوښتنې مطرح شي چې ايا دا غږ صحت لري که نه؟ دويم که صحت ولري، څه په کې ويل شوي؟ دريم څه شی چې په کې ويل شوي، پر ټاکنو څومره اغېز لري؟ څلورم، ولې يوازې د دوی غږونه ثبتېږي؟ چا چې دا غږونه ثبت کړي کومه مرجع ده؟ دولتي ده که نادولتي؟ که دولتي مرجع وي، ولې د يوه کانديد په خدمت کې ده؟ او که نا دولتي وي، هېڅ جواز نه لري، نو يو ټيم چې پر ټليفوني او استخباراتي دستګاوو دومره حاکميت ولري، فکر نه کوئ چې ټول انتخاباتي بهير د دوی تر ناقانونه اغېز لاندې دی، آيا د يو غږ په ثبت سره هر څه له منځه ځي؟ آيا کېدی شي د مخابراتو وزارت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو ټيمونـو د مشـرانو پـه ګـډون د ټولـو مهمـو دولتـي چـارواکو، د انتخابـاتو د کمشـنرانو د غږونـو ډېټـايـل راوباسي چـې نـورو څـه ويلـي؟ عجيبه خبره خو دا ده چې د امرالله، عبدالله، عطا محمد نور، معنوي او نورو غږونه دې محفوظ وي، خو هغه څوک چې د حکومت پـه دستګاه کـې بېوسه او بېکسه دی، د هغوی هر ډول غږ ته دې دام ايښودل کېږي، کومې مرجعې چې دا غږونه ثبت کړي، بايد تر وروستي ايډيټ او په جملو کې تر ادلون او بدلون وروسته، همغه لومړنی حالت يې هم پيدا شي، چې ايا دا اولي حالت دی که دويمي. تر ټولو مهمه او وروستۍ خبره دا ده چې ايا يـو ټليفوني غږ د ټاکنو د مسير او د ولس د رايو پر بدلولو څـه تاثير لـري کـه نه؟ په خپله پر امرخېل له يوه لوري تور پورې شوی، تـر څو چې تـور ثابت نـه شي او محکمـه حکـم صـادر نـه کـړي، شـخص خپـل اصلي حالـت لـري. کېدی شي په خپله امرخېل سره هم ګڼ شمېر داسې اسناد موجود وي چې د مقابل ټيم له نامشروعو غوښتنو پرده پورته کړي.

سياسي تفاهم: ددې ټولو فشارونو هدف دا دی چې ټاکنې پـه يـو نـه يو ډول نا مشروع شي او زمينه په اصطلاح سياسي تفاهم ته برابره شي، لـه سياسي تفاهم څخه د هر چا خپل خپل تعبير دی، اصلي سياسي تفاهم خو همدا دی چې د ټاکنو پايلې ومنل شي، خو د نظار شورا ډلـه چې اوس پـه انتخاباتي بهير کې ځان کمزوری ګڼي، نو د سياسي تفاهم خبره کـوي. لـه سياسي تفاهم څخه يې هدف دادی چې د بن کنفرانس په شان يو حالـت دې رامنځتـه شي او يـا هـم تـر هغـه وروسـته پـه انتخابـاتي بهيرونـو کـې چـې اساسي واک له يوې ډلې، يوې درې او يو تنظيم سره و، خو د زعامت لپاره يو شخص د سمبول په توګه غوره شوی و، د زعامت مسؤليت يو چا سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

و، خو د سیاسي قدرت نعمت له بل چا سره. اوس یو ځل بیا همدغه لوبه روانه ده. دا چې ډاکټر اشرف غني احمدزی به څومره د حامد کرزي په رول کې واقع شي، هغه پوښتنه ده چې وخت به ورته ځواب ووایي.

د یادونې وړ ده چې د همپالنې ټیم به تر ټاکنو وړاندې د سیاسي تفاهم خبره په کلکه ردوله او ټاکنې به یې یوازې د ټولو ستونزو د حل لاره ګڼله، خو اوس تر ټولو د مخه دوی د سیاسي تفاهم خبره کوي.

ائتلافي حکومت: د ناوړه سیاسي تفاهم له لارې ناوړه ائتلافي حکومت رامنځته کېږي. دا به تر هغه حکومته ډېر بدتر وي چې په تېرو (۱۳) کلونو کې یې جریان درلود. ائتلافي حکومت به په افغانستان کې د انتخاباتو محتوا او ماهیت په چورلټ ډول له منځه یوسي او د ناوړه سیاسي معاملو ډېر بد کلتور به عام کړي. ولسواکۍ به د تمسخر وړ شي او نور به هېڅوک د ټاکنو مانا او مفهوم ونه مني.

ټاکنې چا ګټلې؟: حقیقت دا دی چې د ټاکنو اصلي ګټونکی نه ډاکټر اشر غني احمدزی دی، نه ډاکټر عبدالله عبدالله. د ټاکنو اصلي ګټونکی ملت دی، خو اوس ګومان کېږي چې د ملت پر برخلیک یو ځل بیا سیاسي معاملې روانې دي. د عبدالله لایتناهي غوښتنې او د ډاکټر اشرف غني سست غبرګون هغه اندېښنې دي چې کېدی شي ولس د لنډ مهال لپاره نهیلی کړي.

حل لارې: د تحول او دوام ټیم باید ژر تر ژره د ولس د رایو حفاظت ته راودانګي، که یې نه شي کولای ولس ته دې په خپله ووایي، لکه څنګه چې مو په ټاکنو کې حماسه وپنځوله همداسې د خپلو رایو خوندیتابه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم راودانګئ. ائتلافي حکومت افغانستان ته قاتل زهر دي، البته پراخ بنسټه حکومت چې د ائتلاف بوی ترې رانه شي، د افغانستان لپاره ګټور کار دی. د ټاکنو کميسيونونه بايد ژر تر ژره نتيجې اعلان کړي، دا د جرګو او مرکو کميسيونونه نه دي. ولسمشر بايد خپل ناپييلتوب وساتي، خپل مرستيالان او په حکومت کې تنظيمي عناصر مهار کړي چې تر دې زياته په ټاکنو کې مداخله ونه کړي.

وروستی نتيجه: دا طبيعي خبره ده چې يو ټيم ټاکنې ګټي او بل يې بايلوي، ان د يوې رايې په توپير، خو دا په دې مانا نه ده مخالف ټيم چې د لکونو او ميليونونو رايو ملاتړ لري، د افرادو په توګه په راتلونکي سياسي، ټولنيز او مدني نظام کې له فعالې ونډې بې برخې شي. تر ټاکنو وروسته هر څوک چې ګټونکی وي بايد د هېواد ټول وګړي د تساوي د اصل په مزي وتړي.

اوس چې د يوه بايلونکي کانديد له خوا څه ګواښونه او اخطارونه ورکول کېږي، دا د لنډې مودې لپاره دي، کله چې نتيجه اعلان شي، ددې ګواښونو کچه هم کمېږي، د ټاکنو په بهير او يا د نتايجو تر اعلان وروسته د بايلونکي کانديد له خوا دا ډول غالمغال او مظاهرې يوه عادي خبره ده. ټاکنې يو ګټونکی لري، نه دوه، خو اصلي ګټونکی په دې ټاکنو کې ولس دی چې د شر او فساد دزياتو امکاناتو او وسايلو پر ضد يې پاڅون وکړ. اوسنی غالمغال د انديښنې وړ خبره نه ده او د وخت په تېرېدو سره دا ډول غالمغال په عادي خبره بدلېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووتړونه او جنجالونه

(څلورم درس)

پوښتنې او ځوابونه

پوښتنه: فاروق فاروقي له لوګر ولايت څخه:

د پښتونستان واټ د لوحو د غورځېدو علت څه و، ايا همګرايي ټيم پښتو نه شي زغملای که ملي تحريك؟

بله خبره دا ده چې تاسو او عطا محمد نور خو ملي اختلافاتو ته لمن نه وهئ او ولس ته خو مو کوم چل نه دی جوړ کړی؟

ځواب: ځينو پرديپالو په خپلو رسنيو کې خپله هغه کينه، چې چې له پښتونستان واټ سره يې لرله، څرګنده کړې وه، دا يې د((فواره آب)) په نوم ياداوه، فردا ټلوېزيون او نور ټلوېزيون يې څرګندې بېلګې دي، قومي تعصب د جمعيت تنظيم په رګونو کې له پخوا څخه شته! موږ هېڅاسره اختلاف نه لرو! خو چې دلته څوك اوسېږي او ځانته افغان نه وايي او ملي هويت ته وفادار نه وي، ورسره مخالفت لرو او دا تعبير بايد د خلکو له ذهن څخه لرې شي چې يو څوك د افغانستان لپاره له خپل سر نه تېر دی، د ملي ګټو لپاره مبارزه کوي او بل يې مخالفت کوي بايد ددوی دواړو ترمنځ توپير وشي؛ يوه ته بايد د افغانستان مدافع ووېل شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل ته د افغانستان مخالف او عطا محمد نور سره هم زموږ اختلاف همداوه چې موږ ویل د ملي هویت په تذکرو کې دې افغان ولیکل شي خو عطامحمد نور ویل نه دې لیکل کېږي.

د ملي مسایلو برخه کې موږ چاسره ګوزاره نه کوو!.

اسدالله علیزی، دلوی کندهار د ځوانانو مسوول:

دوی وایي چې ټاکنې دې په ځینو ځایونو کې بیا وشي، ایا افغانستان یوه حوزه نه ده؟ ایا دوی پوهېږي نه که څنګه؟

زه تاسو ته په ډېر ډاډ وایم چې په لوی کندهار کې د زلمي رسول په نوم چاته چا رایه نه ده ورکړې، موږ د بدلون لپاره رایه ورکړې چې کندهاري ولس او پښتنو سره توپیري چلند ورك شي او موږ په کابل کې بیا په لونګۍ او کندهارۍ غاړه بندیان نه شو؟!

محمد عیسی خان: تیم اصلاحات و همگرایي در دور اول انتخابات نامزد پیشتاز نه بلکه نامزد پیشتاز متقلب بود، ودر راه پیمایی هم پودریاره اورده بود ما هیچ قبول نه داریم

(c) ketabton.com: The Digital Library

که حکومت ایتلافي بسازه ویا معامله کند این یك خیانت بزرگ در برابر ملت خواهد بود ، و نصیحت شما به تیم تحول و تداوم چیست؟

ځواب: موږ وایو چې سیاسي تفاهم خپله ځانګړې مانا لري،د سیاسي تفاهم تر نامه لاندې ایتلافي او ګډ حکومت د ملت لپاره په ګټه نه دی. که دواړه ټیمونه سره تفاهم وکړي دواړو ټیمونو کې منفي عناصرشته که چیرته یوځای شی ددواړو د ودې زمینه برابرېږي! موږ له ډاکټر اشرف غني احمدزی سره ددې لپاره نه یو یوځای شوي چې موږ ته موقف راکړي، بلکې د ملت د نجات لپاره ورسره ولاړ وو، کله چې ډاکټر صیب کامیاب شو بیا به زموږ جهاد د غوړه مالانو پر ضد وي ځکه بریالیتوب د ملت دی نه دنوماندانو.

اوس خو کمپاین خلاص دی لږ واقعیتونه به ووایو، خلکو له خپله جیبه دفترونه پرانیستل، مصرفونه یې کول، خو کله به چې مرکزي دفتر ته ورغلل دوی به یو مکتوب ورته نه ورکاوه، ددې لپاره چې دا سبا ته مطرح

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شي، کله چې اشرف غني له محمود خان پل څخه تېر شه او ارګ کې کېناسته نو موږ او تاسې به یو بل جهاد د دغو غوړه مالانو پر ضد اعلانوو.

یو ورور یې اخوا دی یو یې د بخوا دی، کمپاینونه دغو خلکو خراب کړل، ورور چې د خپل ورور ځواب نه شي ویلی ملت ولې ستا په خوله راشي؟ یو ورور یې ډاکټر عبدالله ته کمپاین کوي بل یې ډاکټر صیب اشرف غني ته، دا ډول لس ورونه موږ تشخیص کړل. دې کې چې هر یو کامیاب شو دوی خو ورسره دي، ولس خو بیا پاتې شو.

راځئ یو کار کوو، چاچې په مرکزي دفتر کې کمپاین کړی وي، معاش یې اخیستی وي، خوراکونه یې کړې وي، ټلېفون یې کارولی وي، دا دې تر یو کال پورې په دولت کې دنده نه اخلي، تر څو خلکو ته مالومه شي چې دې خلکو د خپل موقف لپاره کار نه دی کړی، د افغانستان لپاره یې کړی. اول زه حاضر یم چې په دې په پروسه کې هر ډول قربانۍ ورکړم. مګر هغه کسان چې خلك یې ځورولي وي، هغه به موږ نوموار ډاکټر صیب اشرف غني ته ښییو چې دا دې په اینده حکومت کې ونډه نه اخلي، ځکه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره مالي یو بل مکروب دی، چې دربار ته ورداخل شو، اوس یې د کمپاین له دفتر څخه دربار جوړ کړی، ته چې ارګ ته ورداخل شې خلکو سره به څه کوې؟ دا هغه مکروبونه دي چې کېدی شي یو متفکر هم له خپل اصلي مسیر څخه بل طرف ته یوسي، تر کومه چې د سیاسي تفاهم خبره ده، د اشرف غني کرکټر داسې دی چې دی چاته حاضر نه دی، په ډېرو سختو شرایطو کې یې چاته د ځوکۍ ژمنه ورنه کړه چې هغه وخت یې رایې کمې وې، ستړیا وه، فشار و، امنیتي مشکلات وو، حتی د ترور او اختطاف مشکلات هم وو خو ده چاته سند ورنه کړ چې زه تاته سند درکوم، نو موږ د ډاکټر تېر ماضي ته په کتو دا باور لرو چې دی به سیاسي تفاهم نه کوي، ځوکۍ به چاته نه ورکوي، هغه ځوکۍ چې د ډاکټر عبدالله ټیم ته ورکوي ملت ته دې ورکړي چې ملت یې ملاتړ وکړي. خو که احیاناً ده هم د ولسمشر حامد کرزي په شان تفاهم وکړ، نو ولس چې څنګه غبرګون د کرزي پر وړاندې ښودلی و دده پر وړاندې یې هم ښیي.

نو رائۍ اول ډاکټر صیب اشرف غني کامیاب کړو، تر ارګه یې ورسوو، دویمه پروسه بیا داده چې د ډاکټر اشرف غني چاپېریال له زورورو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

غاصبينو، غوړه مالانو او چاپلوسانو څخه پاك كړو چې يو سوچه، پاك او سوتره حكومت د افغانستان د خلكو په برخه شي.

ډېره مننه كور ودان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوزونه او عملونه

(پنځم درس)

په دې بحث کې لاندې مسایل څېړل کېږي:

- له ډاکټر اشرف غني څخه د ملاتړ اصول
- له ډاکټر اشرف غني سره د خبرو بهير
- له ډاکټر اشرف غني سره شوی تړون او لوزونه
- د کمپاين پيل او زموږ عملونه
- د ولسمشرۍ د لومړي پړاو ټاکنې
- د ولسمشرۍ دويم پړاو ټاکنې
- د اصلاحاتو او همپالنې او د تحول او تداوم ټيم د غوښتنو ارزونه
- ائتلافونه او سازشونه
- راتلونکي احتمالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشرۍ په لومړنیو او دویمو دوارو ټاکنو کې ما د ښاغلي حامد کرزي ملاتړ وکړ د هغو ملاتړونو لپاره خپل چاپېریال، خپل حالات او خپل دلایل وو. د ولسمشرۍ په دې درېیمو ټاکنو کې موږ ځان سره یو لړ اصول وټاکل. لومړی اصل دا و چې د هېواد حاکمیت باید د یوې واحدې درې، تنظیم، ډلې، سیمې او قوم له انحصاره راووځي. هر څوک چې داسې یو فرمول جوړ او په هغه کې راټاله شي چې له توکمیز پلوه عدالت په کې تامین وي، له پښتون اکثریت او دوو نورو قومونو: هزاره او ازبک څخه یې ټکټ رغبدلی وي، موږ یې ملاتړ کوو. دا هم د همدې واقعیت له مخې چې د هېواد سیاسیون لا هم د قومیت له دایرې بهر فکر نه شي کولای او ټاکنو ته طبعاً قومي رنګ ورکوي. څرنګه چې د تاجک قوم

په استازې ضرور د پنجشېر له درې څخه یو څوک ځان ولسمشرۍ ته کاندیدوي او احتمال دا دی چې د دوو نورو قومونو، هزاره او ازبک په استازې څوک ځان نه کاندیدوي او د مرستیالۍ په پوستونو کې ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشاله احساسوي، نو ځکه خو که د ټاکنیز ټکټ یوه ضلعه، د پنجشېر او یا نورو سیمو په استازۍ په کوم تاجک ډکه شي، رایې نه ډېروي، تېرو تجربو ته په کتو سره یوازې د ځای ډکول او د امتیاز اخیستل دي، نور پر انتخاباتي مسیر کومه اغېزه نه لري، البته دا په دې مانا نه ده چې تاجک شریف قوم دې راتلونکې حکومت کې فعاله ونډه ونه لري، خو د افغانستان اوسنیو شرایطو ته په کتو سره همغه ټیم بریالی دی چې په انتخاباتي ټکټ کې لږ تر لږه په یو نه یو ډول د دریو قومونو تصویر ولري. که چېرې د تاجک قوم په استازۍ د ولسمشرۍ څوکۍ ته چا ځان نه کاندیدولای، نو زموږ دا اصل په دې بڼه نه پاتې کېده، خو اوس دا زموږ عام فورمول و او عمومي قاعده وه، موږ ویل هر کاندید چې همدا فرمول وړاندې کړي موږ یې ملاتړ کوو او د بریالیتوب چانس یې هم زیات دی. پرته له دې چې موږ پر شخصیتونو فکر وکړو. اول مو د ټاکنو پر سیاسي ریاضي فکر وکړ او ځان مو له یوې قاعدې سره وصل کړ.

د ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي په کور کې یوه غونډه وه، په هغې کې ګڼ شمېر مخور کسان: د زلمي خلیل زاد، علي احمد جلالي، محمد حنیف اتمر او ډاکټر انوارالحق احدي په ګډون د شپږو مطرحو احتمالي پښتنو کاندیدانو د یو ځای کېدو او له هغو څخه د یوه واحد کاندید پر سر د توافق بحث مطرح و دا یاد مطرح کسان هم په غونډه کې موجود وو، تر ډېر بحث او خبرو اترو وروسته بیا هم دوی پر واحد نوماند توافق ته ونه رسېدل. هر چا خپل خپل نظریات درلودل، خو ما ورته وویل، په دې شپږو مطرحو احتمالي کاندیدانو کې چې هر چا دغسې انتخاباتي فورمول جوړ کړ، پورتنی فورمول مې ورته یاد کړ، موږ د همغه ملاتړ کوو، همدا ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ترکیب د بریالیتوب چانس لري. ، زما خبرې پر چا ښې او پر چا بدې ولګېدې، خو ما خپله خبره وکړه.

تر هغه وروسته ما او ځینو نورو ملګرو له ډاکټر صیب اشرف غني سره خبرې وکړې او خپل نظریات مو ورته وړاندې کړل. هغه وویل: زه به ژوندون ټلویزیون ته درځم او ماښام کې به یو په یو خبرې کوو. ما یو متن ولیکه او په هغه کې مې د ملي تحریک د غړو نظریات شریک کړل، دا هغه مهال و چې ډاکټر اشرف غني احمدزي لا خپل مرستیالان نه وو مشخص کړي، ډاکټر صیب احمدزي خپل امنیتي کسان د وعده شوې ورځې پر سهار ژوندون ټلویزیون ته د ځای د لیدلنې او امنیتي چک لپاره ولېږل، ټاکل شوې وه ماښام ډاکټر صیب ژوندون ته تشریف راوړي، ویل شوي وو چې په ملاقات کې به بل هېڅوک نه وي، یوازې (انجنیر مصباح الدین ساپی) به هم په دې کتنه کې برخه ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د وعدې وخت راغی، پنځه لس دقیقې مخکې د ډاکټر صیب له دفتره احوال راغی چې ملاقات د نامعلومو او نا ویلو دلایلو له مخې کنسل شو. وروسته چې موږ پوښتنه وکړه، نو ملاقات د ډاکټر صیب اشرف غني په دفتر کې تر وخت د مخه د درباري غوړه مالانو د تنګنظرۍ له امله کنسل شوی و. هغوی فکر کاوه چې که ډاکټر اشرف غني له یوه فکري او رسنیز مرکز سره توافق ته ورسېږي، نو زموږ رول خو به بېخي پیکه شي، نو ځکه خو یې هغه ته په غوږ کې کېښوده چې دا خو یو نیشنلستي مرکز دی او ته خو یو ملي شخص یې بیا به دا نور درڅخه خفه شي، نو ځکه خو ملاقات کنسل شو. ما خبره همدلته ډب کړه، ما ویل البته ضرورت به نه احساسوي. څه موده دې کې تېره شوه ډاکټر صیب غني (جنرال عبدالرشید دوستم) او (سرور دانش) د خپلو مرستیالانو په توګه غوره کړل. دا مهال جنرال دوستم د عامه ذهنیت د حساسیت په وجه له ډېرو ستونزو سره مخ و په ژوندون ټلویزیون کې کوم خبریال یو عجیبه شان راپور خپور کړی و: ((د اور او اوبو یو ځای کېدل، د نړۍ ستر مفکر او ستر جنګسالار))، دا راپور پر ډاکټر صیب غني چندان ښه نه و لګېدلی، څو ورځې وروسته په کانتیننتال هوټل کې د کرکټیانو لمانځغونډه وه، ډاکټر صیب هم ورته بلل شوی و او زه هم، د سټېج مشي پر مهال یې ډېر ژر راته وویل: ((ګوره کنه ستا فورمول مې عملي کړ خو بیا هم راپسې تبلیغات کېږي.)) زه ژر پوه شوم، ما وویل: ډاکټر صیب هغه د یو ژورنالست نظر دی نه د ټول ټلویزیون، ده ویل خیر نو څه به کېږي؟ مانا ملاتړ، ما ویل لږ وخت نور راکړه بیا به د اصولو له مخې درسره وړاندې ځم. نوملیکنه هم وشوه، رسمي کمپاین ته لږ شپې پاتې دي. مطرحو کسانو ته د هر کاندید له خوا بلنه ورکول کېږي، موږ ته هم له هر لوري بلنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راکړل شوه او ان زیات فشارونه هم وارد شول، خو موږ له ټولو نوماندانو څخه ډډه کوله. له ډاکټر صیب غني سره بیا هم په مستقیم ډول په تماس کې نه وم. (کاوون کاکړ) زموږ مستقیمه تلفوني رابطه ټینګه کړه. په اول تیلفون کې ډاکټر صیب وویل: ما سره په اولویت کې تاسو یاست، هر کله چې وخت لرې سره وبه ګورو. ما ویل زه خپله درته زنګ وهم. څو ورځې وروسته ما ورته میسج ولېږه چې په وزګار وخت کې دې تلېفون ته منتظر یم، د شپې یې خپله زنګ وواهه، ماته یې وویل، څنګه به سره وګورو او څنګه شو نظر مو؟ ما ویل ډاکټر صیب ملاتړ دې کوو، خو یو څه ملاحظات دي، یو خو دا چې ستا ترڅنګ یو شمېر داسې کسان شته چې نه یې زه خوښېږم او نه زما خوښېږي، هسې نه چې موږ له تا ملاتړ وکړو او دا خبره پر هغوی بده ولګېږي، هغوی درڅخه جلا شي، ډاکټر صیب وویل، زه په ټولو نزاکتونو پوهېږم، اول خو دا چې زه تاته د بل چا له زاویې څخه نه ګورم، زه تاته د داسې یو مستقل شخص په توګه قایل یم چې دې ټولنه کې خپل وزن لري او ماته محترم یې، زه هېڅکله یو شخص د بل شخص له زاویې نه ګورم، له دې ناحیې څخه تاته ډاډ درکوم. ما ویل ښه ده دې ورځو کې به وګورو، زه به خپلو کاغذونو سره درشم، ډاکټر صیب وویل، هر چېرته چې ته غواړې، ما وویل نه، تر ټولو ښه ځای ستاسو کور دی، نور ځایونه د امنیتي دلایلو له امله تاسو ته مناسب نه ګورم، هغه په دې خبرو خوښ شو. د کمپاین لومړۍ شپې او ورځې وې، ډاکتر صیب هم ښه مصروف و، د شپې یې زنګ وواهه، سبا د شپې لس بجې زموږ کور سم دی، ما ویل بېخي سم دی، لس بجې فکس درځو، زه او زموږ یو بل ډېر تکړه ملګری، ملي سوداګر او فرهنګپال شخصیت چې اوس نه غواړم نوم یې واخلم، دواړه د هغه په موټر کې د ډاکټر صیب کور ته لاړو. زموږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې ډېر عزت وکړ. هېڅوک نه وو، موږ درې کسان وو. اول مې ورته وویل، وخت راته وښایه څومره وخت لرې؟ هغه وویل: ستاسو لپاره وخت قید نه دی. ما وویل نورو خبرو څخه به تېر شو اول به هغه متن ته راشم چې ما لیکلی، که په دې راسره توافق وکړې، نو زموږ کار به ډېر اسان شي او هغه ملګري چې ما سره دي هغوی به په خلاص لاس تاسو سره د اصولو له مخې ودرېږي. متن مې ټول ورته ولوست (۲۱) موضوعات یې درلودل، ده په خورا دقت واورېد.

متن یې ډېر خوښ شو، ویې ویل یوازې په اوومه برخه (نا مشروع پانګه) کې وروستۍ جمله که حذف شي ښه به شي: ((په دویم ګام کې دې د دوی ناقانونه مادي شتمنۍ تصفیه شي او د اثبات په حالت کې دې دا پانګه بېرته د بیت المال برخه شي.))

داکټر صیب وویل دا په راتلونکو پنځو کلونو کې ممکنه نه ده او که موږ په دې دوره کې په دې خبرو ټینګ ودرېږو، نو دا ټول سره یو ځای کېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکلات هم راپیدا کېږي او د سرمايې فرار هم رامنځته کېږي. نو دا نور پنځه کاله وخت غواړي.

په نهم عنوان کې ((پوزېشن او اپوزېشن)) کې يې هم يوه ملاحظه لرله. د دې عنوان دويمه فقره داسې وه: ((سياسي مخالفين بايد د سياسي اپوزېشن په توګه له حکومته بهر وساتل شي. نه لکه د تېرو (۱۳) کلونو په شان چې يوه ډله هم په حکومت کې واکمنه وه او هم يې د سياسي اپوزېشن تمثيل کاوه، موږ د يوه کرکتر ظاهراً دوه متضاد نقشونه نه شو منلای)) ډاکټر صيب وويل: دا وروستی پروګراف د سولې او پخلاينې بهير سره څه ناڅه تضاد لري؛ که موږ پر دې محتوا ټينګ ودرېږو، نو بيا مخالفين نه شو قانع کولای چې سوله ومني او حکومت ته راشي، موږ بايد د سولې بهير عملي کړو، نو دا جمله بايد اصلاح شي، دا جمله مو په ګډه په دې ډول اصلاح کړه: ((که سياسي مخالفين د حکومت، د سولې او ثبات د بهير

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـړي شي، نـو بيـا پـه حکومـت کـې دننـه او لـه حکومتـه بهـر د سياسـي اپوزېشن بڼه نه شي خپلولای.»

نورې ټولې برخې ډاکټر صيب سل په سلو کې تائيد کړې، ما ورتـه وويـل که په املا او انشاء کې څه تېروتنه وي او يا هم محتوا کې، کولای شې، بدلون په کې راوړې، هغه وخندل، ويې ويل: «ستا په متن کې څوک ګوتې وهلای شي،» پر متن توافق وشو او ويې ويل، دا سمون پـه کې راوړه، سبا شپه به بيا کېنو.

د شپې لس بجې بيا د ډاکټر صيب پـه کـور کـې وعـده وه. دا شـپه ډاکټـر صيب په يوه مناظره کې مصروف شو، له همغه ځايه يې راتـه سـکرتر زنګ وواهه چې ډاکټر صيب همدا اوس په مناظره کې دی، ماتـه يې وويـل چې تاسو ته احوال درکړم، سبا شپه به پر همدې وخت پـه کـور کـې ګـورو. سبا شپه پر ټاکلي وخت ورغلو، دا ځل ما د پخواني متن د سمون تر څنګ يـوه بله پاڼه هم ليکلې وه. پـه دې کـې مې د کمپاين شرايط واضيح کـړي وو. مـوږ کمپـاين تـه (د ملت نجات) کمپـاين نـوم ورکـړی و او غوښـتل مـو پـه خپلواک ډول کې يې وکړو. ډاکټر صيب ته مې وويل چې زموږ فکر د نـورو په انډول ازاد، مالګه اومرچ مو هم يو څه زيات دي، ستاسو پـه دې مرکـزي دفتر کې ځينې داسې اشخاص شته چې نـه يې مـوږ خوښېږو او نـه زمـوږ خوښېږي، خو ځرنګـه چې د ولسمشری ټاکنې يـوه ملـي مسـله ده، د يـو شخص او تنظيم په وس پوره نه ده، نو په دې خاطر چې اختلافـات پيـدا نـه شي، موږ غواړو په مستقل ډول کمپاين وکـړو، پـه خپـل لګښـت يـې وکـړو او په زغرده يې وکړو. د ملت د نجات کمپاين طرحه په دې ډول وه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان ملي تحریک

د ملت د نجات لپاره د کمپاین دفتر

(نجات)

- دا دفتر په ازاد او مستقل ډول فعالیت کوي.
- ددې دفتر اصلي موخه داده چې ملت له بحرانه وژغوري او واک ته د ډاکټر اشرف غني په رسونه کې مرسته وکړي.
- د ملت د نجات لپاره د کمپاین دفتر د خپلو کارونو لپاره نوې اغېزمنې لارې چارې او میتودونه کاروي.
- د ملت نجات لپاره د کمپاین دفتر به په مهمو مسایلو کې د ډاکټر اشرف غني د انتخاباتي کمپاین له دفتر سره اړیکي ساتي، خو دا اړیکي به د دفتر له مشر او خپله له نوماند سره وي.
- د نجات دفتر خپل مالي لګښتونه په خپله پوره کوي، که چېرې د کمپاین رسمي دفتر له هغه سره مرسته وکړي، ردوي یې نه.
- د نجات دفتر په ولایتونو کې د کمپاین له رسمي دفتر او نورو ژبورو شخصیتونو سره اړیکي ټینګولای او همکاري ورڅخه غوښتلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د نجات کمپاین او د کمپاین رسمي دفتر کولای شي یو بل ته وخت پر وخت لازمې مشورې ورکړي، د نجات دفتر غړي چې د ملی تحریک له خوا یې لارښوونه کېږي، کولای شي، په رسنیو کې ددې دفتر په استازۍ خبرې وکړي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي له دریځه ملاتړ وکړي، خو د نجات دفتر د غړو هر ډول خبرې او څرګندونې به د نوماند د رسمي دریځ او د کمپاین د رسمي دفتر او نظر د څرګندونې مانا نه لري.
- د نجات دفتر به هڅه کوي چې ټول هغه مشروع وسایل، لارې چارې او امکانات وکاروي چې قانون ورته اجازه ورکوي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي د بریالیتوب لپاره ګټور تمامېږي.

هغه وویل: بښخي ورسره موافق یم، ما وویل: موږ دا کمپاین د دلوې پر (۲۷)مه چې له روسي ښکېلاکه د افغانستان د نجات ورځ ده، پیلوو. ده وویل: دا بختوره ورځ ده، پر همدې ورځ یې پیل کړئ. د اصلاح شوي متن د لاسلیک او نشر په باب مې هم غوښتنه وکړه، هغه وویل: متن سره زه سل په سلو کې موافق یم، خو د نشر په باب یې یوه ورځ نور هم وخت راکړه چې زه یې خپلو مشاورینو او ویندویانو سره شریک کړم، ځکه که اوس یې نشر کړو، هغوی خبر نه وي، نو بیا که رسنیو کې ورڅخه څوک پوښتنه وکړي، دوی ځواب ونه لري او ناخبره وي، ښه خبره نه ده، ما وویل که د نشر په باب ورسره مشوره کوې، ښه خبره ده، خو که د محتوا په باب ورسره مشوره کوې، نو زه نه غواړم چې ددې متن په باب هغوی پرېکړه وکړي، ځکه زه پوهېږم چې زه کومې قربانۍ ته حاضر یم، ستاسو مشاورین او ویندویان په هېڅ وجه هغو مره قربانۍ ته غاړه نه ږدي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه خو زه هغوی ته ددې صلاحیت نه ورکوم چې ددې متن په باب پرېکړه وکړي، هغه وویل: نه هېڅکله، هغوی په محتوا کې د ګوتو وهلو حق نه لري، زه چې څه وایم همغه کېږي. خو یوازې د نشر په باب یې له هغوی سره مشوره په کار ده، سبا ماښام به یې د نشر په باب پرېکړه وکړو. هم به یې درسره لاسلیک کړم، دوه کاپي یې راخخه واخیستلې، یو ځل بیا یې وویل: پر محتوا سل په سلو کې توافق دی، یوازې د نشر په باب به یې فکر وکړو چې څه وخت یې رسنیو ته ورکړو.

د همدې شپې پر سهار یو مخور شخصیت چې نه غواړم نوم یې دلته یاد کړم، سهار چای ته وبللم، د چای پر مهال یې راته وویل: څنګه شوه ډاکتر صیب سره توافق ته ورسېدلې؟ ما ورته پورتنۍ ټوله کیسه تکرار کړه، ورته مې وویل چې یوازې لاسلیک او د نشر وخت ته منتظر یو، نور ټول توافق موجود دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده راته وویل:که زه درڅخه یوه غوښتنه وکړم؟ منې یې؟ ما وویل: که معقوله وي ولې یې نه منم؟ ده راته وویل: مخکې تر دې چې زه درته خپله خبره وکړم، د منصور نادري کیسه به درته وکړم! منصور نادري خو پېژنې هغه له ډاکتر اشرف غني صیب سره نه په قوم کې شریک دی ان په مذهب کې هم سره جلا دي، یو خانداني سړی دی، د مال او جایداد خاوند دی، همدلته چې ته ناست یې همدلته ډاکټر اشرف غني ناست و او دغه بله خوا کې سید منصور نادري، د هغه د کورنۍ نور غړي او د ګوند اندیوالان یې. له ډاکټر اشرف غني سره د توافق او تفاهم خبرې وې، یو لیک یې له جېبه راوویست ډاکټر غني ته یې ورکړ، چې دا لاسلیک کړه، بیا موږ ستا ملاتړ ته حاضر یو، لیک کې طبعاً د هغوی غوښتنې، شرایط او د ډاکټر اشرف غني راتلونکي مسؤلیتونه لیکل شوي وو، داکټر غني پرته له دې چې لیکل ولولي، قلم یې راواخیست، کاغذ یې امضا کړ، بېرته یې سید منصور نادري ته ورکړ. سید منصور نادري مخکې تر دې چې کاغذ جېب ته کړي او یا یې خپلو نورو ملګرو ته ورکړي، کاغذ یې ټوټه ټوټه کړ او د اشرف غني مخې ته یې خطا کړ. ویې ویل، ما همدا غوښتل چې ته ما سره لوز وکړې، کاغذ ته هېڅ اړتیا نه شته، پښتون یو غیرتي قوم دی، لویه او سپله لري، د دوی قول قول دی او عمل یې عمل، نو زه ځکه دې کاغذ ته هېڅ اړتیا نه لرم، جېب ته یې لاس کړ، یو لک ډالر یې راوکښل، ډاکټر اشرف غني ته یې پر مېز کېښودل، ویې ویل داکټر صیب دا دې د لومړنۍ غونډې مصرف دی، نور په سر او مال درسره ولاړ یم.

نو اوس راځم دېته چې تاسو پر ډاکتر صیب د کاغذ د امضا ټینګار کوئ، هغه به څه فکر وکړي هغه نور چې راسره نه په قوم او نه په مذهب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریک دي، هغوی راباندې دومره باور کوي او خپل خلک رانه کاغذونه او تضمینونه غواړي، نو په دې خاطر درته وایم چې که ډاکتر صیب دا کاغذ درته امضا هم کړي ته یې پرې مه امضا کوه. بل ستاسو د شرایطو د نشر موضوع ده، کېدی شي دې کې ډېر ښه مسایل وي، خو بیا هم کېدی شي له یوې نیمې کلیمې څخه یې څوګونی تعبیر وشي، ډاکتر صیب سره اوس هر ډول خلک ملګري دي، کېدی شي ځینې برخې یې پر ځینو خلکو ښې ونه لګي، هغوی ترې ناوړه تعبیر وکړي. بله خبره دا ده چې ډاکټر صیب اوس په ډېر خراب موقف کې دی، ډېر د مجبوریت حالت دی، که هر څوک هغه ته هر ډول شرایط وړاندې کړي، کېدی شي د مجبوریت له مخې یې ومنې، خو دا به پر هغه سخت رواني فشار وي، که زما منې د نارینتوب خبره خو داده چې هېڅ ډول شرط پرې مه ږده، ډېر د نارینتوب کارونه دې کړي، راځه دا یو بل ګام هم پورته کړه، ورته ووایه چې هېڅ ډول شرط نه لرم، په نره درڅخه ملاتړ کوم دا نو بیا په هغه پورې اړه لري چې تر کامیابېدو وروسته څه کوي، خو تا به خپل کار تر سره کړی وي. ما چې د ډاکټر اشرف غني مجبوریت یو ځل بیا تر نظر تېر کړو او دا مې په ذهن کې تېره کړه چې ربښتیا هم څومره خلکو به پرې مشروع او نامشروع شرایط ایښي وي، نو د یاد ښاغلي مخور خبره راته معقوله ښکاره شوه، ما مخور ته وویل: زموږ شرایط سخت نه دي او نه د څوکۍ او موقف لپاره دي، بلکې د دې لپاره دي چې د ځینو نورو خلکو شرایط پرې له منځه یوسو او نشر مو هم د همدې لپاره غوښته چې موږ یوازې د ملي مسایلو په رڼا کې د ډاکټر صیب اشرف غني ملاتړ کړی دی، مخور صیب وویل، پوهېږم چې ستاسو هدفونه ملي دي، خو راځه د پورتنیو مجبوریتونو او دلایلو له مخې په اوسنیو حساسو شېبو کې ددې مسایلو له امضا او نشر

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه تېر شئ، بیا یې ماته وویل که موافق یې راځه ډاکټر صیب سره به یې هم شریکه کړو، ما وویل، سمه ده. ډاکټر صیب اشرف غني ته یې زنګ وواهه! تر سلام وروسته یې ورته وویل: یون صیب هم راسره ناست دی، هغه وویل: سلامونه مې پرې ووایه! بیا یې ورته وویل: ما یون صیب سره خبرې وکړې، هغه راسره موافق شو چې د هغو کاغذونو امضا او نشر ته اړتیا نه شته، دوی به خپل کارونه پیل کړي، داکټر صیب غني ورته وویل چې ټلیفون یون ته ورکړه. تر روغبړ وروسته یې له ما څخه ځانګړې مننه وکړه او خوښي یې څرګنده کړه او ویې ویل: د دلوې پر (۲۷)مه چې ډېره نېکمرغه ورځ ده خپل کمپاین پیل کړئ! بیا مو خدای پاماني وکړه.

اوس چې کمپاینونه ختم شوي، د ټاکنو د لومړي پړاو نتایج هم اعلان شوي او د دویم پړاو نتایج هم راروان دي زموږ تړونونه او شرایط هم چې یوازې د لوز په تار تړل شوي وو. اوس یې لاسلیک او نه لاسلیک، خپرول او نه خبرول، نه پر ټاکنیز کمپاین څه اغېز لري او نه هم پر نتیجه څه تاثیر لري، ښه به وي چې ددې لیکلي او توافق شوي متن ټوله محتوا کټ مټ دلته راوړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان ملي تحریک

Afghan National Movement

بسم الله الرحمن الرحیم

د افغانستان ملي تحریک، ګڼ شمېر افغان فرهنګیانو او ولسمشرۍ ته نوماند (دوکتور اشرف غني احمدزي) ترمنځ

ژمنلیک

ولس په دې خاطر یو ځانګړي شخص ته رایه ورکوي، چې د واکمنۍ پر مهال د دوی هیلې تمثیل او معقولې غوښتنې یې عملي کړي. نوماند د کمپاین پر مهال ولس سره ګڼ شمېر لوزونه او ژمنې کوي او ولس د همغو ژمنو پر بنسټ هغه ته رایه ورکوي، خو کله چې نوماند واک ته ورسي، خپلې ټولې ژمنې نه عملي کوي، یا یې عملي کولای نه شي او یا هم کله کله داسې پېښېږي چې د خپلې ژمنې او تګلارې ضد کارونه ترسره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځچاري، ځانخوښي، غوړه مالان او د واک مينان ترې راټول او د واکمن او ولس ترمنځ خورا لوی واټن رامنځته کړي. «د افغانستان ملي تحريک» او يو زيات شمېر افغان فرهنګيان د همدې پخوانۍ وېرې او تجربې پر بنسټ غواړي، د افغانستان د ولسمشرۍ لپاره له يوه مطرح نوماند ښاغلي (دوکتور اشرف غني احمدزي) سره يو داسې ليکلی پروتوکول ولري چې د هغه له مخې هم د نوماند، هم د افغانستان ملي تحريک، هم د افغان فرهنګيانو او هم د ولس هيلې او غوښتنې د منطق، تعقل، عدالت او تعهد پر داسې يو مستحکم تار تړلې وي چې هم دواړو خواوو ته د منلو وړ وي، هم د تطبيق قابليت ولري او هم د دواړو خواوو په وس پوره وي. خيالي، تصوري او له عملي واقعيتونو لرې غوښتنې او ناممکنې ژمنې نه عملي دي او نه هم د بحث وړ. هغه ژمنې او غوښتنې چې د افغانستان ملي تحريک يې لازمي او ضروري ګڼي او تر ډېره حده منطقي برېښي په لاندې ډول يې وړاندې کوي:

- **مدرسه او ښوونځی:** موږ له نوماند څخه د برياليتوب په حالت کې غواړو، د کلي او ښار واټن، د ملا او معلم تضاد، د هوجرې او مسجد فاصله او د ښوونځي او مدرسې واټن چې د پېړيو پېړيو ناسمو مناسباتو زېږنده دي او زموږ ټولنې ته يې ستر خطرونه متوجه کړي، دې مسايلو ته بايد جدي پاملرنه وکړي او له معقولو لارو دا ستونزې حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **پوځ**: د افغانستان امنیتي سکتور په تېرو (۱۳) کلونو کې پر قومونو او تنظیمونو وېشل شوی، موږ په بشپړه ډول د ناپېیلي، ناتنظیمي او په ربښتینې مانا د یو ملي پوځ د سمون او جوړېدو غوښتونکي یو.

- **د اکثریت او لږکیو حقوق**: موږ په افغانستان کې د فردي مساوات غوښتونکي یو، هر افغان له بل افغان سره مساوي حقوق لري، که څوک د قومونو پر اساساتو او تمایلاتو د څوکیو د وېش هیله او غوښتنه لري، د هغو مخه باید ونیول شي، فردي لیاقت او کفایت د استخدام لپاره تر ټولو ښه اصل دی، خو که بیا هم د تېر په څېر څوکۍ د قومونو د مشارکت تر شعار لاندې وېشل کېږي، نو په دې کې بیا موږ د قومونو د شمېر په تناسب ددې غوښتنې تطبیق غواړو، دلته باید د تساوي او تناسب دواړه اصله په پام کې ونیول شي.

- **استازې**: روسانو د افغانستان د اشغال پر مهال د قومونو د مشارکت په نومونو د څوکیو د وېش لړۍ پیل کړه، دا لړۍ تر دې دمه دوام لري، په دې تېر (۳۵) کلن بهیر کې بیا د پښتنو په استازۍ هغه څوک غوره کېدل چې نه یې پښتو زده وه، نه یې ورسره لېوالتیا لرله او ان تضاد یې ورسره درلود. دا لړۍ اوس هم دوام لري. موږ په هېڅ وجه دا حالت نه شو زغملای، چې د پښتنو په نامه ناست واکمن دې د نورو پښتنو ضد کړیو له خوا غوره او پر پښتنو دې تحمیل شي.

- **اداري واحدونه**: تر (۱۳۵۹) ل کال وروسته په افغانستان کې د سیاسي او قومي ملحوظاتو له مخې یو شمېر اداري واحدونه جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي. مور په افغانستان کې د نفوسو، جغرافيا او ټولنيزو خدماتو د څرنګوالي له مخې د اداري واحدونو د سمون غوښتونکي يو.

- **د بيان ازادي**: په تېرو (۱۳) کلونو کې د بيان ازادۍ تر يوه حده وده وکړه، خو دا ازادي تر ډېره حده د زورواکو له خوا وکارېدله، د بيان د ازادۍ په نامه يو شمېر داسې رسنيز مرکزونه جوړ شول، چې په څرګند ډول يې د افغانستان د ملي ګټو پر ضد کار کاوه، يو شمېر هېوادونو په تېره بيا ايران په مستقيم ډول د ځينو رسنيو سياسي، مذهبي او مادي ملاتړ وکړ. مور د بيان داسې ازادي غواړو، چې د هېواد ملي ګټې خوندي کړي، نه د ګاونډيو. مور له راتلونکي حکومته غوښتنه کوو، چې د پرديپالو او هېوادپالو رسنيو ترمنځ د تشخص سره کرښه راکاږي، د مزدورو رسنيو د فعاليت مخه ونيسي او د پرديو د کلتوري يرغل مخه ډب کړي.

- **ژبني محروميتونه**: له پېړيو پېړيو راهيسې په افغانستان کې ژبنی محروميت او محکوميت روان دی. د (پښتو، ازبکي، پشه يي، پاميري او ځينو نورو ژبو) ويونکي له خپلو حقه حقوقو څخه محروم دي. مور له راتلونکي ولسمشر څخه غواړو چې ددې محروميت د ختمولو لپاره معقوله او جدي مبارزه وکړي.

- **نامشروع پانګه**: په تېره يوه لسيزه کې يو زيات شمېر جنګسالارانو، زورواکو، تنظيمواکو او نورو چالاکو اشخاصو له ببلابېلو نامشروع او د بيت المال د لوټ او تالان له لارې زياته نامشروع پانګه پيدا کړې، ددې پانګې د ساتنې او زياتونې لپاره نورو نامشروع کارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته لاس غځوي. موږ غواړو په لومړي ګام کې د دې ډول اشخاصو د نورو نامشروع هڅو مخه ونیول شي.

- **متوازنه وده:** موږ په ټول افغانستان کې د متوازنې، فرهنګي، ټولنیزې او اقتصادي ودې غوښتونکي یو، موږ غواړو هر افغان ته خدمات په مساویانه ډول ورسېږي. د ټولو هغو قوانینو او عملیو د لغوه کېدو غوښتونکي یو چې د تساوي دې اصل ته زیان رسوي، موږ وروسته پاتې سیمو ته تر هغه وخته د مثبت توپیر غوښتونکي یو چې د هېواد له نورو پرمختللو سیمو سره یې په ټولو برخو کې د ژوند کچه برابره شي.

- **پوزېشن او اپوزېشن:** موږ له اوسني نوماند او راتلونکي احتمالي ولسمشر څخه ددې غوښتونکي یو چې د کمپاین پرمهال ټول اسلامي، افغاني او ملي اخلاق په پام کې ونیسي، له داسې الفاظو او حرکاتو څخه کار وانخلي چې په ملت کې د انتخاباتو له امله د ملي نفاق او ټولنیز درز سبب شي او د حاکمیت پر مهال ورڅخه په ټینګه غواړو چې د خپلو انتخاباتي مخالفینو غږ له عادي مخالفو رایه ورکوونکو څخه وانه خلي، بلکې عادي رایه ورکوونکي د خپل وجود یوه برخه وګڼي او د خپلو ملاتړو په شان یې له خپلو ټولو مدني حقوقو څخه برخمن کړي. سیاسي مخالفین که د حکومت،د سولې بهیر او ثبات غړي شي نو بیا په حکومت کې دننه او تر حکومته بهر د سیاسي اپوزېشن بڼه نه شي خپلولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي هويت: په تېرو (۳۵) کلونو کې د افغانستان او افغان ولس د ملي هويت او ملي وحدت پر ضد زياتې هڅې شوي. ځينې ډلې غواړي په افغانستان کې د ملي وحدت او هويت لپاره نوي او تصنعي تعريفونه وړاندې کړي، ان د (افغان) کلمه هم مسخه کوي او شکلي بدلون په کې راولي.

که چېرې او سني دولت د هويت په تذکرو کې د (دين) او (ملت) ستونونه ونه ليکل او د دين د ستون په مقابل کې يې هر مسلمان افغان ته د (اسلام) او د دې هېواد د هر وګړي لپاره د (افغان) کلمه ونه ليکله، نو له راتلونکي دولته غواړو چې هم د هويت په تذکرو کې د اساسي قانون له محتوياتو او احکامو سره سم ضرور د (اسلام) او (افغان) د تثبيت لپاره د (دين) او (ملت) ستونونه وليکي او په دې ډول خپل اسلامي او ملي مسوليت ادا کړي او هم د افغان ضد او ملت ضد ډلو ټپلو او اشخاصو پر وړاندې ټينګ ګامونه پورته کړي.

- **د ډيورنډ کرښه**: يو شمېر کورنۍ او بهرنۍ ډلې ټپلې شته چې غواړي په زور، فشار، چل او فريب د ډيورنډ منحوسې کرښې ته رسمي بڼه ورکړي. موږ له راتلونکي حکومته غواړو تر هغه وخته چې ټول افغان ملت په بشپړ ډول سوکاله شوی او پر خپلو پښو نه وي ودرېدلی، پر دې ډول مسايلو هر ډول بحث ته داخلېدل د افغان ولس پر زيان تمامېږي. د افغان ولس له نظره دا کرښه د استعماري دورې يوه جبري کرښه ده او په هېڅ وجه افغان ملت ته د منلو وړ نه ده، حکومت بايد په دې برخه کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت ترځنګ ودربږي، نامشروع سیاسي امتیازونو او یا هم ناوړه فشارونو ته غاړه کېږدي.

- **سرشمېرنه:** سرشمېرنه سره له دې چې یوه بشري موضوع ده، خو په افغانستان کې له دې موضوع څخه یوه جنجالي سیاسي موضوع جوړه شوې ده. موږ له راتلونکي حکومته غواړو چې په افغانستان کې د بشپړ امن په حالت کې دې یوه داسې دقیقه او هر اړخیزه سرشمېرنه ترسره شي، چې د هېڅ سر په کې له شمېره پاتې نه شي او د هېڅ قومي یا ټولنیز هویت په کې د بل په نامه نه شي او نه یې هویت مسخه شي. موږ ددې کار لپاره د سرشمېرنې د ادارې پر بشپړ ناپېیلتوب ټینګار کوو او د مغرضو لرې او نږدې هېوادونو د هر ډول مداخلو مخنیوی غواړو.

- **انتقالي عدالت:** له (۱۳۵۷) ل کاله بیا تر (۱۳۹۲) پورې د بېلابېلو ډلو، ټوپکمارو، ټوپکسالارانو، تنظیمواکو او بهرنیانو له خوا په ملیونونو افغانان شهیدان شوي دي، دا لړۍ لا اوس هم روانه ده، موږ له راتلونکي حکومته غواړو چې د ولس د تسکین لپاره د هغوی د قاتلانو د تشخیص، تثبیت او نورو ظلمونو د مخنیوي لپاره معقوله حل لاره پیدا کړي. د انتقالي عدالت پلوی وکړي. غچ اخیستنه هم د حل لاره نه ګڼو او په مقابل کې زورواکو ته امتیاز ورکول هم د عدالت خلاف کار ګڼو. موږ غواړو چې د ملي او نړیوالو اصولو په رڼا کې دې د انتقالي عدالت د پلي کېدو لپاره هڅه او هاند وشي.

- **بهرني ځواکونه:** که چېرې د راتلونکي حکومت په بهیر کې بهرني ځواکونه د هر عامل، دلیل او قانون په وجه دلته مېشته وي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ له حکومته غواړو په هېڅ وجه دوی ته اجازه ور نه کړي، چې د افغانستان په کورنیو چارو کې لاسوهنه وکړي، د هېواد په ټولنیز او قومي تناسب کې د مداخلې هڅه وکړي او یا هم د قدرت نوې تصنعي سرچینې رامنځته کړي.

- **بهر مېشتي افغانان**: د هېواد د نفوسو نږدې یوه پر پنځمه برخه د بېلابېلو عواملو له امله له هېواده بهر مهاجرت ته اړ شوې ده. موږ له راتلونکي حکومته غواړو له ټولو ممکنو او عملي لارو چارو څخه د هېواد د برخلیک په ټاکلو، ودې او پرمختګ کې د بهر مېشتو افغانانو له تجربې، انرژۍ، تفکر او مشورې څخه ګټه واخلي.

- **هېواد مېشتي کډوال**: د بېلابېلو جنګونو، زورواکیو، سیمه ییزو رقابتونو او نورو عواملو له امله یو زیات شمېر افغانان د هېواد په داخل کې له یوه ځایه بل ته کډه شوي، ځمکې او جایدادونه یې غصب شوي، راتلونکي حکومت ته په کار دي چې ژر تر ژره دې ناورین ته د پای ټکی کېږدي. هر څوک خپلې مېنې کې مېشته او هر څوک بېرته د خپل جایداد خاوندان کړي.

- **جندر**: موږ په هېواد کې د جنسیتي توپیرونو له مخې د امتیازاتو د ورکړې د ټولو ناوړه دودونو د له منځه تللو غوښتونکي یو. له حکومته غواړو چې په راتلونکي کې د ښځو او نرو د طبیعي او حقیقي حقوقو د تساوۍ لپاره د شعاري تظاهر پر ځای عملي ګامونه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **سوله او ثبات:** په افغانستان کې د عادلانه سولې او ثبات د ټینګښت په خاطر له نوماند او راتلونکي حکومته غوښتنه کوو، چې د سولې د بهیر پر تېرو ناکامو تجربو او شعاري هڅو درنه تېره کېږدي. د سولې لپاره یو عادلانه، شفاف او ناپیېلی میکانیزم جوړ کړي، د حکومت د غښتلتیا او د سولې د بهیر د چټکتیا له لارې دې د سولې د ټینګښت لپاره لاره اواره کړي.

- **ځواکمني:** د جګړې په بهیر کې په ملیونونو افغانان معلول او له سختو کړاوونو سره مخامخ شوي، ددې مصیبت ځپلي قشر د بیا ځواکمنۍ او په ټولنه کې د هغو د فعال حضور او اشتغال لپاره باید ځانګړې پاملرنه وشي.

- **اشتغال:** حکومت او په ټولیز ډول دولت باید د اشتغال له زاړه او دودیز جوړښته راووځي، ټول ولس باید د دولت پر اوږو بار نه وي او دولت د ولس پر اوږو. دولت باید د وخت له نویو غوښتنو سره سم د نویو کاري فرصتونو او اشتغال لپاره نوې لارې چارې ولټوي.

د پورتنیو غوښتنو ترڅنګ د افغانستان ملي تحریک له حکومت څخه غوښتنه کوي، چې خپل هغه مکلفیتونه او دندې په ښه ډول ترسره کړي، چې د یوه حکومت مسولیت ګڼل کېږي، ضرور نه ده چې دلته د هغو ټولو یادونه وشي.

د افغانستان ملي تحریک رسمي غړي، فرهنګیان او د ملي تحریک د فکر پلویان له نوماند سره ژمنه کوي چې که نوماند د پورتنیو ملي غوښتنو د منلو او بیا د هغو د عملي کولو په برخه کې لیکلې ژمنه وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ملي تحریک، یو زیات شمېر افغان فرهنګیان او د ملي تحریک د فکر یو زیات شمېر مینوال به یې له کوم امتیاز او معوضې پرته ملاتړ وکړي او د کمپاین په چارو کې به ورسره په زړه پورې مرسته وکړي.

یادښت: که په پورتنیو یاد شویو برخو او موادو کې هره برخه او یا هره ماده د هېواد او ملت د ملي ګټو خلاف وي، هر لوري کولای شي، هغه په پام کې ونه نیسي او له تطبیق څخه یې ډډه وکړي. ددې ترڅنګ نورې هغه ضروري برخې چې په دې ژمنلیک کې یې یادونه نه ده راغلې، خو هېواد او ولس ته په ګټه دي، دواړه خواوې تر خپله وسه د هغو تطبیق خپل مسولیت ګڼي.

په درناوي

پوهنوال محمد اسمعیل یون	دوکتور اشرف غني احمدزی
دا افغانستان ملي تحریک په استازي	د افغانستان د ولسمشرۍ نوماند د

کله چې موږ د دلوې پر (۲۷)مه نېټه (د ملت نجات) کمپاین پیل کړ، نو د ګټو هېوادوالو د هر کلي سبب وګرځېد، په دې ورځو کې مې یو ځل له ډاکټر صیب سره د هغه په کور کې د سهار چای پر وخت وکتل، کارونه ډېر، وخت کم او حالات حساس وو. ډاکټر صیب اشرف غني وویل: امنیتي ګواښونه ډېر دي، نو که څه پېښه وشوه (هدف یې دا و که خدای نا خواسته دی له منځه ولاړ) نو تاسو (موږ) جنجال مه جوړوئ چې خدای مه کړه د افغانستان ثبات ته زیان ونه رسېږي، ماته یې وویل قول راکړه چې تر اخره

(c) ketabton.com: The Digital Library

به راسره ودرېږي او که څه پېښه وشوه جنجال به نه جوړوئ چې افغانستان بحران ته لاړ نه شي، د افغانستان مخالفین غواړي چې په لوی لاس افغانستان بحران ته بوځي، ما ورته لاس ورکړ، ما وویل، ډاکټر صیب تر اخره درسره ولاړ یو، تر مرګ پورې، ان تر دې پورې چې که ته هم د ډاکتر عبدالله عبدالله خواته لاړې، نو موږ ستا مخالفت هم کوو، موږ تر هغه حده د عبدالله عبدالله د ټیم مخالف یو چې که ته هم ورسره یو ځای شې، زموږ مخالفت او مبارزه کې به کمی رانه شي. پاتې شوه د بحران خبره، که دوی تاته هر ډول زیان ورسوه، نو د هر ډول جنجال د پېښېدو احتمال شته، هر ډول مظاهره ایستلای شو او مقابل لوري ته هر ډول جنجال جوړولای شو. موږ هغسې نه یو چې لاس تر زنې کېنو او مخالفین مو چې یوه څپېړه وهي، موږ بل مخ هم ورواړو، څپېړې ته په څپېړه، سوک ته په سوک، مظاهرې ته په مظاهرې ځواب وایو، بحران هغه وخت ختمېږي چې د بحران عوامل، عناصر او دلایل له منځه لاړ شي. تر همدې لنډو خبرو، هغه امنیتي جلسې او موږ د کور پر لوري رهي شولو.

زموږ کمپاین ښه په درز کې روان و. په لنډه موده کې مو تر لسو زیاتې داسې غونډې جوړې کړې چې د ټلویزیون له لارې خبرې شوې او په لسګونو نورې داسې لویې او وړې غونډې چې د ټلویزیون څپو ته ونه رسېدې. په کابل کې مو د یوې لویې او ښېښانه غونډې ترتیباب ونیول، همدا مهال و چې د اصلي مخالفینو، فرعي مخالفینو، غوړه مالانو او نورو حساسیتونه راوپارېدل. د ډاکټر صیب د کمپاین په مرکزي دفتر کې د ورځې په نرخ اعیار غوړه مالان، په ارګ کې واکمن او نورې کړۍ ټولې لاس په کار شوې چې زموږ د کمپاین مخه ونیسي. دوی تر وروستي حده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هڅه وکړه چې د افغانستان ملي تحریک او په خپله د ډاکتر اشرف غني تر منځ درز او ټکر رامنځته کړي. زموږ ټلیفوني اړیکي چې مخکې تر دې په ساعت کې تامېنېدل، هم قطع شول او ملاقاتونه هم. دا مهال نو ملي تحریک په څو جبهو کې جنګېده، د ډاکتر اشرف غني په دفتر کې د غوړه مالانو، د تاریخ تېرو تنظیمونو د کلیشه يي څېرو، د نویو جوړ شویو، په اصطلاح شوراګانو او ګوندونو چې د طبیعي ودې وس یې نه درلود او د ډاکتر اشرف غني دفتر یې د ځان د تبلیغ لپاره ښه وسیله ګڼله، یو شمېر متعصبو اشخاصو چې اوس یې د قومي سهم له امله په مرکزي دفتر کې ځای نیولی و، ځان غوښتونکو عناصرو او نورو یو شمېر اشخاصو چې د خپل شخصیت د تثبیت له بحران سره مخامخ وو، دې ټولو د ملي تحریک او شخصاً زما پر ضد تبلیغات پیل کړل، د ډاکټر عبدالله ټیم او د پاتې نورو کاندیدانو ټیمونه خو لا پر ځای پرېږده. موږ د ډاکټر اشرف غني پر مجبوریتونو هم پوهېدلو چې ان د دفتر سکرتران او نور رابط اشخاص یې هم په بېلابېلو ډلو پورې تړلي دي، خو بیا هم موږ خپلې مبارزې ته دوام ورکړ. تر کمپاین وړاندې د ارګ د بېلابېلو واکمنو اشخاصو له خوا پر ما زیات فشار راوړل شو چې د «زلمي رسول ملاتړ وکړم» خو کله چې ما دا کار ونه وکړ، نو هغوی هم پر اشرف غني فشار راوړ چې له ما سره خپل اړیکي پرې کړي.

د ارګ او یو شمېر نورو کړیو هدف دا و چې په ټاکنو کې ملي انګېزه کمزورې کړي، د تحریک له خوا دده ملاتړ کمزوری شي او اصلي رقیبو ډلو چې لا مخکې تر مخکې ځان د قومي انګېزې تر شا پټ کړی و، هغو ته لاره اواره شي. ان د ډاکټر اشرف غني احمدزي یو شمېر ځان خوښو او کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجربه ویندویانو هم زموږ پر ضد تبلیغات وکړل، خو موږ د ملي مصلحت له مخې له ټولو ستونزو او ځان ته د زیاتو تاوانونو او زیانونو له اړولو سره سره بیا هم خپل کمپاین ته دوام ورکاوه، د ټاکنو لومړی پړاو په همدې جنجالونو کې تېر شو. بیا مې هڅه وکړه چې له ډاکټر اشرف غني سره تماسونه ټینګ کړم، خو ټلېفونونه د همغو ډلو په لاس کې وو چې ډاکتر اشرف غني یې په لومړي پړاو کې له هغه برخلیک سره مخامخ کړی و. په نا مستقیم ډول د ډاکټر صیب غني له خوا ځواب راغی چې په یوه مناسب ځای کې به کېنو، د ښاغلي اتمر صیب په کور کې دوه په دوه کېناستو، ما ټول مشکلات د ارګ توطیې او دده په دفتر کې د غوړه مالانو او زما د مخالفانو د توطیې اصلي رنګ او زنګ ورته تشریح کړ او همدرانګه د دویم پړاو لپاره ترتیبات. ده وویل: زه پر ټولو نزاکتونو پوهېږم، خو ټول مشکلات اوس نه شم حلولای، دا ټولې خبرې شته خو اوس به اوسنیو مشکلاتو ته پام کوو. ما خپل پلان ورته تشریح کړ، ده راته وویل له (A) څخه تر (Z) پورې ستاسو خبرو سره موافق یم. ته خپل کار کوه خبره به یوازې ما او تاسره وي. هېڅوک زما په نمایندګۍ ستا په باب پرېکړه نه شي کولای او نه زما په استازۍ ستا په باب څه ویلای شي، که څه یې ویلي وي، هغه د هغوی خپل شخصي نظر دی، ما سره ستاسو خپل ځای دی، که اینده کې څه مشکل و او یا بله خبره وه د اتمر صیب له لارې به په تماس کې یو. ټلېفونونه هم مصمون نه دي، نو ځکه ډېر باور پرې په کار نه دی.

په دویم پړاو کې موږ د نورو هېوادوالو په څېر خپلې هلې ځلې څو ځله زیاتې کړې او نتیجه هغه شان شوه چې ټولو هېوادوالو ته څرګنده شوه. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې تر دویم پړاو ټاکنو وروسته څه وشول، اوس غواړم پر هغو لنډه رڼا واچوم.

د اصلاحاتو او همپالنې ټیم اعتراض: د دویم پړاو نتیجې لا نه وې اعلان شوې، د ټاکنو د ورځې د ماښام تر شپږو-اوو بجو د اصلاحاتو او همپالنې ټیم د بریا هیله او اراده لرله، خو کله چې د شپې ناوخته خپلو ناظرینو ورته راپوروونه ورکړل، نو له همغې شېبې اعتراضونه پیل شول. دا اعتراضونه له بایکاټ، ګواښ، وړاندیز او تازه تازه غوښتنو سره مل وو. ځینې انتقادونه او غوښتنې د قانون له چوکاټه دومره بهر وو چې ساری یې هېچرې نه دی لیدل شوی. د اصلاحاتو او همپالنې ټیم غوښتنې ورځ تر بلې دومره اوږدې شوې چې له تسلسله خبره ووته او لایتناهي بڼه یې غوره کړه.

د تحول او تداوم ټیم غبرګون: د ښاغلي عبدالله عبدالله د ټیم د اعتراضونو پر وړاندې د تحول او تداوم ټیم غبرګون دومره سست او په هېڅ حساب و چې فکر نه کېده دوی هم د ټاکنو کوم طرف وي. همدې پټ غبرګون د ډاکټر عبدالله عبدالله د ټیم تبر ته لاستی ورکړ او غوښتنې یې نورې هم پورته شوې، په یوې غوښتنه پسې بله او بلې پسې بله رامنځته شوه. د ولس د رایو ملاتړ چې د تحول او تداوم ټیم یوه اساسي دنده وه، سیاسي معاملې، ګڼو لاسوهنو او نړیوال منځګړتوب ته لاره خلاصه کړه.

نړیوال منځګړیتوب: لومړی منځګړیتوب د ملګرو ملتو له خوا پیل شو ، د ملګرو ملتو او ولسمشر کرزي په غوښتنه او ټینګار ښاغلي ضیاء الحق امرخېل استعفی ورکړه، خو هغه وخت وویل شول چې دا د ډاکټر عبدالله عبدالله د ټیم یوه اساسي غوښتنه ده، تردې وروسته چې هر ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې مطرح کېږي، هغه به نه منل کېږي، خو د امرخېل تر استعفى وروسته د عبدالله عبدالله ټیم غوښتنو نور هم زور واخیست، د اروپایي اتحادیې ناظرینو چې ټول شمېر یې تر (۱۵) تنو نه زیاتېده او د همپالنې ټیم سره یې پخوانۍ خواخوږي درلودله، د هغوی نظر د اصلاحاتو او همپالنې د ټیم غوښتنې نورې هم پورته کړې. څومره چې ملګرو ملتونو تارسستوه. د عبدالله عبدالله د ټیم غوښتنې زیاتېدلې، خو کله چې ملګرو ملتونو د یاد ټیم اکثره غوښتنې ومنلې او خپله طرحه یې وړاندې کړه،هغو بیا هم دا طرحه ناقصه، معیوبه او نیمګړې وبلله.

د امریکا متحده ایالاتو منځګړتوب: کله چې خبره بحران ته ورسېدله او بحران لا پسې ګرم شو، نو د امریکا متحده ایالاتونو منځګړتوب ته راودانګل، د امریکا د بهرنیو چارو وزیر او پخوانی سناتور چې په امریکا کې د زیات نفوذ خاوند و، ددې لانجې د اوارې لپاره ظاهراً دواړه کاندیدان سره څنګ په څنګ کښنول، شفافیت او د رایو بیا څېړنې او شمېرنې ته یې ژمن او اړ کړل. د ښاغلي جان کیري ماموریت که څه هم د انتخاباتي کړکېچ د ختمولو لپاره یو داسې لومړی فشاري ګام و چې له قانون سره همغاړی نه و د فزیکي ټکر مخه یې ونیوله، خو لا هم ډېر مسایل وو چې تشریح ته یې اړتیا لرله.

د رایو بیا څېړنه او شمېرنه: د ټاکنیز بهیر د رڼاوي لپاره د رایو بیا شمېرنه او څېړنه ډېره مهمه ده، هغه هم د نوماندانو د منلو په تضمین، خو په پیل کې ټولو سره اصلي خبره دا وه، چې دا څېړنه به د کوم قانون، معیار او کومو اصولو له مخې کېږي، د هغوی اصولو، معیارونو یا قوانینو له مخې چې ټاکنیز کمیسیونونه پرې خپلې چارې پر مخ بیایي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصول د افغانستان ملي شورا منلي او تصویب کړي دي او همدا اوس نافذ دي. که د هغو غوښتنو، وړاندیزونو او معیارونو پر اساس چې نوماندان یې وړاندې کوي او یا هم هغه اصول چې د ملګرو ملتو دفتر یې وړاندې کوي. دې کې کومو اصولو او قوانینو ته ترجیح ورکول کېږي؟ دا همغه پوښتنه وه چې اساسي ګڼل کېدله، که د کاندیدانو او ملګرو ملتو غوښتنې یا وړاندیزونه د ټاکنیزو اصولو خلاف وي او بیا همدغو غوښتنو ته ترجیح ورکړل شي، نو ټاکنیز کمیسیونونه او قوانین بیا څه مانا؟ او که ټاکنیز اصول منل کېږي، نو دې نورو وړاندیزونو ته څه اړتیا ده؟

که چېرې په ټاکنیزو قوانینو کې د تقلب، تخلف، سرغړونې تعریف شوی وي، نو بیا خو بل تعریف ته اړتیا نه شته او که چېرې د یادو موضوعګانو په باب نوي تعریفونه بل ډول وي، نو د دوو تعریفونو ټکر به څنګه له منځه ځي؟

د ساري په توګه که په یوه انتخاباتي محل کې د ښځو رایې تر نرو زیاتې وي، هغه د کوم قانون له مخې باطلېږي، که د ښځو رایو د زیاتون په وجه د هغو رایې باطلېږي او بیا بل ځای کې ښځې اعتراض وکړي چې ولې په دې محل کې د نرو رایې تر ښځو زیاتې استعمال شوي، نو د هغو د بطلان خبره به څنګه کېږي، ایا هغه هم په همدې فورمول کې راځي که نه؟ او که نه راځي دا خو د اساسي قانون له روحیې سره چې ښځې او نر دواړه مساوي الحقوقه ګڼي، خلاف کار دی، آیا دا خبره په ټاکنیزو قوانینو کې راغلې ده که نه او یا دا چې په یوه محل کې یو کاندید تر (۹۳) (۹۵) او یا (۹۹) فصیدو زیاتې رایې ګټلې وي، هغه دې باطلې شي. دلته هم دا پوښتنه مطرح کېږي چې آیا تر دې (۹۳) فصیدو زیات خلک تر (۷) فصیدو کمو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو قرباني شي او یا کومه بله عادلانه لاره هم شته که نه؟ تر ټولو مهمه دا چې دا بطلان په ټاکنیزو قوانینو کې راغلی او که نه او یا تر دې دمخه د هېواد پر تېرو ټاکنو دا فورمول تطبیق شوی او که نه؟ بله مهمه خبره دا ده چې د نړیوالو معیارونو یادونه هم کېږي، دلته دوه خبرې مطرح کېږي ایا نړیوال معیارونه او اصول د افغانستان له اصولو سره همغاړي دي او که په ټکر کې دي؟ که په ټکر کې وي کوم یو ته ترجیح ورکول کېږي؟ بله خبره دا ده چې ایا دافغانستان انتخاباتي چاپېریال له نړیوال انتخاباتي چاپیریال سره برابر دی که نه؟ او که خبره داسې ده چې معیارونه نړیوال وي او چاپیریال افغاني، که خبره معکوسه شي څه به وشي چې که یو هېواد له همداسې افغاني چاپېریال سره مخامخ شي او بیا پرې نړیوال معیارونه تطبیق شي، نو څو سلنه به تطبیق شي، ایا د نړیوالو اصولو له مخې په هغه سیمه کې چې د اور باران اوري، ټاکنې ترسره کېږي؟ ښې او رڼې ترسره کېږي؟ که نه اول چاپېریال برابرېږي او بیا اصول تطبیقېږي، خیر په هر ډول ددې خبرو لنډیز دا دی چې زیات شمېر خلکو هیله لرله چې بیا شمېرنه او بیا څېړنه باید د افغانستان د ټاکنیزو قوانینو په رڼا کې ترسره شي، نوره هره بله نوې نسخه د افغانستان د قوانینو مسخه کول دي.

خو د اصلاحاتو او همپالنې ټیم د رای شمېرنې او بطلان لپاره خپل خپل معیارونه غوره کړل، بیا پر (۱۶) مادو توافق وشو، خو بیا هم ډاکټر عبدالله عبدالله ناراضه برېښېده او د ټاکنو د نتیجو لپاره یې تر تخنیکي توافق، سیاسي توافق ته زیاته ترجیح ورکوله، همدا مهال د ملي وحدت د حکومت اصطلاح ډېره تاوه راتاوه شوه. د کلیمې په اصلي مانا د ملي وحدت او ملي حکومت اصطلاح ډېره ښه ده او د هر افغان هیله ده خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په ټولنه کې له هرې اصطلاح څخه څو ډوله تعبير کېږي، له اسلامي دولت ، ډيموکراسۍ، ملي مشارکت او نورو اصطلاحاتو څخه خپل خپل تعبير کېږي، کوم حکومت چې د اسلامي دولت په نامه ياديده په واقعيت کې يوه ستمي انارشي وه. د ولسمشر کرزي ملي مشارکت هم د يوې ولسوالۍ په حاکميت ختمېږي. ولسواکي هم په واقعيت کې د زورواکۍ په يوه ډول بدله شوې ده.

هغه وخت هم خلکو سره دا انديښنه وه که د ملي وحدت حکومت بيا هم ديوه ائتلافی حکومت بڼه خپله کړي، ولس ته به د تېرو رنځونو د تداوم مانا ولري. بله خبره دا وه چې که ډاکټر اشرف غني بريالی شي، د ملي وحدت په نامه به چاته څوکۍ ورکوي؟ که وېش داسې وي چې همدا حکومت وي، ډاکټر عبدالله عبدالله او اشرف غني دواړه په کې په مساويانه ډول خپل کسان ځای پر ځای کړي. نيم کسان د يوه وي او نيم د بل، نو بيا خو په دې حکومت کې د عبدالله عبدالله د ټيم ونډه په سلو کې تر اتياوو هم پورته کېږي، ځکه چې همدا اوس ددې ډلې واک تر بل هر چا زيات دی او که ډاکتر عبدالله بريالی کېږي نو د اشرف غني ټيم خو د ډاکتر عبدالله په شان نه کوم سياسي جريان دی، نه کوم ګوند دی او نه هم کوم منظم سستماتيک حرکت، نو که له دې ټيم څخه څو تنه مهم کسان په حکومت کې نيول کېږي، نو هغه به د تېر وخت حکومت په شان د افرادو حيثيت ولري، نه د يو سستم بڼه. د راپې شمېرنې بهير له ځنډ او خنډ سره مخ و ، عبدالله عبدالله پر خپلو غوښتنو ټينګار کاوه. .همدې ټينګار يو ځل بيا د امريکا د بهرنيو چارو وزير سفر ته لاره اواره کړه او په نتيجه کې د دواړو کانديدانو تر منځ يوه اعلاميه لاسليک شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګډې اعلامیې اصلي محتوا داده:

۱- د اساسي قانون احترام به کېږي، د جهاد او مقاومت لاسته راوړنې به ساتل کېږي، (۱۳) کلنې دیموکراتیکې تجربې به پالل کېږي.

۲- د ملي حکومت له جوړېدو سره سم به اجرایي پوست جوړېږي او بیا به د دوو کلونو په بهیر کې ولسمشر لویه جرګه رابولي او بیا به د اجرایوي صدر اعظم پوست جوړوي.

۳- دواړه ټیمونه به د ملګرو ملتو د معیارونو پر بنسټ د رایې شمېرنې او د رایو د بطلان بهیر ګړندی کوي او د سنبلې میاشتې تر دویمې اوونۍ پورې به د ولسمشر د تحلیف د مراسمو لپاره توافق کوي.

دا اعلامیه یو سیاسي چوکاټ هم لري چې اوه برخې یا جزیات لري.

۱- نوماندان به د سولې، ثبات، د قانون حاکمیت، اقتصادي ودې او خدماتو د وړاندې کولو لپاره د اصلاحاتو هر اړخیزه تګلاره جوړوي او عملي کوي به یې.

۲- ولسمشر به د دوو کلونو په بهیر کې لویه جرګه دایروي او د اجرایي صدر اعظم مقام به جوړوي.

۳- تر هغه پورې چې د اساسي قانون پر بنسټ د اجرایي صدر اعظم مقام جوړېږي، د اجرایي صدر اعظم دندې به د حکومت د اجرایي رییس له خوا پر مخ وړل کېږي. دا مقام به له څنډ پرته د ولسمشر د فرمان له خوا رامنځته کېږي. یو شخص به ورته د دویم کاندید له خوا معرفي کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- ولسمشر به د اپوزېشن د مشر مقام رامنځته کوي او یو شخص به ورته د دویم کاندید له خوا معرفي کېږي.

۵- په غوره اساسي کلیدي پوستو کې، لکه ملي امنیت، اقتصادي بنسټونو او اقتصادي سکتور کې به په مساویانه ډول د ولسمشر او اپوزېشن له خوا اشخاص ټاکل کېږي. د وزارتو مقامونو، قضا، د ولایتونو کلیدي پوستونو ته به د اشخاصو د ټاکنو په برخه کې د اپوزېشن له مشر سره مشوره کېږي.

۶- ولسمشر به ژمنه کوي چې تر (۹۰) ورځو پورې په امنیتي سکتور کې بدلون نه راوړي.

۷- د ملي وحدت حکومت به ژمنه کوي چې د یوه کال په بهیر کې به انتخاباتي نظام کې داسې اصلاحات راوړي چې تېرو تېروتنو ته ځواب ووایي.

دا توافقات د بېلابېلو دلایلو، عواملو او مجبوریتونو له امله تر سره شول.

اوس راځو د شویو توافقاتو قانوني اړخ ته!

لومړی: شوي توافقات تر ډېره حده د اساسي قانون د محتویاتو مخالف دي.

په تېره بیا د اساسي قانون (۶۰، ۶۱، ۴۶، ۷۱، ۹۰) او نورو مادو سره سمون نه خوري.

دویم: په اعلامیه کې د اساسي قانون پر محتویاتو هم تېنګار شوی او د واک د وېش خبره هم مطرح شوې ده. دا دواړه محتویات او غوښتنې یو بل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تضاد لري. ځکه که د اساسي قانون محتویات عملي شي نو بیا دویمې محتوا ته اړتیا نه پیښیږي.

دریم: تفاهم او توافق (د ملي وحدت حکومت) تر نامه لاندې رامنځته شوی. دا په داسې حال کې ده چې په دې وطن کې غښتلی ملي وحدت موجود دی. اساسي قانون، ملت تعریف کړی او د ملي وحدت پر غښتلتیا یې هم ټینګار کړی. د اساسي قانون محتویات او موجود واقعیتونه دابښیي چې دلته هم هېواد شته او هم ملت، کوم شی چې نه شته او یا کمزوري دي، هغه حکومت یا حکومتونه دي. دلته به ښه دا و چې د پراخه بنسټ حکومت اصطلاح کارول شوی وای، دلته هم له ملي وحدت څخه هدف همغه تنظیمي وحدت دی، اوس ورته ټیمي وحدت هم ویلای شو.

څلورم: اجرائیه پوست یا اجرایي صدراعظم لپاره به لویه جرګه جوړیږي. خو تر هغې پورې به ددې پوست متصدي په فرمان کار کوي. که احیاناً لویه جرګه دا پوست ونه مني، نو دا دوه کلن کار به څنګه کیږي؟

پنځم: ملي شورا چې د لویې جرګې یوه برخه ده، او د اداري واحدونو، منځته راوړل، تعدیل او لغوه کول د هغو صلاحیت دی. چېرته حاضریږي چې اجرایي صدراعظم یې له ګوتو ووځي. عجیبه خبره داده چې وزیر به د ملي شورا تر وزر لاندې کار کوي خو اجرایه صدر اعظم به یوازې د اپوزیشن مسؤلیت لري.

شپږم: تر اوسه پورې د نړۍ په هېڅ هېواد کې په هېڅ ډول زورواکي، ولسواکي، مذهبي او نا مذهبي حکومت کې د دا ډول یو حکومت بېلګه نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده لیدل شوې او له هېڅ قانون سره سمون نه خوري چې یو کس دې هم په اپوزشن کې وي او هم په حکومت کې او د حیرانتیا خبره خو لا په کې داده چې د اپوزشن د مقام پوست د ولسمشر له خوا ټاکل کېږي او شخص ورته د مخالف کاندید له لوري معرفي کېږي.

اووم: د دوارو نوماندانو په خبرو کې د مفاهیمو تضاد لیدل کېږي:

یو: د اساسي قانون پر محتویاتو او بل د ګډې اعلامیې پر محتویاتو ټینګار کوي.

اتم: د ګډې اعلامیې په ترڅ کې د (مقاومت) په نامه یوه اصطلاح راغلې چې دواړه لوري دهغه پر درناوي مکلف دي. له دې کلمې څخه د وینو بوی راځي، د دولت له اصلي مخالفینو سره د سولې پروسه له منځه وړي او جنګي جنایتکاران د مصونیت تر پوښښ لاندې راولي. نور ګڼ حقوقي پرابلمونه هم لري چې دلته یې له تفصیل څخه تېرېږو.

حل لاره: د حل لارې لنډیز دادی چې اساسي قانون تطبیق شي.

۱- هره هغه مسوده، مصوبه، اعلامیه، تړون، تفاهم او توافق چې په دولتي کچه رامنځته کېږي او د اساسي قانون له روحیې سره اختلاف ولري، اتومات ملغی ګڼل کېږي.

۲- که چېرې ولسمشر د اساسي قانون د روحیې خلاف کار وکړي، نو دا یو جرم ګڼل کېږي، د همدې اساسي قانون د (۴۹) او نورو مادو له روحیې سره سم ولسي جرګه کولای شي، د ولسمشر د محاکمې بهیر تعقیب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوزونه او عملونه

(پنځم درس)

پوښتنې او ځوابونه

زېـور خـان نيـازي: استاده! کلـه چـې پـاکې او ناپـاکې رايـې سره جلا کېږي، بيا په اصطلاح ملـي حکومـت څـه مانـا لـري او هوکړه ليك څه مانا؟

ځواب: د نړۍ په هېڅ قـانون کـې داسې توافق نـه دی شـوی،بيا لـه داسې يو شخص څخه چې د نـړۍ د حکومتونـو د جوړښـت تجربـه لري، له داسې شخص څخه داسې توقع نه کېده، کله چې پـاکې او ناپـاکې رايـې سـره جلا شـي نـو د هـاکنو مشـروعيت او شـفافيت معلـومېږي بيـا سياسي هوکړه ليك څه مانا؟ او ايتلافي حکومت څه مانـا؟ هغـه هـم د ملـي وحدت حکومت تر نامه لاندې؟ بلکل موږ هم وايو،ټول تشـويش پـه همـدې کـې دی،پنځه کالـه بـه پـه حکومت کـې وي،دوی چـې ټاکنـې ټکنـۍ کـولې ددوی هـدف سياسـي تفـاهم و، چـې څـوکۍ ترلاسـه کـړي، اوس دوی هـم قدرت غواړي هم زعامت هره دوره کې دوی يـو ټيسـټ کـوي، خپلـه ډاکټـر اشرف غني د شخصي کرکټر لـه مخې داسې دی چې کېدی شي د هغـوی دومره فرمايشات ونه مني، ښـه لاره داوه چې ګټونکی نومانـد پوزيشـن او ناکام کانديد اپوزيشن شي، دغه مکس سيستم ولس ته په ګټه نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاروق فاروقي: یون صیب! ستاسې دغه د ګیلې لیك چې اشرف غني ته مو استولی، په دې سره به ستا او د اشرف غني کشمکش زیات نه شي؟ او بل ایا اغیار به پرې خوشاله نه شي؟ زه فکر کوم په راتلونکی کې به درې ډوله اپوزېسیون وي،اول به په حکومت کې دخپل اپوزېسیون، دوهم به ولس وي چې رایې ته یې ارزښت ورنه کړل شو او درېم اپوزېسیون به مخالف وسله وال وي ایا استاده! د اجرایوي پوست په جوړېدو سره چې د اساسي قانون خلاف دی، په هېواد کې به یو نوی بحران جوړ نه شي؟

ځواب: ډاکټرصیب اشرف غني یو مشر سړی دی، موږ ورته احترام لرو،

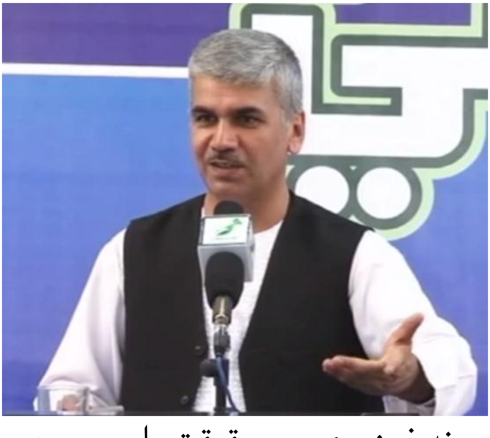

لومړی دا چې په دې (ژمن لیك) کې موږ ورته ویلي وو چې تر اخره به درسره ودرېږو یانې تر ټاکنو پورې، موږ په اوله کې ویلي چې موږ په حکومت کې برخه نه اخلو او نه دملي تحریك غړي ددې لېوالتیا لري دا د ټولو درباروڼو خصلت دی هغه سړی یې نه خوښېږي چې حقیقت وایي، یوه ورځ ولسمشر کرزي ماته وویل چې څوك ډېر خطرناك دی؟ ماورته وویل هغوی چې ستا دمېز ترڅنګ دي؟ نړدې دښمن تر ټولو خطرناك دی، حکومتي اپوزېشن ولس ته ډېر خطرناك وي،دا اپوزېشن د بیت المال پانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصرفوي خو بېرته د ولس ، بیت المال او حکومت پرضد ، اپوزېشن خو اصلاً وایي مخالف ته، دې ته اپوزېشن نه وایي چې په واک کې وي، دې ته یو حکومتي اپوزېشن او رشوت خور اپوزېشن،امتیاز طلبه اپوزېشن وایي، دې ته حقیقي اپوزېشن نه وایي، تاکنو ته ځم بیا د ټاکنو قانون نه منم، اساسي قانون منم، خو بیا یې نه مني، داسې اپوزېشن د نړۍ په تاریخ کې نه شته! موږ ډاکټر صیب اشرف غني سره کومه ستونزه نه لرو، نه یې توهینوو،اوس یې هم له مخالفینو سره مخالف یو او له دې شخه دفاع کوو خو د ګیلې حق لرو، ولس خو دومره حق لري چې د خپلو رایو پوښتنه وکړي.

پوښتنه: مطیع الله ساپی :موږ داسې فکر نه کاوه چې دنړۍ مفکر دې داسې توافق وکړي او بل داچې هغو سره دې توافق وکړي چې په جهاد کې یې پروتوکولونه لاسلیک کړي؟ نو د ملي تحریک دریځ به څه وي؟

ځواب: له ملي تحریک پرته نورګڼ شمېر هېوادوال، شته قومي شورا ګانې،فرهنګي ټولنې، مدني ټولنې او ګوندونه دي چې له ډاکټر صیب غني څخه ګیله من دي، ډاکټر صیب باید ورته توضیحات ورکړي، که ډاکټر صیب همدغه توافقنامه عملي کړه، نو بیا به د ملي تحریک غړي او نور ملګري په ګډه پرېکړه کوي، نو بنه پرېکړه به داوي چې موږ د ولس تر څنګ ودرېږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: قدرت الله بدلون:استاده! ډاکټر عبدالله څو واري دا ګواښ وکړ چې که زما غوښتنې ونه منل شي زه په ملت غږ کوم، په مقابل کې کوم ګواښ او ډار و چې اشرف غني احمدزي متقابل غږ نه شو کولای دا څه مجبوریت و چې ده هم باید په ملت غږ کړی وای؟ دده په ټیم کې یو شمېر غوړه مالان دي چې وایي په دې کار سره اشرف غني افغانستان وژغوره ایا ریښتیا همداسې ده؟

ځواب:د ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله ټیم په فکري دریځونو کې ستر توپیر شته، هغه دادی چې، ډاکټر صیب اشرف غني د ملي هویت، ملي یووالي او د هېواد تاریخي حیثیت ساتنه کوي او پلوی یې دی او دا بله ډله او ټیم یې چې دي دوی ملي یووالي، ملي هویت او د هېواد د تاریخي حیثیت په باره کې ګڼ شمېر مشکلات پیداکړي او پیداکوي یې، دلته کیسه داسې ده چې د یوه ماشوم پر سر د اصلي مور او بلې جعلي مور دعوه وه، کله چې قاضي په منځ نیمایي کاوه، نو اصلي مور یې چغه کړه، چې هغې بلې ته یې ورکړه، خو نیمایي کوه یې مه!.

امید حیران: استاده! د ډاکټر صیب اشرف غني وروستی دریځ چې په اصطلاح د ملي وحدت حکومت په اړه یې لري، څنګه ارزوئ؟ او ایا دایو ولسواک او ډیموکراټیک حرکت دی که نه ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: اشرف غني چې نرمښت څخه کار اخیستی، ښه ده، خو کوم وخت کې نرمښت ! د اشرف غني د ټیم اشتباه په دې کې وه، هغوی چې د غوښتنو لیست وړاندې کوي، ته یې هم وړاندې کړه، بله تېروتنه متواتر شاتګ و او د هغو نورو متواتر تعرض و، هغوی پرې امتیاز ترلاسه کړ او دوی پرې خپل حق له لاسه ورکړ، دوی تار سست کړ، په دې اشتباه کې دی هم شامل دی او ټیم یې هم. موږ ددې وس درلود چې د عبدالله د مظاهرې ځو چنده لویه مظاهره وباسو، خو هندو سترې خدای ناراضه بیا به یې ویلې چې تاسو زموږ پاچاهي ته مشکل جوړ کړ او څنګه چې دده ټیم نا متجانس دی، ده ته یې دامشوره ورنه کړه چې مظاهره و باسې، موږ د ولس تر فشار لاندې وو چې مظاهره وباسو او زموږ تعهد هم همدا و چې مظاهرې ته په مظاهرې، سوك ته په سوك ،څپېړې ته په څپېړې او منطق په منطق ځواب ورکړو! ولس حاضر و قربانۍ ته خو ټیم حاضر نه و ، ټیم سیاسي جرئت ونه کړ او تار یې سست کړ او ډاکټر اشرف غني باید د عبدالله، ټلوالې او دده د ټیم سیاسی سایکولوژي مطالعه کړې وای؛ داهغه خلك نه دي چې میدان کې تر اخره ودرېږي، ځکه دوی د طالبانو له وېرې کوم ځای ته ورسېدل، دوی ته چې څومره تار سستوې، دوی نور هم امتیاز غواړي او ته که مقابل طرف سره انډول برابر کړې، نو دوی خپلې غوښتنې اتومات راکموي، نو دا سیاسي تېروتنه وشوه او د ډاکټر اشرف غني تر شا خو ملت ولاړ و، داسې ملت چې ده پرې پیسې مصرف نه کړې، بلکې پر ده یې مصرف کړې، داسې طلایي چانس د یو کاندید لپاره نه پیداکېږي، باید ډاکټر صیب اشرف غني ملت ته توضیح کړې وای او ملت باندې یې باید غږ کړی وای، دالاڅه چې دخپل ټیم مشخصو اشخاصو ته چې ملي افکار پکې زیات وو، هغو ته هم داموضوع تشریح نه شوه، نو اشتباه وشوه او نتیجه دا راووته چې بایلونکي کاندید تر ګټونکي کاندید ډېر امتیاز ترلاسه کړ او مصّونیت یې هم ترلاسه کړ یوازې امتیاز نه ،نو دی (غني) سبا ته په مسوولیت کې شامل خو په امتیاز کې شامل

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه دی، هغه بل په امتیاز کې شامل په مسوولیت کې شامل نه دی، داسې یو کار وشو نو خدای دې وکړي چې سبا واك ته ورسېږي او ووايي چې دغه هوکړه لیك د افغانستان د اساسي قانون خلاف دی، او زه اساسي قانون ته وفادار یم.

پوښتنه: مسعود سروري: استاده کومه موافقه چې دې دواړو ټیمونو سره وکړه، دوی ستونزه حل کړه که د راتلونکو پنځو کلونو لپاره نوره هم اوږده شوه، بله دا چې کومه موافقه چې د تحول او تداوم ټیم د اصلاحاتو او همپالنې ټیم سره وکړه که دا موافقه دوی له وسله والو مخالفینو سره کړې وای، د افغانستان په ګټه به نه وای؟

ځواب: تېرې تجربې ته په کتو سره، دا ستونزه وغځېدله، خو دا به پنځه کاله دوام نه کوي، ځکه د دواړو کاندیدانو کرکټر داسې دی چې دوی دواړه په یو حکومت کې ګوزاره نه شي کولای، له دوی به یو ټیم له حکومته وځي، کېدی شي حکومت د ړنګېدا له خطر سره مخامخ شي، اصلي مشکل دا دی چې ملت یې له بحران سره مخامخ کړ، دا یو امتیازطلبه اپوزېشن دی، دا خو داسې دی چې د یو کور په تیر کې چې چینجی وي، د تیر خوړلني خوري له منځه یې وړي چې ختم شي، اخره کې ټوله کوټه له منځه یوړي، یو څو کاله بیا هم دا کوټه دوام کوي خو اخیر غورځېږي. هغه نور مخالفین چې دي هغوی خو بالفعل فزیکي خطر دی، اور دی، که هغوی سره موافقه وشي افغانستان کې فزیکي جګړه ختمېږي. بیا د اصلاحاتو لپاره د حکومت په داخل کې زمینه برابرېږي او دا ټیم چې په حکومت کې وي هغوی سره د سولې خبرې پر مخ نه وړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، دوی مخالفت کوي لکه دیارلسو کلونو کې یې چې وکړ، دوی کله داسې موقع له لاسه ورکوي چې هم په پوزېشـن کې وي او هم په اپوزېشـن کې، نیم عمر یې په جهاد کې تېر کړی، نیم یې په مقاومت کې تېر کړی، نیم یې په ډیموکراسۍ کې، په پنځوسو کلونـو کـې یـې هېـڅ ګناه نـه ده کـړې، پـاك سـوتره دي، یـوازې دوی پـاك دي نـور د ټـولې نـړۍ خلکـو اشـتباهات کـړي یـوازې دوی هېـڅ اشـتبا نـه ده کـړې، افغـان هـم نـه یـم د افغانستان څوکۍ هم غواړم، ویندویان یې چې کېني وایي ((ما شهروند این سرزمین هستیم))، داسې نه وایي چې زه افغان یم، نو په دغه مفکوره باندې چې دا خلك په دې حکومت کې داخل شي د دې ملت برخلیك به کومې مرحلې ته ورسېږي؟

مامور حبیب الله: د کرزي صیب حکومت هم شمالي ټلوالې تـه ډېـر خـدمت وکـړ، پـر ډېـرو لویـو څوکیـو یـې مقرر کـړل، بـاالاخره مـوږ او تاسـو ولیـدل چـې د کـرزي عکـس یې تر پښو لاندې کړ، اګر که زه پرې ډېر خوشاله شوی یم، دا کـوم کـار چې شمالي ټلوالې کړی دی، دا کار یې ښه کړی چې د کرزي عکس یې لغت کړی، نو له ډاکټر صیب اشرف غني څخه زما پوښتنه دا ده چې دی به څومره وکړای شي دغه ټیم راضي کړي؟

ځواب: کوم شی چې تجربه شوی وي باید بیا یې تجربه نه کړو، دا خلك وفا نه لري، له کرزي سره یې وفا ونه کړه چې دومره پې یې پرې پرېښودې نو بل چا سره خو یې قطعاً نه کوي، له ډاکټر صیب اشرف غني سره یې چې موافقه کوله ویل یې چې موږ له همدا اوس څخه عملاً کار شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوو، خو اوس يې هم عکسونه لګېدلي دي او پرې ليکلي يې دي ((رييس جمهور منتخب افغانستان)) هغه نه راکښته کوي.

پوښتنه: شريف الله ناصري: د دغه پربکړه ليک محتوا چې دوی پرې هوکړه کړې، که تخنيکي برخې ته يې لاړ شو، يوه خبره چې د جهاد تر څنګ جوخته ورسره ذکر شوې هغه د ((مقاومت)) په نامه ده، البته زموږ د کشفي ارګانونو نوملړ ته که لاړ شي دوی تقريباً (دوه زره) امتيازي جنرالان د مقاومت په نوم لري، د دوی حقوق به هم د ډاکټر صيب اشرف غني په راتلونکي حکومت کې خوندي وي او د جنرالانو شرايط په دې هېواد کې معلوم دی، چې هغوی معاش لري، وسايط لري او د ځان د محافظت په خاطر هم يو شمېر تشکيلات لري او بله خبره چې د ولسمشر (يوويشت) صلاحيتونه چې په اساسي قانون کې درج دي او د انتقال وړ نه دي او هره اداره چې په يو هېواد کې رامنځته کېږي هغه د يو ضرورت پر بنسټ وي، هغه ځانته صلاحيتونه، مسؤليتونه، ګزارش ورکوونکې اداره لري، ياني زموږ راتلونکی اجرايه رياست چې دوی ځانګړی کړی دا هغه بې تيرانو کوټه ده چې تش بام يې په هوا ودرولی، دوی به چاته ګزارش ورکوي او د کومو وظايفو لايحې پر بنسټ به دوی دې هېواد او ادارې ته کار کوي؟

ځواب: تشويش هم همدا دی چې راتلونکو څو ورځو کې به دواړه ټيمونه کېني او د اجراييه رييس صلاحيتونه به مشخصوي، دا جزيات دي، اکثره وخت په کلياتو کې اختلاف نه وي، کله چې خبره جزياتو ته رارسېږي مشکلات پيدا کېږي، ځکه اصلي مسئله په جزياتو کې ده، ټول وايي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې دې عادلانه حکومت راشي، نو څنګه یې راولې؟ بل که ډاکټر صیب اشرف غني د ولسمشر په توګه لوړه وکړي، نو بیا خپل مسؤلیتونه لري، داسې نه ده چې یو شخص ولسمشر وټاکل شو، نو بیا هر څه چې یې زړه غواړي هغه به کوي، د هغه صلاحیتونه لکه څنګه چې په اساسي قانون کې تثبیت دي او څه نور چې قانون ورته وړاندوینه کړې، دی له هغو نه اخوا ته چا ته څه نه شي ورکولی او که دغه ټیم د اجرایه رییس صلاحیتونه د اساسي قانون خلاف وضعه کړي، نو طبعاً به هغه سبا ته پرابلمونه پیدا کوي.

محمد بشیر بشر یار: زه په ډنمارك کې اوسېږم، هلته مې له ډاکټر

صیب اشرف غني څخه د ملاتړ په خاطر یوه لویه غونډه جوړه کړې وه، چې تر (۹۰) څخه پکې زیاتو افغانانو ګډون کړی و، ما له اشرف غني څخه په دې خاطر ملاتړ وکړ او خلك مې د هغه ملاتړ ته وهڅول چې د ډاکټر صیب اشرف غني شعارونه مې ډېر خوښېدل، تل به یې ویل چې زه سهامي شرکت نه جوړوم، خو تر هغه یې هم خبره بدتره کړه، که داکټر صیب په اپوزېشن کې وای زما لپاره به په زړه پورې وای ځکه مبارزه به یې کړې وای ممکن چې څه اصلاحات راغلي وای، خو اوس په دې حالت هېڅکله موافق نه یم او زما په شمول ټول ملګري په تشویش کې دي او دا حکومت د افغانستان د ګټو پر خلاف بولي. که دا حکومت جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي هم دوام به ونه کړي ځکه دا د څوکۍ غوښتلو لپاره دی نه د افغانستان د ګټو لپاره.

ځواب: ستاسو تشویش پر ځای دی، فقط یو څو شیان چې دقت په کې په کار و، یو خو باید د راتلونکې لپاره ده ته لږ چانس نور هم ورکړل شي، چې بیا قضاوت وکړو د ده پر عمل باندې، موږ چې کوم ځای کې قضاوت کوو دادی چې ده د خلکو له رایو څخه سمه دفاع ونه کړای شوه، موږ د ده عمل ته ګورو، دا چې بیا اینده حکومت څه ډول کېږي او ده چې چا سره کوم پروتوکول امضا کړی، څومره یې تطبیقولای شي، دا به لږ وخت وغواړي، مجبوریتونه لري، دې کې هیڅ شك نه شته، خو موږ باید د مجبوریت او عدالت تر منځ حد ټاکلی وای، چې هم عدالت تامین شوی وای او هم دده څه مجبوریتونه په پام کې نیول شوې وای، سل په سلو کې دلته عادلانه حکومت جوړول ډېر سخت کار دی، مګر د ولس هیلې هم په یو ناڅاپي ډول له منځه وړل دا هم ښه کار نه دی، یو د خلکو د رایو څخه سمه دفاع ونه شوله، په دې کې سړی قضاوت کولای شي، په دې دویمه مسئله کې باید لږ ورته خلك فرصت ورکړي چې دی څه کوي، ایا د رایو په تناسب سره مخکې ځي؟ لکه څنګه چې د رایو په دفاع کې یې ټیم ډېر

پخ و، حکومت به یې هم دا شی وي؟ اصلي تشویش هم همدې کې دی، ستاسو په شمول د ډېری خلکو تشویش هم همدې کې دی. خو موږ وایو حکومت یې باید هسې نه وي لکه د رایو د دفاع سستم کې چې و.

میوند خپلواک: استاده یوه خبره تاسو ته متوجه کېږي چې د عامو خلکو په ذهنیتونو کې دا خبره ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

، استاد یون د افغانیت او اسلامیت د غوښتلو لپاره چغه پورته کړه، لاریونونه یې راوویستل، خو البته هغه که ومنل شول یا ونه منل شول بېله خبره ده. تاسې مخکې په خپل ژمنلیك کې چې ډاکتر صیب اشرف غني ته مو وړاندې کړی و، تاسو په دې کې هم یادونه کړې ده، چوپ پاتې شوي نه یاست، پوښتنه دا ده که چېرې ډاکتر صیب اشرف غني یا کوم بل څوك واك ته ورسېږي او بیا پاچا شي ایا تاسو به بیا هم خپلې مبارزې ته دوام ورکړئ یا د ځینو خلکو په ذهنیتونو کې چې دا خبره ده چې استاد د خپلو ګټو لپاره اسلامیت او افغانیت غوښته او اوس په هر څه چوپ پاتې شو.

ځواب: موږ چې کله له ده سره ژمنلیك مطرح کاوه او لوسته مې ورته تر هغه څو میاشتې د مخه موږ ولسمشر کرزي سره کتلي وو، موږ سره یې توافق کړی و، چې ستاسې ټولې غوښتنې منم خو تاسو به مظاهره نه باسئ، بیا به مو هر هره ورځ ورته ځواب لېږه چې څنګه شو؟ خو هغه به ویل، نن دی او سبا دی، نن دی او سبا دی، حتی د انتخاباتو کمپاینونه راورسېدل، جمهور رییس موږ ته (نه) ونه ویل، د مشاورینو په وساطت، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارو د اداري د لوی رييس په وساطت، د امنيت شورا د غړو په وساطت، بس کار خلاص دی، جنجال به نه جوړوئ، همدا به يې ويل، ما درسره لوز کړی. يو وخت کې دې ته راورسېدو چې د انتخاباتو بهير راورسېده، خو دا مهال مو چې وويل موږ مظاهره باسو، ده به ويل نه نه ما درسره قول کړی، درسره منمه يې، باالاخره خبره د انتخاباتو ورځې ته راورسېده، ښه که تردې څخه درې ورځې مخکې مظاهره کوې، بيا به خلك وايي چې دا خو يې د انتخاباتو په خاطر وکړه، بيا به مخالفين وايي چې دا وګوره له افغانيت او اسلاميت څخه د ځان په ګټه کار اخلي، د اشرف غني په ګټه ترې کار اخلي، نو کمپاين لاګرم شوی نه و چې موږ اشرف غني سره دا ژمنليك وکړ، زه يې درته هغه جملې بيا وايم، ((که چېرې اوسني دولت د هويت په تذکرو کې د (دين) او (ملت) ستونونه ونه ليکل او د دين د ستون په مقابل کې يې هر مسلمان افغان ته د (اسلام) او د دې هېواد د هر وګړي لپاره د (افغان) کلمه ونه ليکله، نو له راتلونکي دولته غواړو چې هم د هويت په تذکرو کې د اساسي قانون له محتوياتو او احکامو سره سم ضرور د (اسلام) او (افغان) د تثبيت لپاره د (دين) او (ملت) ستونونه وليکي او په دې ډول خپل اسلامي او ملي مسوليت ادا کړي او هم د افغان ضد او ملت ضد ډلو ټپلو او اشخاصو پر وړاندې ټينګ ګامونه پورته کړي.))

موږ چې يو کال مخکې د پښتونستان واټ لوحه ټك وهله، موږ په دې پوهېدو که زور يې ورسېږي دا نوم بدلوي، بيا يې ورته په خپلو اعلاناتو کې (ميدان فواره اب) وويلې، نو دې ته موږ مخکې تر مخکې متوجه وو چې مخکې تر مخکې ژمنه واخلو، که دې بل راسره بې وفايي وکړه او تر اخره پورې يې له افغان کلمې سره جفا وکړه او له خپلې څوکۍ څخه نا افغانه ولسمشر لاړ، څومره به ورته افتخار و، بلکې دا يې مسؤليت و، يو ځل يې فرمان صادر کړی پر ۱۳۸۱ يا ۱۳۸۲ ل کال چې ټولو ته دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغـان ولیکـل شي، یـا هغـه فرمـان غلـط دی یـا دا اوس شـاتګ لـه افغـان کلمې څخه، ما ورته وویل ته افغان ولسمشر یې که نه؟ ویل یې هو یم، ما ورته وویل، چې افغان نه وي نو ته د څه شي ولسمشر شوې؟ کـه پاکسـتان او ایران یرغـل وکـړي، نوتـه بـه د هغـوی دفـاع څنګـه وکـړای شـي؟ چـې د افغان کلمې څخه دې دفاع ونه کړای شوه چې دده پرې فقط امضاء وه. بیـا ټول ولس ته وایم:

قاضـي القضـات ناسـت و، لـوی څارنوال ناسـت و، عـدلیې وزیـر ناسـت و، خـدای دې اوس وبښـي، اوس مـړ دی، عـدلیې وزیـر غـالـب یـې مخالفـت وکـړ، پر عـدلیې وزیـر سربېره (۱۳) دولتـي چـارواکي ناست وو، د اساسـي قـانون تطبیـق د څـار کمیسـیون مشـر ګـل رحمـان قاضـي ناسـت و، اسـتاد نصرالله ستانکزی ناست و، د علماو شورا رییس مولوي صیب قیـام الـدین کشاف ناست و، کشاف صیب ورته وویل، چې کـه لـه مـا څخـه افغانیـت او اسلامیت واخلې، نـو مـا کـې څـه شـی پـاتې شـول؟ او لعنت دې وي پر هغـه شخص باندې چې هم پـه افغانیـت شرمېږي او هم پـه اسـلامیت شـرمېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بېخي نه انسان دی نه افغان دی، دلته څنګه اوسېږي په دې مملکت کې، تر دغه حده پورې شخړه مخې ته لاړه، خو بیا یې هم ونه کړ، نو موږ سره نور کوم وس و؟ که مظاهره دې کوله درته ویل یې مظاهره ولې وباسې؟ لوز مې درسره کړی دی، بیا چې دې مظاهره کړې وای بیا یې درته ویل ګوره ما خو دا کار کاوه مظاهره دې ولې وویستله؟ راباندې خرابه دې کړه، همدا یې راته په غونډه کې هم وویل. چرند سنګ هندو هم راسره و، هغه ورته وویل زه په افغانیت ویاړم، که ته ماته د دین کلمه ونه لیکې نو ماته به په هند کې خلك څه وایي؟ زه د هندوستان هندو یم که دافغانستان هندو یم؟ زه افغان هندو یم که هندو هندو یم؟ هندو ورته پېغور ورکړ، هم و یې نه کړ، که مظاهره دې کوله درته ویل یې ما درته ویل مظاهره مه کوه تا ولې وکړه، په رسمي مجلس کې یې راته وویل، که تاسې مظاهرې نه وای ویستلې، ما خو دا درته لیکه، ما ورته وویل که تا لیکلی وای نو موږ ولې مظاهرې ویستلې ، خو لیکلی دې نه و چې موږ مظاهرې وویستلې، نو جنجال په څه شي پیدا شو، ما ویل ستا حکومت خو دا کار زموږ پر ضد وکړ، چې موږ مظاهرو ته مجبور شو، نو چې افغانیت په کې وای مظاهرې، ته څه ضرورت و؟ د ملي تحریك مجله وګورئ، په هغې کې د برش مخه یانې د کتاب په سایز نږدې شپېته مخه دا ټول جریان له (A) څخه تر (Z) پورې په زېر او زبر سره لیکل شوی دی، نو اوس مو په دې خاطر له ده څخه مخکې تر مخکې ژمنه واخیستله چې ته داسې نه شې؛ په هغه مرض باندې ککړ نه شې، نو نور به د یو عادي افغان په وس کې څه وي؟ هغه کاندیدان چې ددې ولس پر اوږو بار شي او ته یې پورته کړې، بېرته تا سره خیانت وکړي نو نور به ستا څه په وس کې وي غیر له دې نه چې په خدای یې وسپارې او یا یې په همدې ملت وسپارې،ګوره هغه ته مو رایه ورکړه اوس ملت له هغه نه لاس اخیستی دی. خپله به یو وخت وځوربږي، دی که هم د ملت غوښتنې ونه مني دا هم پر هغه بدبختۍ اخته کېږي، بل ګټه څه مانا لري؟ زه ګټې ته ضرورت نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرم، زما ژوند د خدای فضل دی ښه دی، خدای پاك راته د ژوند ټولې اسانتیاوې او سهولتونه راکړي دي او زه فکر کوم د دې لپاره یې راته برابر کړي چې زه د افغانستان او خپل ولس خدمت وکړم، له خدای نه ډېر شکر ګوزار یمه. پر همدې یې ختموو، کور مو ودان چې دې محفل کې مو ګډون وکړ

په خدای مو سپارم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : ملي درسونه

لیکوال : محمد اسمعیل یون

خپرونڈی : د افغانستان ملي تحريك، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه www.melitahrik.com

کمپوز : فیاض حمید

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۴ ل کال

د تحریك د خپرونو لړ: (۹۰)

د لیکوال د خپرونو لړ: (۳۶)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریك سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

ملي درسونه

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیك

ګڼه	سرلیك	مخ
۱	د تحریك یادښت	۱
۲	ملي درسونه یو ژوندی پوهنتون	۲
۳	ملي درسونه او دا اثر	۵
۴	ملت	۹
۵	پوښتنې او ځوابونه	۱۷
۶	انتخابات او احتمالات	۳۳
۷	پوښتنې او ځوابونه	۷۱
۸	انتخابات او خطرات	۸۰
۹	پوښتنې او ځوابونه	۱۰۳
۱۰	وټونه او جنجالونه	۱۱۳
۱۱	پوښتنې او ځوابونه	۱۲۳
۱۲	لوزونه او عملونه	۱۲۹
۱۳	پوښتنې او ځوابونه	۱۶۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پالې او فرهنګپالې اغلې (حوریه عالم) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

MELI DARSOONA

“National Speeches”

By: M.Ismael Yoon

د خپرونو لړ: ۹۳

د لیکوال د خپرونو لړ: ۳۸

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library